

Yaşamını Bilgelikle Taçlandır

Yrd. Doç. Dr. Taşkın Kılıç

YAŞAMINI BİLGELİKLE TAÇLANDIR

YRD. DOÇ. DR. TAŞKIN KILIÇ

1

Taşkın Kılıç

A'dan Z'ye İyi Kitaplar

YAŞAMINI BİLGELİKLE TAÇLANDIR

YRD. DOÇ. DR. TAŞKIN KILIÇ

© 2014, AZ Kitap

© Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince AZ Kitap'a aittir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 27414

AZ Kitap: 43

Bilgelik ve Hikmet: 9

Yayın Yönetmeni: Mehmet Zekai Küpçük

Yayın Koordinatörü: Safure Nermin Öz

Editör: Melis Yağmur

Kapak Tasarım: Murat Karanfil

İç Tasarım: Yeliz Yıldız Karasakal

Baskı: Çalış Ofset Ltd. Şti.

Davutpaşa Cad. No:8 Topkapı / İstanbul

Tel: 0212 482 11 04

Sertifika No: 12107

ISBN: 978-605-4812-57-8

1. Baskı: 2014

internet: www.azkitap.com

e-mail: az@azkitap.com

Ares Yayıncılık, Kağıt, Matbaa ve

Reklam Hz. San. Tic. Ltd. Şti.

İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, Heskop San. ve Tic. Mrkz.

M5 Blok, No: 79, İkitelli-Başakşehir-İSTANBUL

Tel - Faks: 0212 512 86 64

YAŞAMINI BİLGELİKLE TAÇLANDIR

YRD. DOÇ. DR. TAŞKIN KILIÇ

1979 yılında, Artvin ili Ardanuç İlçesi Kutlu Köyü'nde çiftçi bir ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. İlköğretimi yatılı okulda, Lise eğitimini Ardanuç Sağlık Meslek Lisesi'nde tamamladı. Üniversite giriş sınavında Meslek liselerine uygulanan katsayı nedeniyle Lisans eğitimine doğrudan başlayamayan Kılıç, içindeki eğitim ateşini söndürmemek adına bu engeli avantaja çevirip farklı bir alana yöneldi. Bu doğrultuda; Ön Lisansını Kocaeli Üniversitesi Kalite Kontrol Bölümü, İşletme Lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi, Yüksek Lisans ve Doktora eğitimlerini Balıkesir Üniversitesi'nde Yönetim alanında tamamladı. 1996-1998 yıllarında İzmir'de özel bir hastane, 2002-2009 yılları arasında ise Sağlık Bakanlığı'na bağlı Giresun, Balıkesir ve Bursa illerindeki Devlet Hastanelerinde, Sağlık Memurluğu ve Orta Düzey Yöneticilik gibi görevlerde bulundu. 2009 yılından itibaren ise Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Yönetimi Bölümünde akademisyenlik ve bölüm başkanlığını icra etmektedir. “Emeğinin karşılığı”nı bir yıl sonra almak istiyorsan buğday ek, yedi yıl sonra almak istiyorsan ağaç dik, 20 yıl sonra almak istiyorsan insan yetiştir.” düstûrundan yola çıkan Kılıç, 2009 yılından itibaren Türkiye Uğur Böcekleri Projesi kapsamında gönüllü; üniversitede ise profesyonel olarak “Girişimcilik, motivasyon, liderlik, kariyer planlama, iletişim ve beden dili” konularında seminerler vermektedir. Nobel yayınlarından çıkan “İnsanlar Başaklara Benzer” adlı kitabın yazarlarından biri olan Kılıç, aynı zamanda, yurtiçi ve yurtdışında 20 makale ve 6 adet patente sahiptir. 2012 yılında Londra’da, 2014 yılında ise Malta ve ABD’de ziyaretçi akademisyen olarak bulunan KILIÇ, İyi derecede İngilizce bilmektedir.

İletişim: www.taskinkilic.com

twitter.com/taskinkilic79

i Ç İ N D E K İ L E R

<i>Kitabın Özü ve Yazarın Önsözü.....</i>	<i>9</i>
<i>TEŞEKKÜRLER.....</i>	<i>27</i>
<i>GİRİŞ.....</i>	<i>29</i>
1. BİLGELİK NEDİR? BİLGE İNSAN KİMDİR?	33
2. ASALET.....	93
3. DEĞERLER, KİŞİLİK VE BİLGELİK.....	103
3.1. Hakkaniyet/Adalet.....	114
3.2. Güven.....	121
3.2. Beklentinin Ötesine Geçmek: Kusursuzluk	124
3.3. Kendini Tanıyan Bilge.....	140
3.4. Bilge İnsanın Özgüveni.....	150
4. BİLGELİK VE KÜLTÜR.....	155
5. BİLGELİK VE TARİH ŞUURU	171
6. EYLEME GEÇMEK/ÇALIŞMAK.....	185
7. ISRAR/ MÜCADELE	189
8. ALIN TERİ DEĞİL, AKIL TERİ DÖNEMİ	193
8.1. Kapasite Kullanımı	202
8.2. Bilge İnsan ve Zaman Yönetimi.....	207
8.3. Kariyer Planlama	213
8.4. Bilgelik ve Önyargı	215
9. SÜREKLİ GELİŞİM VE GELECEĞİ OKUMAK.....	223
10. AŞMAK / ADANMAK (Kendini-Sınırları).....	229
SONSÖZ.....	245
KAYNAKLAR.....	256

Bir kitabın bir kişiyi iki elinden tutup bir başka dünyaya götürdüğünü görmüştüm: evet, kitaplar bizi i  dünyalarına alıp g t r rl r. Sen bu kitabı sadece alıp belki eve, belki de  antanda okula götüreceksin: nereye götürürsen bir yere götürmüş olacaksın ama o seni her yere götürecek: o yerler ki, orada sadece bilgelikleriyle bilgiler yaşamaktadır. Yanı başında yaşayıp farkında olmadığın dünyaya hoş geldin.

 oban/Yazar /Bilge/ Ahmet Aslan

 nsanoğlu, kat be kat gölge düşmüş karanlığın rahminde, evrenin yokluk noktasından tezahür ettiği varoluşsal sürece gelinceye kadar, hep bilgiyi aradı. Ve nihayetinde olgunlaşıp gelişerek bilgelik vasfına nail oldu. Taşkın Kılıç'ta bu bilge şahsiyetlerden biri. Vakur duruşunun ardında tevazuuyla kanatlanmış bu kıymetli insan, edindiği hayat tecrübelerini kelime vahasında mefk resiyle ta landıırıp sade bir üslupla işlemiş. Başından sonuna ibretlerle okuduğum bu kıymetli eserde, bağrında tutuşan harfleri sol yanında k zleyerek okuyucuya sunuyor. Kelimelerin büyüsünden azade, sanat kaygısı taşımadan gerçek olaylarla anlatıyor bilgeliğin sırlarını bağrındaki bilginle.

Yazar/Funda Gökçen

“Gönül ile Akı Sentezleyip
Bilgelik Okyanusuna Yelken Açmak İsteyen;
Birey ve Toplumsal İçin Uyanış Kitabıdır”

Kitabın Özü ve Yazarın Önsözü

Kitap yazmak bir bakıma aklın, gönlün ve bütün yaşamın insanlığa açılması; elinde, belleğinde ve eteğinde ne varsa gözler önüne serilmesidir. Bu kitabımda sadece kendi gönlümü sizlere açmadım, aynı zamanda kadim ve engin medeniyetimizin, Anadolu'muzun bir mozağe benzettığım kültürümüzün zenginliklerini ve güzelliklerini de süzerek beğenimize açmaya gayret gösterdim. Zira son yıllarda, bu müstesna medeniyetin kutsal değerleri olan hoşgörü, cömertlik, tevazu, dürüstlük, asalet, erdem ve bilgelik; popüler kültür ve küreselleşme gibi birçok faktörün istilasına uğradı. Komşuluk, yardımlaşma, güven, kardeşlik ve bizi biz yapan bin yıllık muazzam değerlerimizin üzeri yosun tutmaya başladı. Aslında benim naçizane yaptığım yegâne şey, değerlerimizin üzerindeki o yosunları kaldırmak ve önceki nesiller tarafından bizlere miras bırakılmış harikulade güzellikleri hatırlatmaktır.

Zira bu güne kadar yaşadığımız deneyimler; insanlığa, kardeşliğe, yardımlaşmaya, huzura ve barışa

çok ama çok ihtiyacımız olduğunu göstermektedir. Ekseriyetle bu yaşam okyanusunda; iş telaşı, stres, günlük ihtiyaçlar, hız ve rekabetten dolayı farkına varamadığımız, kanıksadığımız ve giderek özümüzden uzaklaştığımız hepimizin malumudur. İşte bu kitap sizlere, küçük ama değerli iyilikleri, başarıları ve bunlarında ötesinde **gönül ile aklın** buluşmasından zuhur eden **bilge** bir yaşamın nasıl inşa edileceğini sunacaktır. Umudum odur ki bu kitabın sunacağı fikir tohumları sayesinde, **birilerinin umutları tekrar yeşerir, hayatın o güzel havzaları ve sonsuz bereket kapıları onlar için açılır**. Öyleyse sözü fazla uzatmadan kitabın ilk girizgâhına dokunalım:

Uşak'lı Elleri öpülesi Şehit annesi “*Eşe Eğerci*”, 15 yıl önce şehit olan oğlu için, devletin verdiği tazminat ve oğlunun şehit maaşının tek kuruşuna

el sürmeden biriktirdiği bütün parayı, basın ve magazinden uzak, sessiz sedasız ulvi bir şekilde; insanlar bilinçlensin, eğitimsiz kimse kalmasın, terör ve şiddet olmasın diye okul yapılması için bağışlarken; madde ve gösterişi hayatının merkezine alan ismi lazım olmayan eski manken yeni şarkıcı bir magazin programında ballandıra ballandıra 900 bin liralık (yaklaşık 300 bin

eoruluk) yeni oyuncağının özelliklerini ballandıra ballandıra anlatıyor¹, bir belediye başkanı ise kendisinden önceki belediye başkanının kullandığı son model makam aracını kullanmayı gurur meselesi haline getirerek, belediyesi borç içinde olmasına rağmen vergilerimizle 650 bin liralık son model makam aracını satın alıyordu.

Bu *alıp verme* yarışında **Eşe Eğerci verdikleri ve gönül zenginliği** ile halkın sinesindeki tahta *terfi ederken*; diğerleri **aldıkları** ile gösteriş dünyasındaki geçici makam koltuklarına oturuyorlardı.

Yeni oyuncağı 300 bin euro

Sahnelerin en çok kazanan isimlerinden biri olan 300 bin euroya model otomobil aldı.
otomobillere olan düşkünlükleriyle dikkat çeken şarkıcı. Şubat ayında kızı'yı dünyaya getirdikten sonra eşinin kendisine 500 bin liralık cip hediye ettiği şimdi de 300 bin euro (yaklaşık 900 bin lira) değerinde model bir otomobil aldı

Maaşını beğenmeyen birçok memur ve imamın olduğu bu ülkede; Erzurumlu bilge İmam Cihan Aydın hayata parmak uçlarıyla dokunarak; görev yaptığı mahallede barışın ve huzurun bir timsali gibi onu dinleyen kulaklara umut ve bilgi ereğinde kurtuluşu fısıldıyordu. Çorapları yırtılmış, kara lastiğinde umudun izlerini taşıyan, esmer bakışlı çocukların yaşadığı Erzurum'un varoşları boyunca sefâletin kıvrıla kıvrıla

1 Diyeceksiniz ki; “Üzerine vazifemi! Parasını sen mi verdin? O şarkıcının aldığı oyuncağın parasını çalışanlarına asgari ücret ödeyen, zengin bir playboy verdi...” Aranızda böyle düşünenler varsa eğer onlara bu kitabı ve bilhassa sonsöz bölümündeki Ali Amca'nın hikâyesini ard arda üç defa, dingin bir kafayla okumasını ısrarla tavsiye ediyorum.

akıp giden semtlerinden biri olan Halitpaşa'da görev yapan Cihan Aydın, bağımlılık, eğitimsizlik ve suç oranının yüksek olduğu mahalleyi adeta huzur mahallesine çeviriyordu.

İlk olarak madde bağımlısı çocuklara üfledi sırlı nefesini. Terk edilmiş toprak damlı evlerin enka-

zında tiner, bali koklayan çocukları ziyaret etti. Bir baba, ağabey gibi onlara el uzattı. Madde bağımlısı çocukların gönlünü kazanmak ve rıza-i İlâhî'ye mazhâr olmak için aylarca Rabb'inin çağrısına bu gurebayı da dahil ederek gitti kutlu davete. Bazen çikolata, bazen de meyve suyuyla ulaşmaya çalıştı hedef kitleye. Gönüllerine dokunup, onları ailelerine ve eğitime döndürerek topluma kazandı. O çocuklardan birisi bugün Ankara'da mühendislik fakültesinde okuyor. Çocuk korusu, Ücretsiz LGS, LYS kursları ve Etüt merkezi kurdu. Ailelerin kaynaşması için piknik, gezi vb. etkinlikler yaptı. Onlarca öğrenci iyi okulları kazandı. Suç oranı ve intiharlar sıfırlandı. Mahallede fedakârlık, komşuluk, yardımlaşma doruk noktalara ulaştı. Cihan Aydın bu faaliyetlerin hepsini gönüllü olarak yapıyordu.

Diğer taraftan; görevi eğitim ve bilgi üretmek olan, toplumların refahını artırmak için devletten maaş alan evli bir profesör gayri resmi münasebet

kurduğu sekreter yüzünden aynı kadına âşık olan aynı bölümde birlikte çalıştığı doçentin canına acımadan kıyarken... **Bilim rafa kalkıyor, bilim kurgu filmi başlıyordu.**

“Benim oyumla çobanın oyu bir olmaz?” diyen manken-baba parası yiyen sergüzeştlerle gezmekten- kütüphaneye gitmeye zaman bulamazken;

sadece mesleğini ve yaşadığı bölgeyi referans alarak küçümsediği insanlardan biri olan -Bilge Çoban Ahmet Aslan- eşeğinin heybesinde *Montaigne, Pablo Neruda ve Sunay Akın* gibi bilgelerin kitaplarını taşıyıp, onlarla hemhal oluyordu. Aynı çoban “*Bütün Kuşları Alkışlamaya Gidiyorum, İdil ve Peron Nilufer*” adlı üç kitap yazıyor ve adeta **Meradan magazin camiasına, edebiyatın yüksek tahsilden ya da yaşanan coğrafyadan bağımsız, kişinin kendi kisvesine rücu ettiğini anlatıyor** gibiydi.

Kitabın bu kadar az okunduğu, kütüphaneden daha çok kahvehanenin olduğu bu ülkede; Twitter kullanımında birinci, Televizyon izleme ve Facebook’ta dünyada ilk üçe girerek rekor kırarken; Ürgüp’lü

kütüphaneci Mustafa Güzelgöz kendi cebinden satın aldığı eşeği ile çocukların rüyalarını efsunlamak için köy köy dolaşarak kitap dağıtıyordu.

Diğer taraftan bilim ve kültür yuvası olması gereken öğretmen evleri pişti ve okey oynanan kahvehanelere; kahvehaneler ise Kırâathâne² hüviyetine tevdi edip adeta eğitilmiş insanların zamanlarını hunharca tüketen izbe mekânlara dönüşüyordu.

Vefanın sadece semt ismi olmadığını gösterip çocukluğunun geçtiği köyü unutmayan, boğazda villa almak yerine bütün birikimi ve bilgisini doğduğu toprakları için sarf eden bilge insan Prof. Dr. Hüsamettin Koçan'ın Bayburt'un Baksı köyünde açtığı Müze, Avrupa Birliğinden 2014 yılının en iyi müzesi ödülünü alırken; ülkesi için değil kendi şahsi serveti ve ihtirası için çalışan siyasetçi, sporcu, bilim ve iş insanlarının sayısı hızla artıyordu.

2 Kırâathâne: Kırâat Arapçada “okuma” anlamına gelir. Hâne ise yer (ev), mekân demektir. Bu iki sözcüğün bileşimi olan Kırâathâne “okuma yeri” anlamına gelir.

1215'te insan haklarına dair ilk belge olan **Magna Carta** güneş batmayan ülke İngiltere'de, Uluslararası düzeyde kabul gören **Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi** ise 1948'te Amerika'nın aktif rolüyle Fransa'da kabul edildi. Teorik olarak atılan bu adımlar dünyanın gözünü boyamaya yetse de gel gör ki uygulamada *siyahlar beyazların girdiği lokantaya giremiyor, otobüste ayakta bekliyor ve beyazlara hizmetkârlık yapıyordu*. Demokrasinin beşiği sayılan gelişmiş batılı ülkeler adeta Hindistan'dan Kenya'ya, Avustralya'dan Jamaika'ya dünyanın kanını emiyordu. Bu ne yaman çelişkidir ki; Batı aklını kullanarak on binlerce kilometre uzaktaki Ay, Mars ve diğer gezegenlerde “**insan yaşamına**” dair izler aramak için NASA vb. kuruluşlar aracılığıyla milyarlarca dolar harcarken; Afrika ve Ortadoğu'da gözünün önünde yaşanan “**insan ölümlerine**” kurşun harcamadığı gibi vicdanı da sızlamıyordu.

Hoşgörü üzerine kurulan Osmanlı'ya barbar diyen batı, Birinci ve İkinci Dünya savaşlarında toprak ve etnik ayrımcılık hırsı yüzünden milyonlarca insan hunharca katledilirken; bize layık gördükleri bu sıfatları kendilerine yaraştıramıyorlardı. Kendileri söz konusu olduğunda insan hakları ve demokrasi çığırtkanlığı yapılırken, söz konusu ezilenler (Filistin, Irak, Suriye, Bosna, Nijer, vb.) olunca dünya kör oluyor, söylemler eyleme dönüşmüyordu. Batı ilim ve bilimle çağ atlıyor, lakin insanlıktan sınıfta kalıyordu.

Beyaz ve siyahların kullandığı lavabolar bile farklıydı (1950)

Geçmişte muhtaçlar için sadaka taşlarına para ve altın bırakan bir neslin mirasçısı olan bizler; modernleştik diye övündüğümüz günümüzde “İnsandan” korunmak için ev ve işyerlerini kameralarla ve çelik kapılarla donatan bir yaşama dönüşüyorduk³. Kaybettiğimiz değerleri geri getirmeyi hayal eden Niğde’de bir okul müdürü **kantincisi olmayan kantin** uygulamasını başlatarak kaybettiğimiz güveni tekrar aşlamaya çalışıyordu.

Hocam, yukarıda mevzubahis ettiklerinizin neresi bilgelikle ilgili diyorsanız eğer, müsterih olun ve okumaya devam edin. Kitabın sonunda, o suale yanıt bulup, yeterli bilgi doygunluğuna ulaşacağınızı temin ederim. Bakın bu minvalde başka neler neşredilecek.

3 2014 insani gelişmişlik indeksine göre Türkiye; “başkasına güvenme” oranı %8”; yolsuzluk indeksinde ise Dünya’da 61. sırada (Transparency International) yer almaktadır.

Hayatım boyunca çobanlıktan garsonluğa, kamu hastanesinden özel hastaneye, holdinglerden baba parası ile çocukların son model arabalara bindiği aile şirketlerine ve en son olarak bir üniversitede Dr. unvanı ile hocalık yapana kadar; birçok yerde çalıştım. Aynı zamanda cezaevinden yatılı okula, en büyük bankadan beş kişinin çalıştığı küçük bir KOBİ'ye kadar, Türkiye'nin çeşitli illerinde seminerler verdim. Tarihten felsefeye, psikolojiden yönetime kadar yüzlerce kitap ve makale okuyup, alanındaki en önemli kişilerin seminerlerine iştirak ettim. Güncel kalabilmek adına, Türkiye ve dünyadaki gelişmeleri, teknoloji, küreselleşme, çokuluslu şirketler ve medyayı yakından izledim. Bu süreçte, yurtiçi ve yurtdışında bilgi ve asil yaşamın izlerini sürüp, hayattan süzdüğüm bilgileri sizlerle paylaşmaya karar verdim.

Allah'ın dünya malı ve israfa karşı bizleri uyarmasına rağmen; ayrıca yönettikleri İslam coğrafyasındaki halk sefalet içindeyken; Müslüman ülke kralları saraydaki klozetini dahi **Altın'dan** yaptırdığını, lüks araçlara bindiklerini ve eşlerinin özel jetlerle Paris'e gidip alışveriş yaptığını televizyonlardan şaşkınlıkla izledik. Bu zengin zümre İslamiyet'in erdemlerinden istifade edemediği gibi, Hz. Ömer'in sade ve adil yöneticilik anlayışının yanından teğet geçiyordu.

Gece gündüz çalışıp kazandıkları sermayeyi; bütün Anadolu'ya hatta Somali ve Filistin'e göndererek gönüllere su serpen hayırsever firmalarımızın olduğu

bu ülkede; alın teri akıtıp helal para kazanmak yerine bir gecede borsadan zengin olan uyanıklar, **post ve dost modern** darbe yapanlar, spekülâtif krizleri çıkaranlar, başbakan yeğeni olup bankadaki paraları çuvallarla kaçıranlar, iş adamı kisvesi altında naylon faturalarla devleti dolandıranlar maalesef aramızda yaşıyordu.

Komşusu açken kendi tok yatmayan ve anne babaya sonsuz saygıyı esirgemeyen bir medeniyetin mirasçısı olan günümüzdeki 30 yaşındaki gençler **“madem doğurdun, bana bakacaksın”** diyerek, anne-babalarından sigara parası ve harçlık almaya cürret ederken; elleri öpülesi yaşlılarımız huzurevlerine terk ediliyor, çocukların oynayacakları alanlara gökdelenler yükseliyor, komşularla hatta akrabalarla dahi ilişkiler zayıflıyor ve bayram ziyaretleri giderek terk ediliyordu.

Bu ülkede, milyonlarca insanın 20 yıl boyunca fütursuzca izlediği ve bütün kanalları dolaşıp 9.000 bölüm yayınlanan ve konusu *aldatma* ve *entrika* olan, **“yalan rüzgârı”** dizileri yayınlanıyor, Futbolcu ve popçular kahraman edası ile ilgi görüyor, yetenek yarışması diye kutu açtırıp kapattıran, sansasyonel tipleri adaya götürüp kavga etmelerinden payelenen ve her akşam 5-6 saat, yıllarca batı’nın bu **ikinci el** programlarını bize izlettirerek yapımcısının Ferrari’ye bindiği; *ben bilirim, kocam bilmez* diye isimlendirilen ancak içinin şaklabanlıkla doldurulduğu yarışmalar

başlıyor; gün boyu kanal kanal gezip 60-70 yaşlarında ninelerimiz evlenme programlarında koca arıyor; ana haber bültenlerinde flaş flaş diye dakikalarca reklamı yapıp, *bir şovmenin çocuğunun* ilk kez tatile gitme görüntülerinin ilk defa kendileri tarafından çekilmesini *büyük bir gururla anlatılıyor*; başbakanın ya da bir bilim insanının konuşmasından daha çok, *intikam, aldatma ve derin devlet dizileri izleniyor*; bunlar kadim ve eşsiz kültürümüzü, aile bağlarımızı, tarihimizi ve değerlerimizi ayaklar altına alıyordu. Ne hazindir ki, bu batı formatlı programlar ekseriyet tarafından (*kişi başına günde ortalama 5 saat 20 dk. TV izleyerek dünyada ilk üçteyiz*) büyük bir teveccühle izleniliyor ve bu şekilde afyonlanıyorduk.

Batının, 150 sene önce otomobil ürettiği, 50 sene önce Ay'a gittiği devirde, ülke olarak 2014 yılında bize ait yerli bir otomobil bile üretemiyorduk. Hamburgerciler, pizzacılar, neskafe satan uluslararası dev şirketler, Bayburt'ta, Muğla'da, Van'da şubeler açıp sermayemizi yurtdışına götürürken; *pidemiz, kebabımız, tatlımız, Türk kahvemiz*, bırakın yurtdışında marka olmayı, kendi ülkemizde markalaşmakta zorluk çekiyordu. Fındığın %80'ini üreten bir ülke olmamıza rağmen, Karadeniz bölgesinde bizden aldıkları ham madde ile *İsviçre ve Alman çikolataları satılıyor* ve fındık borsası Almanyadan yönetiliyordu.

Diğer taraftan, bu toprakların bereketi ve zengin medeniyeti ile büyümüş pırıl pırıl bilim insanları,

kıymeti bilinmediği için ağlayarak, hava alanından yurt dışına *beyin göçü* ile gidiyordu.

Sağdan-soldan bazı siyasetçiler makarna paketleri ve çeyrek altınlarla oy devşirip belediye başkanı olurken, o makama çıkar çıkmaz *yedi sülalesine liyakatsiz bir şekilde kadro veriyor*; işini iyi yapmayan belediyelerin açık bıraktığı çukurlara onlarca insan düşüp ölüyordu. Yolsuzluk ve torpil kanıksanıyor, ilkokula çocuğumuzu kayıt yaptırırken bile hayretle torpile ihtiyaç duyuluyordu.

Devletin en çok yatırım yapıp okuttuğu hekimlerden kimileri, *tıp etiğini* bir yana bırakıp, ilaç firmalarının pençesinde, kalemini ve neşterini ticarileştiriyor; anlı şanlı üniversitelerimiz dünya çapında bir icat/buluş yapamıyor, ilk 500 üniversite arasına üniversitemizden ancak birkaçı son sıralarda girebiliyordu. En önemli kurumlardan birisi olan askeriyede, cephede birlikte savaşan subay ve astsubay ordu evleri duvarlarla ikiye ayrılıyor; daha da ötesi; teröre 30 bin şehit verdiğimiz bu ülkede, hep fakir aile çocukları şehit oluyordu.

Diğer taraftan, evladını şehit veren vakur ve di-
rayetli anne ve babalar “*vatan sağ olsun*” diyorlar;
gönlü zengin bu eşsiz ülkemde, Somali’ye, Filistin’e
ve Bosna’ya yardım etmek için kolundaki bileziğini
bozduran anneler, okul harçlığını biriktiren kalpleri
temiz çocuklar yaşıyordu.

Bütün dünya ülke vatandaşları en az bir yaban-
cı lisan konuşabilirken, ne hazindir ki 76 milyona
“yes-no-okey” dışında, okullarımızda bir tek kelime
İngilizce öğretileniyordu; bırakın İngilizceyi, birçok
önemsiz ders varken, dinî ve tarihî mirasımız olan
Osmanlıca ve Arapça birçok okulda okutulmuyor,
müzik derslerinde yıllarca hiçbir enstrüman çalına-
mıyor (flüt dışında), beden dersinde erkekler futbol,
kızlar ip atlıyor; spor deyince aklımıza sadece TV
başında maç izlemek gelirken, ata sporumuz güreş-
te bile olimpiyatlarda madalya alınamıyordu. Tarih,
Din, Matematik gibi önemli dersler ezbere dayalı ve
çok sıkıcı anlatılırken; Dürüstlük, Hoşgörü, Girişim-
cilik, Adab-ı Muaşeret, Etik ve İlkyardım gibi önemli
dersler müfredata bile giremiyordu.

Kimi terör, kimi iş aramak, kimi ise şehirlere göç
etmeyi moda zannederek, Anadolu’nun güzelim köy-
leri terk ediliyor; şehirlerin varoşlarında akşamdan
sabaha ev diye gecekondular inşa ediliyor, arka so-
kaklarda tefeci ve suçun kısılcasında; arabesk dinleyen,
ne köylü ne şehirli aileler ve onların melo-dramları ve
kuşak çatışmaları zuhur ediyordu. Benzer şekilde,

elimizdeki insan kaynağını doğru planlayamadığımız için; milyonlarca insanımız yurtdışına gidip Fransa Al-manya ve batılı gelişmiş ülkelerde kanalizasyon işlerinde ve fabrikalarda esaret altında çalışıyor, itilip-kakılıyor, aileleri dağılıyor, gururları inciniyor, kültürlerini, dinle-rini ve geleneklerini doğru düzgün yaşayamıyorlardı. En dramatik yönü ise gurbetçilerimizin ilgiye muhtaç bir şekilde memleket özlemiyle yanıp tutuşmalarıydı.

Özetle; tarihimiz, değerlerimiz, hoşgörü, asalet, erdem, onur ve iyilik kaybolmaya yüz tutup yozlaşı-yor; bunların yerine; hırs, madde, ego, bencillik, reka-bet ve ötekileştirme sirayet ediyordu.

Yukarıda mevzubahis edilenler aslında hepimi-zin şahit olduğu ve zaman zaman dost sohbetlerinde dile getirdiği konular. Lakin konuşmak; yani teşhis koymak farkındalık oluşturmak için önemli bir evre olmasına rağmen, bu noktadan bir adım daha öte-ye geçip bu konuları bütün insanlarla paylaşmak ve çözüm önerileri geliştirmek gereğini hissettim. Zira bu dünyada birlikte yaşayan yedi milyar insan olarak daha mutlu, daha huzurlu, daha hoşgörülü, gelişmiş, eşitlik içinde ve savaşırsız bir ortamda **Asil, Onurlu** ve **“Bilge”** bir şekilde yaşayabileceğimiz kanısındayım.

Diyeceksiniz ki hocam durum bu kadar vahim mi? bu yazdıkların genelde olumsuz şeyler. Olumlu yönleri-miz hiç yok mu? Tabi ki bu kadim medeniyetimizin çok güçlü ve müstesna özellikleri mevcut. Benim gayem

yukarıda yer alan **olumsuzlukların bertaraf edilmesi** bunların yerine özümüz ve mayamızda olduğu gibi **iyiliklerin ve güzelliklerin teşkil edilmesidir**. Bu minvalde kitabın içinde yukarıda anlatılan olumlu ve olumsuz hikâye ve yaşanmışlıklarla çok karşılaşacaksınız. Amacım olumsuz **yermek**, olumluyu ve marifeti **takdir etmektir**. Gelin hep birlikte ülkemizi ve dünyamızı iyilik, güzellik ve dostlukla donatalım.

Zira Türkiye eşsiz coğrafyası; zeki, esareti kabul etmeyen, onurlu, erdemli, hoşgörülü, asil ve nevi şahsına münhasır bilge insanların yaşadığı bir ülke. Ancak bu özelliklere sahip olan muazzam ülkemin, neden gelişen dünyanın gerisinde kaldığı ve 3. dünya ülkesi gibi muamele gördüğü, bu kitabı yazmamdaki ana etkenlerden biridir.

Mevcut yönetimin 2023 yılında ülkemizi dünyanın ilk 10 ekonomisi içine sokma vizyonu gayet doğrudur; ancak hem bilgi (patent, know-how) ve katma değer üretmeyen (yazılım, lisans, hizmet sektörü, marka vb.) bir yapıyla bu hedefe ulaşmanın zor olduğu görülmektedir. Hem de bu hedef yeterli değildir. Zira 1500’lerde dünyanın süper gücü, hasta adam denildiği 1914’te ise dünyanın 5. ekonomisi olan bir milletin, bana göre ilk 10’da olmayı kabul etmesi mümkün değildir. Zira bu asil milletin olması gereken yer, **“birinciliktir”**. Bu sadece ekonomik olarak değil; adalet, kültür, demokrasi, altyapı, bilim, sanat ve sporda da olmalıdır. Bunlarında ötesinde Türkiye,

tarihimizdeki gibi, “**Bilge**” insanların yaşadığı “**hoşgörü ve adaletin timsali**” bir yer olmalıdır. İşte bu gayeyle bu kitabı yazıyorum.

Kitabı yazmaya iten bir diğer etken ise, birçok insanın üretmeyi bırakıp sadece tükettiği, tüketirken sürekli mutsuzluğunu pekiştirdiği; isteksiz, amaçsız, yaşam enerjisi tükenmiş; hayallerini, cesaretini, onurunu, özgürlüğünü ve değerlerini kaybetmiş bir şekilde depresyon ilaçlarının, sigaranın, uyuşturucunun, şiddetin, popüler kültürün, modanın, kredi kartlarının ve sanal âlemin kısılcasında esaret altında yaşamasıdır. Belki de, bu kitabın sağlayacağı fikir tohumları sayesinde, tükenmiş yaşam umutları yeniden filizlenir.

Son 20 yılda, kişisel gelişim furyası kapsamında birbirini tekrarlayan ve **batı kaynaklı mesajlar**⁴ içeren

- 4 Batı Kaynaklı Mesajlar: Son yıllarda batıda ortaya çıkan iyi ya da kötü ne varsa alıp bire bir kendi kurumlarımıza ya da hayatlarımıza uygulamaya başladık. Ancak zamanla görüldü ki; batılı ülkelerde iyi sonuçlar verebilen bir uygulama/ model bizim kültürümüzde aynı sonucu veremiyor. Zira onların temel değerleri ve beklentileri ile bizimkiler birbirinden farklı. Örneğin, onların aileye, dostluğa, yardımlaşmaya, güvene, maddeye, evliliğe attettikleri değerler ile bizimkiler çok farklı. Bu nedenle batıda ortaya çıkan her uygulama özünde doğru olsa bile başka kültürlere uygun olmayabilir. Örneğin, Japonların ortaya çıkardığı “Kalite Yönetim” sistemini modaya uyup alan ve kurumlarına uygulayıp başarı elde edemeyen birçok şirket var. Kalite belgeleri, Misyonlar, Vizyonlar duvarlarda asılı ama kurumda kaliteden eser yok. Zira bu sistemler içselleştirmeden, bizim özümüze uyarlamadan alınıp kullanılıyor. Bu nedenle doku uyumsuzluğu oluşuyor. Bu bağlamda, ben temel olarak batının ortaya koyduklarına karşı olmamakla birlikte, kendimize ait özgün yönetim, kişisel gelişim ya da öğretilerimizi geliştirmekten tarafım. İlla batılı bir modeli alacaksak ta mutlaka kültürümüze uygun hale dönüştürmeliyiz. Aksi takdirde NLP ve Quantum gibi vb. kavramlarla Anadolu insanını hemhal etmek nafiledir.

2500 civarında kitabın yazıldığı (NLP, Quantum, çekim yasası, koçluk vb.) bir ortamda; diğer taraftan, televizyon izlemede dünyada ikinci, facebook'ta ilk üçte olduğumuz, lakin ne hazindir ki kitabın ihtiyaçlar listesinde 275. sırada olduğu bir ülkede; kitap yazmak aslında pek akıllıca bir uğraş olmasa gerek.

Ancak bütün bu çizilen olumsuz tabloya rağmen; içimden bir ses, **“daha iyi bir Türkiye ve dünya için, deneyimlerini insanlarla paylaşmalısın”**, demektedir. Bu nedenle, kitapta ele alacağım konular, bana özgü olarak benim bakış açımı ve hayattan süzdüğüm bilgileri ihtiva etmektedir. Bu bakımdan kitap, okuyucusuna/*dinleyicisine* televizyonda, sosyal medyada ve ticari amaçla yazılmış kitaplarda bulamayacağı benzersizlik ve yepyeni bir bakış açısı ve hayat deneyimi sunmaktadır. Bu kitap adeta; **kalbinize** dokunurken, **zekâ ve potansiyelinizde** yer tutacak, sizi **yaşam coşkusu**na gark edip, meraklandıracaktır.

Peki, bu kitabın neresi bilgelikle ilgili dersiniz; bu kitabın her satırı, her cümlesi bilgelikle ve doğrudan insanlıkla ilgili diyebilirim. Okudukça, sizler buna şahit olacaksınız.

Bu kitapta yer alan hikâye, bilgi ve mesajlar ya doğrudan bilimsel altyapıya dayanmakta veyahut benim ya da çevremdekilerin hayatlarında yer alan gerçek kesitleri ve önemli kırılma noktalarını içermektedir. Ele aldığım konulara, mümkün olduğunca objektif

ve önyargılardan arınmış bir bakış açısıyla yaklaştım. Bilim insanı olmama rağmen, kitapta kullanacağım dil ve yaklaşım akademik temelden beslenen, fakat günlük hayatta rahatlıkla anlayabileceğiniz seviyede olacaktır. Ayrıca, bu kitapta olabildiğince özet ve net mesajlar zerk etmeye, bir solukta okunmasına/ dinlenmesine; fakat etkisinin keskin olmasına dikkat etmeye çalıştım. Ancak bu ilk kitabımda, mutlaka sizin tespit edeceğiniz noksanlar olacaktır. Bu konuda sizin hoşgörünüze sığınıyorum. Nakıs, ya da olumsuz olduğunu düşündüğünüz bölümleri bana bildirseniz eğer ziyadesiyle memnun olurum Zira bu sayede gerekli düzeltmeleri yapma imkânı bulacak ve bir sonraki eserimde gelişmem, hem de sizlerin teveccühünü kazanmam adına bir hayli yol kat etmiş olacağım.

TEŞEKKÜRLER

Bu güne kadar, elde ettiğim bilgi birikiminde kitaplarıyla, yaşantılarıyla ve emekleriyle bana katkı sunan bilge kişilerin burada isimlerini zikretmeden geçemeyeceğim:

Daha 12 yaşında, yatılı okula giderken bana, **“Oğlum gittiğin yerde öyle davran ki, benim başımı öne eğdirme, kimsenin malını izinsiz alma, ölsen de yalan söyleme”**, diye öğüt veren, komşunun TV anteni bozuldu diye; kendi antenini söküp ona verme fedakârlığını göstererek; araba ve ev gibi maddi sermaye yerine, hayatıma **“dürüstlük, azim, güven ve karşılıksız iyilik”** değerlerini katan gerçek bir Anadolu insanı, babam Ömer KILIÇ’a; çobanlık yaparken bana **“Evladım köyde kalırsan, hep kurşun lastik ayakkabı giymek zorunda kalırsın, sigortan olmaz, hastanelerde tedavi olamazsın.”** diyerek, çapa yapıp kendi biriktirdiği harçlıklarla beni çalışmaya İzmir’e gönderen ve her koşulda bana güven aşılayan bilge kadın, annem Ehlinaz KILIÇ’a, büyürken masallar anlatarak hayal dünyamı büyüleyen; 95 yaşında hala hayatta olan ve hep yaşaması için dua ettiğim, sabrın

ve vefakârlığın timsali ninem Güleser KILIÇ'a, tüm büyüklerime, kitaplarından ve konuşmalarından ilham aldığım değerli yazar ve eğitmen dostum Ahmet Şerif İZGÖREN'e, Kitabımın her satırını okuyup çok kıymetli fikirlerini benden esirgemeyen ve seslendirme sürecinde katkı sunan Em.Ast. Turgay SEMERCİ-OĞLUNA, kitabımın usta dokunuşlarıyla ruh katan ve edebi yönden güçlenmesine katkı sunan Edebiyatçı Funda GÖKÇEN hanımefendiye, kitabımı büyük bir emekle seslendiren Öğr. Gör. M. Serhat SEMERCİ-OĞLU, Müjde Elif ALKAN, Aylin KELEŞ ve Yrd.Doç. Dr. Hakan SEZERELe, ona ayıracağım zamandan fedakârlık eden; küçük bilge kızım Elifsu'ya, benimle bu hayatı paylaşma cesareti ve isteği gösteren sevgili eşim Pınar'a ve onu yetiştiren ailesine, daha iyi olmam için beni cesaretlendiren kıymetli öğrencilerime, beni yetiştiren hocalarıma ve bu kitaba teveccüh gösteren siz kıymetli okuyucularıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Hem batı, hem de doğu toplumlarında; özellikle teknoloji, küreselleşme, savaşlar ve kültürel değişimlerden dolayı; bütün dünya hem birey hem de toplum düzeyinde, bin yıllardır biriktirdiği ve tarihten bugünlere taşıdığı; onları ayakta tutan ve var eden değerleri hızlı bir şekilde terk edip; bunların yerine bireyleri, aileleri, dinleri, kültürleri, toplumları ve dostlukları yıkıcı; insanın fitratına aykırı olarak aşına olmadığı-mız şekildeki yaşam biçimine doğru alabildiğine bir yöneliş mevcuttur. Bu yöneliş, birey ve toplumların kimyalarını ve birlikteliklerini derinden sarsmakta; şiddeti, hırsı, rekabeti, saygısızlığı ve tüketimi tetiklemekte; bunun sonucunda da dünya, giderek mutsuz insan yığınlarının olduğu bir yere dönüşüp yaşanmaz bir hal almaktadır.

Dünyanın daha iyi olabilmesi için, insan hakları evrensel beyannameleri, yasalar, sivil toplum örgütleri, yazarlar, kitaplar ve devletler çaba göstermekte; ancak insanlığın bu kaybettiği değerleri geri getirmekte istenilen başarı sağlanamamaktadır. İşte tam da bu noktada **“bilge insanlara, bilge kurumlara,**

bilge devletlere ve bunlarından ötesinde topyekûn bilge bir dünyaya ihtiyaç vardır". Bu bağlamda, bu kitap bilgece bir yaşam tarzını **"doğu-batı, din-bilim, soyut-somut, akıl-gönül"** sentezi ve bakış açısıyla bütünsel olarak ele alıp; yaşama ve size yeni bir perspektif sunacaktır.

Bu Kitabın Diğerlerinden Farkı Nedir?

"Emeğinin karşılığını 1 yıl sonra almak istiyorsan buğday ek, 7 yıl sonra almak istiyorsan ağaç dik, 30 yıl sonra almak istiyorsan insan yetiştir." düsturu ile ele alınan bu kitabın diğerlerinden en belirgin farkı aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

Son 20 yılda, kişisel gelişim ve psikoloji üzerine (NLP, Quantum, Koçluk vb.) birçok kitabın yazıldığını görmekte ve okumaktayız. Bu kitapların birçoğunun gerçek hayatla *-sınırlı sayıdakiler dışında-* ilişki kuramadığına ve sadece teorik bilgilerden ve uygulanması çok zor olan bazı tekniklerden ibaret olduğuna bizzat okuduklarımdan şahit oldum. İşte tam da bu noktada bu kitapta; **günde 20 defa derin nefes alın, evrene enerji gönderin evren size istediklerinizi gönderecektir** gibi hayalî mesajlar ve batı referanslı başarı öyküleri (Facebook, Google vb.) yer almaya-caktır. **Aksine** bu kitapta her yaş ve her eğitim düzeyine hitap eden, kalbinize ve aklınıza dokunan, bizden birilerinin; Anadolu insanının **sade, gerçek, çarpıcı ve ego- ihtiras ihtiva etmeyen yaşam deneyimlerine**

yer verilecektir. İşte bu kitabın diğerlerinden en belirgin farkı budur.

Bilgelik, doğrudan bu kitabın konusu olmasına rağmen, sınırlı sayıda da olsa daha önce bu konuda bazı kitaplar yazılıp çizildi. Özellikle “Ferrari’sini Satan Bilge” adındaki kitap, bu alana dikkat çekilmesini sağladı. Ancak, bilgelikle ilgili kitaplar ve söylemler incelendiğinde gerçek yaşamdan ve dünyadan uzak, Hindistan’da, Çin’de, Uzak Doğuda, Himalyalar’da, vadilerde ve yalnız başına kulübelerde, toplumdan kopuk bir şekilde yaşayan insanların bilge olarak tanıtılması yer almaktadır.

Değerli dostlar, Allah aşkına hangimiz bu modern hayatı bırakıp, bilge olmak için yüksek dağlarda bir kulübede yaşayabiliriz? Hem orada yaşasak da bilge olabilir miyiz? Önemli olan yüksek dağlarda tek başına yaşayarak bilge olmak değil; aksine **“doğrudan toplumun, yaşamın, kavganın, rekabetin, hırsın, savaşın, medyanın ve popüler kültürün içinde kalıp bilgece yaşayabilmektir.”** Zira günümüz dünyasında, hayata doğrudan katkı sunan, toplumlara ışık olan, şehirde ve içimizde yaşayan bilgelere ihtiyaç vardır. İşte tam da bu noktada bu kitap, şimdi ve gelecek hayatımızda; şehirlerde, fabrikalarda, pazarlarda, sokaklarda, üniversitede, memurlukta, futbolda, siyasette, ticarette ve içimizdeki bilgeleri sulayıp yeşertecek ve bunun bir ütopya olmadığını çarpıcı örneklerle, gözler önüne serecektir.

Diğer taraftan bu kitap, kadim ve eşsiz medeniyetimizin zenginliklerini ve cömert gönlünü insanlığa açacaktır.

Akıl ile Gönölün buluşmasından zuhur edecek olan bilgelik öğretisini yaşamın tam merkezinde, bütün yönleri ile ele alacak olan bu kitap; aşağıdaki bölümlerden oluşacaktır.

Buyurun, hep birlikte bilgeliğin büyüü dünyasına açılan kapıları aralayıp, bizi huzura götürecek olan ilk bölüme yüreğimizi değdirelim.

1. BİLGELİK NEDİR? BİLGE İNSAN KİMDİR?

Bilgi çağından, bilgelik çağına doğru ilerlerken, çok girift bir konu olan *bilgeliği* anlatmanın aslında bir meydan okuma olduğunun bilincindeyim. Lakin hem kendim hem de sizlerin bu yaşam öğretisini daha yakından tanıyabilmemiz için; bu yolda ilk adımı atıp gönüllü olarak, bu kitabı yazmaya karar verdim. Diyebilirsiniz ki, “**Siz bilge misiniz de bilgeliği yazıyorsunuz?**” Bu suale şöyle cevap vereyim: **nasıl ki bir damla su okyanus için neyi ifade ediyorsa; bende bilgelik öğretisi için onu ifade ediyorum.** Lakin o yolda zaman ve emek harcıyıp, bilge bir toplum içinde, bilgece bir yaşam sürmek isterim. Zaten bilgeler oturup bizler gibi kitap yazmazlar, onlar yaşam biçimi ve dillerinden damlayan özlü sözlerle zaten onlarca kitap yazmışlardır ruhumuza.

Bilge, kelime anlamı olarak; **bilgili, iyi ahlaklı, olgun** ve **örnek** (kimse) anlamlarına gelmektedir. Bu ifadeler semantik bir tanımlamadan öte değildir literatürümüzde, plastik çiçekler gibi. Ne zaman ki bilgelik ruha bürünür işte o zaman gülistanda açmış güller olur bedenlerimiz. Aslında bilgeliğin bunların da ötesinde daha derin ve kapsayıcı bir izdüşümü vardır. Bu nedenle bilgeliği tanımlarla sınırlamak, kalıplara sokmak anlamsızdır ve buna gerek de yoktur. Bu nedenle, bu kitapta bilgelik öğretisini doğrudan tanımlamayı yeğlemek yerine; bilge insanları, bilgece davranışları ve bilgiye ulaşmak için izlenmesi gereken stratejileri anlatmak tercih edilecektir.

Bilgelik özellikle batı dünyasında Filozofluk⁵ olarak adlandırılmakta ve bununla karıştırılmaktadır. Ancak bir Filozof, daha çok bilgiyi merkeze koyup; soru sorma ve irdeleme yoluyla yaşamı ve olguları bütünsel olarak izah etmeye çalışırken; ele aldığımız “Bilgelik” **“gönül ile akla”** (madde ile manaya) eşit şekilde yaklaşmakta ve yaşamı açıklarken her ikisini sentezlemektedir. Dolayısıyla, filozof kişi gönlünü, vicdanını, sezgilerini ve maneviyatını kullanmadığı sürece bilge olamaz. Zira bilgelik, bilmekle değil; **olmakla** ilgili bir yaşamdır.

Benzer şekilde, **Liderlik** ile **Bilgelik** kavramları karıştırılabilmektedir. Liderler askeri, siyasi ya da

5 (Philo (aramak) sophia (bilgi) = bilgi arayışı, araştırmak ve peşinde koşmak.

örgütsel düzeyde daha çok teknik yönünü (akıl) kullanıp, sınırlı bir alanda faaliyette bulunurken; Bilgeler hem teknik hem de sosyal yönlerini kullanarak, geniş kesimleri etkileyebilme yetisine sahiptirler. Örneğin, Hitler bir liderdir, ancak asla bilge bir insan değildir.

Bilgelik ile ilgili öğrencilerden ev hanımlarına kadar, yaptığım geniş saha araştırmalarında; kendilerine size göre **‘bilge kişi’** kimdir? Örnek verebilir misiniz?” diye sorduğumda; aldığım cevaplar daha çok; Mevlana, Konfüçyüs, Atatürk, Aristo, Shakespeare ve Fatih Sultan Mehmet gibi geçmişte yaşayan insanlar oldu. Suali, “Günümüzde yaşayan bilge bir insan var mıdır?” şeklinde sorduğumda; biraz düşünmelerine rağmen, akıllarına örnek verebilecekleri bilge bir isim gelmemekteydi.

Bu tetkik, benim aklıma şu sualleri getirdi: bilgelik acaba geçmişe özgü bir yaşam tarzı mıdır, ya da günümüzde bilge insan yetişmiyor mu; eğer toplum bilge kişileri yetiştiremiyorsa; acaba kısırlaşp, sıradanlaştı mı? Yoksa günümüzde bilge kişilere gereksinim mi kalmadı?

Bu ve benzeri suallere kitabın bütününde yanıt aranacak ve bilgeliliğin günümüz toplumundaki izdüşümü neşredilecektir.

İnsanlarla tarihten, ideolojilerden, sevgiden, sanattan, edebiyattan ve buluşlardan konuştuğumuzda, maddi olarak zengin olan kişilerden ziyade; gönül

zenginliğe ile hayatı nakşetmiş sanatçıları, yazarları, bilim insanlarını ve bilge kişileri Yâd eder ve onların eserlerini dillendiririz. Örneğin, 10 yıl önce Çin'in en zengin kişisini sorsalar, birçoğumuz bilemeyiz. Lakin 2.500 yıl önce yaşamış Çinli bilge Konfüçyüs'ü biliriz. Sekiz yıl önceki Akşehir kaymakamını ya da en zenginlerini bilemeyiz ve hatırlamayız. Lakin 800 yıl önce Akşehir'de yaşayan Nasreddin Hoca'yı hatırlarız ve saygı duyarız, ya da şuan Dünya'nın en zengin kişisi Bill Gates'e karşı duyduğumuz saygıdan daha çok; Edison'a, Mimar Sinan'a ve Mevlana'ya karşı saygı besleriz. Öyleyse, bilge insanlar sadece kendi dönemi ve kendi çevresinde değil, bütün zamanlarda ve dünyanın pek çok yerinde tanınan, sevilen, saygı duyulan, öğretileri dilden dile dolaşan; fikirleri ile toplumlara ışık tutan ve yön veren şahsiyetlerdir. Gelin şimdi hep birlikte, bilge kişileri ve öğretilerini ele alalım.

Bilge Kağan (683-734)

Bilgelik deyince aklımıza ilk gelen isimlerden birisi Göktürklerin önderi Bilge Kağan'dır. Bilge Kağan, 1893 yılında Moğolistan'da Orhon Irmağı yakınlarında bulunan Göktürk yazıtları aracılığıyla; asırlar öncesinden günümüze gerçekten bilgece mesajlar göndermiştir. İşte, Bilge Kağan'ın Türk halkına verdiği

öğütlerden kısa bir alıntı: “Çinlilerin sözü tatlı, ipeği yumuşaktır. Bunlar, kendine uzak olan milleti kendine yaklaştırır. Yaklaştıınca da kötü yüzünü sonradan gösterir. Bu nedenle, Çinlilerin tatlı sözüne, yumuşak yüzüne, ipeğine ve altınına kanarsan yok olursun...”.Bilge Kağan’ın bu öğütlerini, tarihimize ve kendi hayatlarımıza uyarlarsak; kimlerle dostluklar kurmamız gerektiğini ya da tarihimizde nerelerde yanlışlar yaptığımızı ve nelere dikkat etmemiz gerektiğini rahatlıkla okuyabiliriz.

Konfüçyüs (M.Ö.500)

“Aradığını bilmeyen, bulduğunda anlayamaz.” diyen ve bütün dünya tarafından bilinen bir başka bilge insan Konfüçyüs’tür. Konfüçyüs, bugünkü Çin’in yer aldığı topraklarda yaşamış bir bilgedir. Güzel ahlak, saygı ve huzur üzerine öğretileri olan Konfüçyüs’ün günümüze kadar ulaşan sözlerinden bir kaçış şöyledir.

❖ *Bildiğini bilenin arkasından gidiniz. Bildiğini bilmeyeni uyandırınız. Bilmediğini bilene öğretiniz. Bilmediğini bilmeyenden kaçınız.*

❖ *Karanlığa söveceğine, kalk ve bir mum yak.*

❖ *İyi yaşamayı sonraya bırakan, yolunda ırmağa rastlayıp ta akıp geçmesini bekleyen adama benzer. İrmak hiç durmadan akıp gidecektir.*

❖ *Uyum, denge ve iç huzura erişmenin yolu eğitimden geçer.*

❖ *Bir yerde küçük insanların büyük gölgeleri varsa; o yerde güneş batıyor demektir.*

Sokrates (M.Ö.470-399)

Asırlar öncesinden günümüze ulaşan bir başka bilge insan, Antik Yunanlı Sokrates'tir. Sokrates, öğretilerinde var olan düşünceleri çürütmek ve sorgulamak üzerine yoğunlaşmıştır. "Sorgulanmamış hayat yaşamaya değmez" diyen, Sokrates'e göre; merak ve sorgulama uygulaması o denli önemlidir ki, bilgece bir yaşamın en önemli unsuru, insanın kendisini ve başkasını sürekli sınaması ve sorgulamasıdır. Bu anlamda Sokrates'in bu yöntemi kullanmasının amacı; insanların iyiye, güzele ve erdeme yönelik sürekli bir felsefe arayışı içinde olmalarının sağlanmasıdır.

İdam edilmeden önce karısı Xanthippe Sokrates'e şöyle der: "Ama sen suçsuzsun; suçsuz yere idam ediliyorsun."

Sokrates de buna karşılık şöyle bir cevap verir:

"Be kadın, suçlu olarak idam edilmemi mi yeğledin?"

Sokrates'in en önemli sözleri şunlardır:

❖ **Kendine yapılmasını istemediğin şeyi, başkasına yapma.**

❖ **Bilgelik, kendi kendimizi yenmektir, oysa cehalet, kendi kendimize yenilmektir.**

❖ **En akıllı kişi, neyi bilmediğini bilendir.**

❖ **Kimseye bir şey öğretemem sadece onların düşünmesini sağlarım.**

Hız. Ömer (r.a) (581-644)

Hepimizin bildiğı bir diğerk bilge kişi, İslam âleminin halifesi Hz. Ömer'dir. **"Devlet işleriyle uğraşırken ayrı bir mumu, özel işleriyle uğraşırken kendi mumunu yakan"** Hz. Ömer, sadece İslam tarihinde değil, dünya tarihinde de tanınan "adalet tahtının tacidarlarından" biridir. Hayatından pek çok örnek

verilebilir. Ancak, aşağıdaki çarpıcı alıntı, adalet anlayışının hangi noktalara ulaştığını göstermek için kâfidir:

Hiz. Ömer, cami yaptırmak için bir Yahudi'nin arsasını zorla kamulaştıran, yakın dostu Şam Valisi Sad b. EbiVakkas'a adaleti tek cümlelik mesajla anlattı. Valiyi titreten mesajın hikâyesi ise çok çarpıcı...

"Bilesin ki, ben Nuşirevan'dan daha az adil değilim."

Hiz. Ömer'in halifeliği döneminde Şam valisi olan ve Hiz. Peygamber (s.a.v.)'in arkadaşlarından olan Sad Ebi Vakkas (r.a.) Şam'daki bir camiye genişletmek ister. Bu nedenle de caminin civarındaki arsaları kamulaştırır. Herkes arsasının bedelini alır ve isteyerek arsasını camiye devreder. Ancak Şam'da yaşayan bir Yahudi, camiye bitişik olan arsasını satmak istemez. Vali arsasının değerini fazlasıyla verse de Yahudi vatandaşı, arsasının kamulaştırılmasına rıza göstermez. Bunun üzerine vali arsaya el koyar ve bedelini adama gönderir. Arsasını

kaybeden Yahudi, komşusu olan bir Müslüman'a derdini anlatır. Sızlanır. "Bana zulmedildi." der. Müslüman vatandaş da kendisine, "Medine'ye git. Orada halife Hz. Ömer vardır. Derdini anlat. Ömer, son derece adildir, elbette seni dinler." der.

Şamlı Yahudi Medine'nin yolunu tutar. Yorucu bir yolculuktan sonra Medine'ye ulaşır. Halifeyi sorar. Vatandaşlar bir hurma ağacının gölgesinde dinlenen halifeyi gösterirler. "İşte halife bu zattır." derler. Adam Hz. Ömer'in yanına gider. Selam verip yanına oturur. Derdini anlatır. Hz. Ömer adamı dinler. Sonra bulduğu bir deri veya kemik parçasının üzerine şu cümleyi yazar:

"Bilesin ki, ben Nuşirevan'dan daha az adil değilim."

Kısa ve özlü bir cümle.

Yahudi bu yazıyı alıp ayrılır. Ama yolda giderken de kendi kendine şöyle konuşur: "Şam'daki idarecilerin giyim, kuşam ve oturdukları yerdeki ihtişam ve debdebe nerde, Medine'deki halifede bulunan tevazu nerde. Şam'dakiler şu mütevazı halifeyi ciddiye alırlar mı? Hiç sanmıyorum." Kendi kendine böyle konuşur. Sonunda Şam'a varır. Doğrusu valiye gitmek de istemez. Zira sonuç alamayacağı kanaatindedir. Bununla beraber, mademki yorulup da oralara kadar gittim, bari halifenin şu yazdığı cümleyi valiye vereyim, der. Valinin huzuruna çıkar ve deri parçasını uzatır. "Medine'deki halifenin size mesajıdır." der. Vali bu cümleyi okuyunca, sapsarı

kesilir. Uzun müddet başını yerden kaldıramaz. Sonra endişe içinde, başını kaldırıp şöyle der: **“Arsanız size geri verilmiştir.”**

Yahudi vatandaş hayret eder. Şaşırır. Bir tek cüm-
lenin valiyi bu kadar sarsacağını hiç tahmin edememiş-
ti. Merak ve dehşet içinde sorar. “Lütfen bana bu cüm-
lenin neden sizi bu kadar dehşete düşürdüğünü anlatır
mısınız?” der. Şam valisi Hz. Sad, “Bak” der, “Sana bu
cümlelerin hikâyesini anlatayım. O zaman benim neden
bu kadar ürperdiğimi anlarsın:

İslam’dan önce ben ve bugün halife olan Hz.
Ömer İran taraflarına ticaret için gittik. Yanımıza 200
deve almıştık. İran’a vardık. Orada cirit oynayan genç-
leri seyrederken, birileri zorla elimizdeki develere el
koydular. Çok kalabalık bir çete grubuydu, bir şey
yapamadık. Elimizde para da kalmamıştı. Üzgün bir
şekilde, geceleyeceğimiz bir eski han bulduk. Hanın
sahibine de sıkıntımızı anlattık. Adam iyi biriydi. Bize
yardım etti. Sonra da; gidip krala durumunuzu anla-
tın, o adil bir adamdır, mutlaka size yardım eder, dedi.
Biz de sabahleyin kralın huzuruna çıkıp durumu an-
lattık. Şikâyetimizi bir mütercim krala tercüme etti.
Kral Nuşirevan dikkatle dinledikten sonra her birimi-
ze birer kese altın verdi ve olayı inceleteceğini söyledi.
Bize de, “Memleketinize dönün.” dedi.

Biz tekrar hana döndük. Ama doğrusu sonuçtan
çok da memnun olmamıştık. Hancı sonucu öğrenince

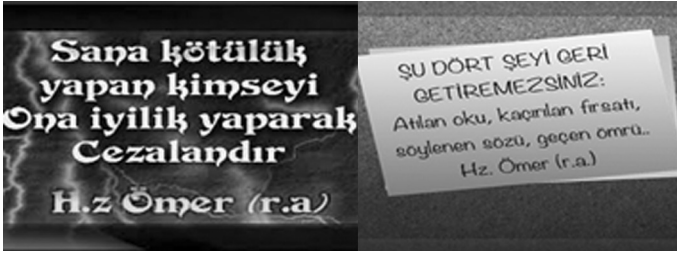
son derece üzüldü ve “Burada bir hata var.” dedi. “Gelin beraberce gidelim, ben size tercümanlık yapayım.” teklifinde bulundu. Biz de gittik. Huzura çıktık. Hancı durumu Nuşirevan’a anlattı. Develerimize el koyan kişilerin kıyafetini, halini, hadisenin geçtiği yeri anlattı. Dikkat ettik, Nuşirevan’ın yüzü sapsarı kesildi. Bir gün önceki mütercimi çağırttı. Ona sorular sordu. Sonra ayağa kalktı, her birimize 2 şer kese altın verdi, akşama kadar develeriniz gelecek, develeri alın ve sabahleyin burayı terk edin dedi. Ama giderken biriniz doğu kapısından, diğersiniz de batı kapısından çıkın, talimatını verdi. Bizler de bir şey anlamadan huzurundan ayrıldık. Akşamleyin 200 devamız kapıya geldi. Durumu anlamak için hancıya sorduk. Neler oluyor dedik. Hancı şöyle dedi: Sizin develerimize el koyan kişi Nuşirevan’ın büyük oğlu ile veziridir.

Bunlar bir çete kurmuşlar. Garibanların mallarına el koyuyorlar. Siz ilk gittiğinizde, mütercim bunu anlamış. Ama sizin sözlerinizi Nuşirevan’a yanlış tercüme etmiş. Böylece kralın oğlunu ve veziri korumuş. Ben sizinle gidip durumu anlatınca Nuşirevan bu oyunu anladı. Ama neden ayrı kapılardan gidin, dedi, ben de anlayamadım. Hele yarın olsun anlarız, dedi. Hz. Sad, anlatmaya devam ediyor: Ertesi gün ben doğu kapısından çıktım. Kapının çıkışında iki kişinin darağacına asılı olduğunu gördüm. Halk toplanmış seyrediyordu. Sordum kim bunlar ve suçları ne, diye. Dediler ki, bunlardan biri Nuşirevan’ın büyük oğlu diğeri de

veziridir. Bunlar, buraya gelen iki Arap'ı soymuşlar. Ceza olarak Nuşirevan ikisini de asarak idam etmişti. **Nuşirevan kendi öz oğlunu idam etmişti.**

H.z. Ömer'in çıktığı kapıda ise bizim şikâyetlerimizi yanlış tercüme ederek, **kralın oğlunu korumaya çalışan kişinin asılı olduğunu gördük.**

İşte, H.z. Ömer senin eline verdiği deri parçasının üzerine **"Bilesin ki, ben Nuşirevan'dan daha az adil değilim"** sözüyle, bana bunu hatırlatıyor. Halkına zulmedersen seni darağacına çekerim diyor. Senin gözyaşlarına bakmam, tıpkı Nuşirevan'ın öz oğlunun gözyaşına bakmadığı gibi. Şimdi anladın mı neden benim benzim sarardı? Bu hadiseyi bire bir yaşayan Yahudi vatandaşı, **"hem arsasını hibe etti, hem de İslam'a girdi".**

Yukarıdaki örnekte olduğu gibi, aslında H.z. Ömer'in bütün hayatı bilgelik öğretileri ile doludur. Aşağıda günümüze kadar ulaşan birkaç bilgece sözü yer almaktadır:

❖ *Adalet mülkün temelidir.*

❖ *Tevazuunun başı, bir Müslüman ile yolda karşılaşırsan ilk önce selamı senin vermen, bir mecliste*

en geride oturmaya razı olman ve şöhretten uzak durmandır.

Hız. Ömer'in adaleti ve yaşam anlayışı yukarıda anlatılanlardan daha derin ve zengindi. Bu bakımdan, Hız. Ömer, sadece dini bir halife değil; aynı zamanda adalet anlayışı ile bütün dünyaya örnek teşkil eden bilge bir insandır.

Nasreddin Hoca (1208-1284)

Asırlar öncesinden günümüze ulaşır, olaylara yaklaşımı ve keskin zekâsı ile hayatımıza anlam katan ve bizi kendisine hayran bırakan, bir diğer bilge kişi Nasreddin Hocadır. 1996 yılı UNESCO tarafından "Uluslararası Nasreddin Hoca" yılı ilan edilmiştir. Hocayı bütün dünya tanımakta, hatta İtalya ve Hindistan'da halk kahramanı olarak dilden dile dolaşmaktadır. Nasreddin Hoca, fazilet ve keramet sahibi olmakla beraber, hazırcevaplılığı, filozofî düşünceleri ile din ve dünya işlerini birlikte ve eksiksiz yürüten büyük bir zât-ı muhterem idi.

Peki, fıkralara konu olan bir zât nasıl olur da bilge olur? Gelin, birlikte Hoca Nasreddin'i analiz edelim. Gerek günlük hayatın sıradanlığı içerisinde olaylara yaklaşımdaki keskin zekâsı ve nükteyi kullanması;

gerekse o devrin padişahı Timur’la girdiği diyaloglardaki açık sözlülüğü, keskin zekâsı ve cesareti ile bizlere, yepyeni bakış açıları ve özgüven kazandırmıştır. Hocanın bilgeliği ile ilgili burada birkaç fıkrasını sizinle paylaşmak istiyorum.

Göle Maya Çalmak:

Hoca, bir gün elinde koca bir bakraç yoğurt mayasıyla, gölün kenarına gelmiş. Başlamış göle kaşık, kaşık yoğurt dökmeye.

Görenler;

- Ne yapıyorsun Hoca? demişler.

-Göle yoğurt mayası çalıyorum, demiş. Kıs, kıs gülerek.

- Olur mu? Hiç, göl maya tutar mı?Demişler.

Hoca cevabı yapıştırmış tabii:

-Ya tutarsa!

(Herkes hocaya; hiç göl maya tutar mı? diye sorup dururken; Karadenizli Temel; hocaya daha enteresan bir soru yönelendiriyor ve diyor ki, “Hoca, Allah aşkına, ha bu kadar yoğurdu ne yapacaksun da”). Temelin sorduğu bu soru, kültürümüzün ne kadar farklı ve zengin bakış açılarını ihtiva ettiğini apaçık şekilde göstermektedir⁶.

6 Karadenizli Temel’in hocaya sorduğu soru İzmit’te yaşayan çok kıymetli abim Eyüp PEHLİVAN anlattı. Kendisine, bu fıkraya farklı bir bakış açısı kazandırdığı için şükranlarımı sunarım.

Diğer taraftan kitabımın yazım aşamasında desteklerini esirgemeyen çoban, yazar ve bilge dostum Ahmet Aslan bu Fıkraya daha farklı bir bakış açısı kazandırdı. Ahmet Aslana göre; Hoca göl kenarında yoğurtla ekmek yedikten sonra tabağını yıkarken, oradan geçen adamın gereksiz sualine yanıt veriyor: zira hoca boş lafı, gereksiz soruları hiç sevmez. Hocanın bu yanıtı hem o adama hem geleceğe bir uyarıdır: gereksiz soru sorma, bir kişinin ne yaptığına bak ve kendi içinde yorum getir. -Hoca, elinde bir tepsi baklavayla biri gidiyor. Bana ne! Ama sizin eve doğru gidiyor, sana ne!- Bu fıkradan da anlıyoruz ki hoca boş lafı sevmiyor.

Bu fıkra, aslında herkes tarafından bilinen klasik bir fıkradır. Ancak, fıkrayı felsefi bir açıdan ele aldığınızda, bu fıkra üzerine ciltler dolusu kitap yazabilirsiniz. Zira hocanın **“Ya Tutarsa”** ifadesi basit bir yanıt değildir. Bu ifade günümüzde var olan bilimsel yöntemlerin temelini oluşturur. Bilindiği üzere bilimde sürekli sorgulama, yanlışlama ya da doğrulama çabası vardır ve bu yolla olgular açıklanmaya çalışılır. İşte hoca, bu yöntemi 800 sene önce kullanıyor ve diyor ki, **“%0,01 bile olsa, gölün maya tutma ihtimali var”**, ben bunu deniyorum. Aslında, Hoca burada sınırları aşıp, **alışılmış şeyleri sorguluyor** ve **kalıpları kırıyor**. İşte bu yönüyle Nasreddin Hoca büyük bir bilgedir.

Nasrettin Hoca'ya sormuşlar:

“Kimsin?”

“Hiç” demiş Hoca, “Hiç kimseyim.”

Dudak büküp önemsemediklerini görünce,
sormuş Hoca:

“Sen kimsin?”

“Mutasarrıf” demiş adam kabara kabara.

“Sonra ne olacaksın?” diye sormuş Nasrettin
Hoca.

“Herhalde vali olurum” diye cevaplamış adam.

“Daha sonra?” diye üstelemiş Hoca.

“Vezir” demiş adam.

“Daha daha sonra ne olacaksın?”

“Bir ihtimal sadrazam olabilirim.”

“Peki, ondan sonra?”

Artık makam kalmadığı için adam

boynunu büküp son makamını söylemiş:

“Hiç.”

“Daha niye kabarıyorsun be adam.

Ben şimdiden senin yıllar sonra gelebileceğin
makamdayım:

“Hiçlik makamında!”

Nasreddin Hoca, Eşğine Neden Ters Binerdi?

Nasreddin Hoca, camide vaazını bitirip evine dönmek üzere eşğine binmiş. Bir ara bakmış ki cemaatin bir bölümü arkasından geliyor, hemen eşekten inip ters binmiş. Cemaatten kimileri nedenini merak edip sorunca, Hoca şu yanıtı vermiş;

- Siz önden gitseniz, bana arkanızı dönmüş olursunuz ki hiç yakışık almaz. Yok, ben önden gitsem, bu kez de ben size arkamı dönmüş olacağım ki bu da ayıp olur. Oysa gördüğünüz gibi eşğe ters binince ben önden siz arkadan gitmiş oluyorsunuz. Böylece yüz yüze oluyoruz. Ben, bana saygısızlık yapılmasını da, saygısızlık yapmayı da hiç sevmem!

O dönemin padişahı Aksak Timur tahta çıkar, Nasreddin Hoca Timur'a hediyeler vermek için huzura gelir. Ancak Hoca padişaha hediye olarak "hıyar" getirmiştir. Bunları Timur'a takdim eder. Timur hıyarları görünce sinirlenir ve sepetteki hıyarları hoca'nın kafasına kafasına atar. Lakin Hocada üzüntüden eser yoktur, aksine kahkaha ile gülmeye başlar. Aksak Timur, iyice sinirlenir, -bre arlanmaz, bre utanmaz

adam, yaptığından utanmıyorsun birde gülüyorsun, der. Hoca bunun üzerine,

- **Haşa padişahım, ben size gülmüyorum, ben-
den sonra, size bal kabağı getiren adamın haline
gülüyorum,** der. Timur'da bu cevabın üzerine **kahka-
hayı basar.**

İşte, kellesinin dahi gidebileceğı o zor durumdan bile; zekâsı sayesinde ölümden kurtulan ve padişahı güldürebilen bir zattır, Hoca Nasreddin. Burada, Nasreddin hoca ile güya sözüm ona günümüz şovmenlerini kıyaslamak isterim. TV'lerde sürekli dolaşan, filimler çeken ve kendilerini halk kahraman ilan eden şovmenler; nükte yapacağız diye sürekli küfür ediyorlar. Maalesef, özellikle de gençler buna bayılıyor. Değerli dostlar, Nasreddin hoca yaşamı boyunca bir tane dahi küfür kullanmazken, bu şovmenler küfürsüz konuşamıyorlar.

Mevlana, Yunus Emre ve Hacı Bektaşî Veli

Tarihten günümüze, sözleriyle ve örnek yaşamlarıyla ışık tutan, onları anlatmak için kitapların kifiyetsiz kalacağı; aynı dönemde yaşamış (1207-1320) üç bilgeden bahsedeceğim. Bu Ulvi insanlar; **Mevlana**

(1207-1273), *Hacı Bektaş-ı Veli* (1209-1271) ve *Yunus Emre'dir* (1238-1320). Bu üç bilge, yaşamları ve öğretileri ile sadece ülkemizde değil, bütün İslam âlemi ve dünya tarafından kabul görmektedir. Bu üç bilgeye ait, bazı özlü sözler ve yaşanmış kıssalar aşağıda aktarılmıştır:

Mevlana'dan Tüm İnsanlığa 7 Nasihat

Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol.

Şefkat ve merhamette güneş gibi ol.

Başkalarının kusurlarını örtmede gece gibi ol.

Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.

Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol.

Hoşgörülülükte deniz gibi ol.

Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol.

Şimdilerde bu hikmetli sözlerin deryasında ıslanmaya ne kadar da çok ihtiyacımız var, öyle değil mi?

❖ *Acı su da, tatlı su da berraktır. Sakın görünüşe aldanma... Görünüşte herkes insandır ama gerçek insan hal ehli olandır.*

Gel, gel, ne olursan ol yine gel,

İster kâfir, ister Mecusi,

İster puta tapan ol yine gel,

*Bizim dergâhımız, ümitsizlik dergâhı değildir,
Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel..
Şu toprağa sevgiden başka bir tohum ekmeyiz biz..
Beri gel, beri! Daha da beri! Niceye şu yol vuruculuk?
Mademki sen bensin, ben de senim, niceye şu, senlik
benlik...
Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde aramayınız!
Bizim mezarımız Ariflerin gönüllerindedir.*

**“Bir mum diğer bir
mumu tutuşturmakla
ışığından birşey
kaybetmez.”**

Hacı Bektaşî Veli'de Dergâhında, **“Eline, Beline, Diline”** ve **“Edep Ya hu”** diyerek; edebin insandaki en değerli meleke olduğunu söylemiştir.

Mevlana ile Hacı Bektaş-ı Veli Hazretlerinden Hoşgörü ve Tevazu ile İlgili Bir Kıssa:

Adamın biri, kötü yoldan kazandığı parayla bir inek satın almış. Sonra yaptığından pişman olup, iyi bir şey yapmak için ineği Hacı Bektaş-ı Veli'nin dergâhına bağışlamak istemiş. O zamanlar dergâhlar aşevi olarak da hizmet veriyormuş. Gidip, Hacı Bektaş-ı Veli'ye “Ben bu ineği size bağışlamak istiyorum, ancak helal yoldan kazanmadım.” demiş. Hacı Bektaş-ı Veli, “Helal

olmayan bir malı kabul edemeyiz, bizim anlayışımıza uygun değil.” diye, ineği geri çevirmiş. Bunun üzerine adam Mevlana dergâhına gitmiş. Mevlana hediye kabul etmiş. Adam “daha önce Hacı Bektaş-ı Veli’nin bu ineği kabul etmediğini” söylemiş ve Mevlana’ya bunun sebebini sormuş. Mevlana, **“Biz bir karga isek, Hacı Bektaş-ı Veli bir şahin gibidir. Öyle her leşe konmaz. O yüzden biz senin hediyeni kabul ederiz. Ama o kabul etmeyebilir.”** demiş. Adam koşarak Hacı Bektaş-ı Veli’nin dergâhına gitmiş. Hacı Bektaş-ı Veli’ye “Mevlana ineği kabul etti, siz haram diye etmemiştiniz, bunun sebebini açıklar mısınız?” diye sormuş. Hacı Bektaş-ı Veli de şöyle söylemiş, **“Bizim gönlümüz bir su birikintisi ise Mevlana’nın gönlü okyanus gibidir. Bu yüzden, bir damlayla bizim gönlümüz kirlenebilir. Ama onun engin gönlü kirlenmez. Onun için, ineğini kabul etmiştir.”**

Birbirlerini yermeyen, kırmayan; dostlarının sözlerini iyiye yoran ve yücelten böylesine bilge insanlara ne kadar çok gereksinim var, öyle değil mi?

Hacı Bektaş-i VELİ

Hararet nardadır sacda değildir,
Keramet baştadır, tacda değildir,
Her ne arar isen kendinde ara
Kudüs'te Mekke'de Hac'da değildir

Aynı dönemde yaşamış olan bir başka bilge Yunus Emre'dir. Yunus Emre; Allah sevgisini, aşk ve güzel ahlâkla ilgili düşüncelerini, tasavvufun o derûnî ikliminde yoğurup, beyitlerindeki hikmetli sözler ile bezeyerek düşünce dünyamızı şekillendirmiş ve aynı zamanda Türk-İslam birliğinin oluşmasında da önemli vazifeler yapmıştır.

❖ Yunus Emre'den Güzel Sözler;

Söz ola kese savaşı,
Söz ola kestire başı
Söz ola ağulu aşı,
Yağ ile bal ede bir söz.

İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsın
Ya nice okumaktır

Sessiz kalmak, bir şey
bilmediğin anlamına gelmez,
Çok konuşmak da,
çok şey bildiğini göstermez.

HACI BEKTAŞI VELİ

Hız. Mevlana, Yunus Emre ve Hacı Bektaş-ı Velî'yi anlatmak için okyanuslar mürekkep, ağaçlar kalem, tüm kainat ise parşömen olsa kifayetsiz kalır. Lakin biz dilimizin döndüğünce, aklımızın yettiğince, bir nebze de olsa yâd etmeye çalıştık. Dimağınızda hoş bir tad bırakabildik ise ne âlâ. Siz değerli okurlarıma onların eserlerini okumanızı tavsiye ediyorum **Farabi (872-950)**

Eğitim uğruna Tebriz'den Bağdat'a kadar aylarca yürüyen Farabi, İslam dünyasında felsefe alanında Muallim-i Evvel (ilk öğretmen) denen Aristo ile kıyaslanacak kadar büyük bir şöhrete sahiptir ve Muallim-i Sani (ikinci öğretmen) olarak anılır. Batı dünyasında "Alpharabius" olarak anılan Farabi, insanı tanımlarken; "Âlem büyük insandır; insan küçük âlemdir." diyerek bu iki kavramı harmanlamıştır. İnsan ahlakının temeli, ona göre bilgidir. Akıl, iyiyi kötünden ancak bilgiyle ayırır. Bilgiye ve eğitime bu kadar önem veren Farabi, yaşamı ve yaptığı çalışmalarıyla örnek bir bilgedir. YÖK (yükseköğretim kurumu) Farabi adını ölümsüzleştirmek için, Türkiye'deki üniversitelerarası öğrenci değişim programında "Farabi Değişim Programı" adını kullanmaktadır. Kanımca, bu adı kullanmaktaki maksat hem bilgeliğin simgesi haline getirmek hem de adına nüzûlen tüm öğrencilere bilgelik sirayet etsin diye olsa gerek.

Şeyh Edebali ve Osman Gazi

Yeryüzündeki bu güne kadar ulaşılmış en büyük sınırlara sahip olan, Osmanlı İmparatorluğunun kurucusu Osman Gazi ve onun hocası Şeyh Edebali, bilgece yaşam konusunda, bizim için çok önemli örneklerdir.

Şeyh Edebali (1206-1326) Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında yaşamış bir İslam ilahiyatçısı-din bilgini, Ahi şeyhi, Osman Gazi'nin kayınbabası ve hocası, Orhan Gazi'nin dedesi, bir anlamda sonradan imparatorluk olacak Osmanlı Devleti'nin fikir babasıdır. Şeyh Edebali'nin Osman Gazi'ye verdiği nasihatler, asırlar öncesinden günümüze ulaşmış, bugün dahi anlam ve önemini koruyan mesajlar ihtiva etmektedir. İşte o ulvi sözler:

Ey Oğul!

Beysin! Bundan sonra öfke bize; uysallık sana... Güceniklik bize; gönül almak sana. Suçlamak bize; katlanmak sana. Acizlik ve yanılma bize; hoş görmek sana. Geçimsizlikler, çatışmalar, uyumsuzluklar, anlaşmazlıklar bize; adalet sana. Kötü göz, şom ağız, haksız yorum bize; bağışlama sana... Bundan sonra bölmek bize; bütünlemek sana. Üşengeçlik bize; uyar-mak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana.

Ey Oğul!

Yükün ağır, işin çetin, gücün kılı bağlı, Allah Teâlâ yardımcın olsun. Beyliğini mübarek kılsın. Hak yoluna

*yararlı etsin, Işığını parıldatsın, Uzaklara iletsin. Sana yükünü taşıyacak güç, ayağını sürçtürmeyecek akıl ve kalp versin. Sen ve arkadaşlarınız kılıçla, bizim gibi dervişler de düşünce, fikir ve dualarla bize vaat edile-
nin önünü açmalıyız. Tıkanıklığı temizlemeliyiz.*

Güçlü, kuvvetli, akıllı ve kelamlısın. Ama bun-
ları nerede ve nasıl kullanacağını bilmezsen sabah
rüzgârlarında savrulur gidersin. **Öfken ve nefsin bir
olup aklını mağlup eder.** Bunun için daima sabırlı,
sebatkâr ve iradene sahip olasan! Sabır çok önemlidir.
Bir bey sabretmesini bilmelidir. Vaktinden önce çiçek
açmaz. Ham armut yenmez; yense bile bağında kalır.
Bilgisiz kılıç da tıpkı ham armut gibidir. Milletin, ken-
di irfanın içinde yaşasın. Ona sırt çevirme. Her zaman
varlığını duy, Toplumunu yöneten de, diri tutan da bu
irfandır.

Ey Oğul!

*İnsanlar vardır, şafak vaktinde doğar, akşam eza-
nında ölürlər. Dünya, senin gözlerinin gördüğü gibi
büyük değildir. Bütün fethedilmemiş gizlilikler, bilin-
meyenler, ancak senin fazilet ve adaletinle gün ışığına
çıkacaktır. Ananı ve atanı say! Bil ki bereket, büyüklerle
beraberdır. Bu dünyada inancını kaybedersen, yeşilken
çorak olur, çöllere dönersin. Açık sözlü ol! Her sözü üs-
tüne alma! Gördün, söyleme; bildin deme! Sevdiğin
yere sık gidip gelme; muhabbet ve itibarın zedelenir...*

Şu üç kişiye; **yani cahiller arasındaki âlime, zengin iken fakir düşene ve hatırlı iken, itibarını kaybedene acı!** Unutma ki, yüksekte yer tutanlar, aşağıdakiler kadar emniyette değildir.

Haklı olduğun mücadeleden korkma! Bilesin ki atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli (korkusuz, pervasız, kahraman, gözü pek) derler.

En büyük zafer nefsi tanımadır. Düşman, insanın kendisidir. Dost ise, nefsi tanıyanın kendisidir. Ülke, idare edenin, oğulları ve kardeşleriyle bölüştüğü müşterek malı değildir. Ülke sadece idare edene aittir. Ölüncə, yerine kim geçerse, ülkenin idaresi onun olur. Vaktiyle yanılan atalarımız, sağlıklarında devletlerini oğulları ve kardeşleri arasında bölüştüler. Bunun içindir ki, yaşayamadılar. İnsan bir kere oturdu mu, yerinden kolay kolay kalkmaz. Kişi kıpırdamayınca uyur. Uyuşunca laflamaya başlar. Laf dedikoduya dönüşür. Dedikodu başlayınca da gayri iflah etmez. Dost, düşman olur; düşman, canavar kesilir!

Ey Oğul!

Kişinin gücü, günün birinde tükenir, ama bilgi yaşar. Bilginin ışığı, kapalı gözlerden bile içeri sızar, aydınlığa kavuşturur. Hayvan ölür, semeri kalır; insan ölür eseri kalır. Gidenin değil, bıraktıyanın ardından ağlamalı... Bırakanın da bıraktığı yerden devam etmeli. Savaşı sevmem. Kan akıtmaktan hoşlanmam.

Yine de, bilirim ki, kılıç kalkıp inmelidir. Fakat bu kalkıp iniş yaşatmak için olmalıdır. Hele kişinin kişiye kılıç indirmesi bir cinayettir. Bey memleketten öte değildir. Bir savaş, yalnızca bey için yapılmaz. Durmaya, dinlenmeye hakkımız yok. Zira zaman yok, süre az!

Oğul!

*Yalnızlık korkanadır. Toprağın ekim zamanını bilen çiftçi, başkasına danışmaz. Yalnız başına kalsa da! Yeter ki, toprağın tavda olduğunu bilebilsin. Sevgi davanın esası olmalıdır. Sevmek ise, sessizliktedir. **Bağırarak sevilmez. Görünerek de sevilmez! Geçmişini bilmeyen, geleceğini de bilemez. Osman! Geçmişini iyi bil ki, geleceğe sağlam basasın. Nereden geldiğini unutma ki, nereye gideceğini unutmayasın.***

Her kelimesi onlarca cilt kitaba bedel olacak olan bu ilim, irfân ve hikmet abidesi münevver insanın nasihatleri, Osmanlı Devleti'ni öyle güçlü, öyle adaletli ve öyle hoşgörülü kıldı ki, 600 yıl hüküm sürüp, İslam dininin şanını üç kıtada yüceltti. Ve o nasihatleri her yönüyle içselleştirip, hayatına uygulayan salih ve bilge komutan Osman Gazi ölürken geride ailesine şu mirası bırakmıştı: **“Bir at, bir kılıç, iki kaftan, bir koyun sürüsü, çok iyi yetişmiş bir evlat (Orhan Gazi) ve hepimizin malumu Osmanlı imparatorluğu.”** İşte bilgece yaşam ve bilgece ölüm bu olsa gerek.

Geçmişe baktığımızda, hem kendi hem de diğer medeniyetlerde bilge insanlara rastlamak mümkündür.

Ancak burada kendilerinin hayatları ile ilgili detaylı bilgi vermek kitabın sınırları düşünüldüğünde imkânsız olacaktır. Bu nedenle, bu bölümde yakın tarihimizde yer almış bilgelere yer verilecektir.

Rauf Denktaş (1948-2012)

Yakın tarihimizde, özellikle Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin kurucu lideri “**Merhum Rauf Denktaş**” bütün dünyada taraflı tarafsız, ülkesi için verdiği özgürlük mücadelesi sebebiyle takdir toplamıştır. 1948-2012 yılları arasında ulusal ve uluslararası arenada gecesini gündüzüne katıp, canını dahi tehlikeye atarak Kıbrıs Türk Cumhuriyetini, İngilizlerin sömürsünden ve Rumların baskısından kurtararak bağımsız bir devlet haline getirmiştir. Denktaş, devlet başkanlığı yanında avukatlık ve yazarlık da yaparak onlarca kitap yazmıştır. Hayatını okuduğunuzda gerçek bir bilge insan olduğunu görebilirsiniz. Aşağıda, Rauf Denktaş’ın söylediği bazı özlü sözler yer almaktadır:

❖ *Her Dönemin Adamı değil, Her Dönem Adam Olacaksın*

❖ *Başaramayacağım korkusu içinizde yer etmesin; Başaracağım diyen başarır.*

❖ *Başarmak için cesur olunuz, atılın, cesur olunuz. Çekingeden ve ürkek olmayınız, cesur olan kazanır, inançlı olan başarır.*

❖ *Hayalinizi geniş tutunuz.*

❖ *Biz, millî ve manevî değerlerimizi korursak, o değerler de bizi koruyacaktır.*

Rosa Parks

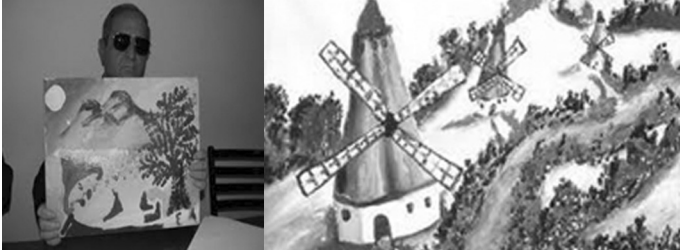

Özellikle baskıcı, otoriter ve sömürü düzenine karşı özgürlük mücadelesi vermek bilgece bir yaklaşımdır. Siyahi ırktan bir işçi kadın olan Rosa Parks, 1955 yılında Alabama'da iş çıkışı otobüste yasa gereği yerini bir beyaza vermesi gerekirken, **“Ben de insanım sizde, farkımız nedir?”** diyerek, bunu reddetti. Bu direnişten dolayı tutuklandı. Ancak, bu küçük ama cesurca hak arama davranışı, bir yıl süren ve çok ses getiren bir boykotu beraberinde getirdi. ABD’li Siyahlar, bir yıl boyunca otobüslere binmeyerek ayrımcılığı

protesto edip işlerine toplu halde yürüyerek gittiler. İşte, Rosa Parks'ın yaktığı bu özgürlük ateşi, bütün Amerika'ya sirayet ederek siyah ırka mensup ezilmişlere olanların eşitlik hakkını verdi ve zafer meşalelerini tutuşturdu. Eğer bugün Obama, siyah ırktan gelip ABD'de başkan olabiliyorsa, bunda Rosa Parks'ın yaptığı bilgece ve cesurca davranışın katkısı yadsınamaz.

Eşref ARMAĞAN

Aramızda yaşayan bir başka bilge kişi, doğuştan gözleri görmeyen Ressam Eşref Armağan'dır. Armağan, yaşamı boyunca görmediği nesnelerin maket modellerine parmak uçlarıyla dokunarak, onları başarıyla resmedebilmiş ve Discovery kanalında yayınlanan "The Colors of Darkness" (karanlığın renkleri) isimli ödüllü belgesele konu olmuştur. Toronto üniversitesi tarafından, özel bir projede beyin yapısı incelenen *Eşref Armağan*, görmediği halde objeleri çizebilmesi nedeniyle "*olağanüstü insan*" unvanı alıp, tarihe geçmiştir.

Balıkesir’de Eşref Armağan’ın bir söyleşisine katıldığımda, kendisi hayatı parmakları ile algıladığını ve bu şekilde çok mutlu olduğunu, ancak her şeye sahip olan bizlerin neden mutsuz olduğumuzu, hayretle karşıladığını ifade ederek şu cümleleri söyledi: **“Sizlerin milyarlar değerinde iki gözünüz var, bu nedenle sahip olduklarınızı düşünürseniz ne kadar zengin olduğunuzu anlayacaksınız.”**

Eşref Armağan, engellere ve karanlığa rağmen, insanlığa umut dağıtıp, Türkiye’yi yurtdışında verdiği seminerlerle ve çektiği reklamlarla temsil eden bir bilge. 2010 yılında, **Volvo** firması Eşref Armağan’ı reklam filminde kullandı. Bu reklamı ve internette yer alan belgeseli izlemenizi önemle tavsiye ederim.

Rasim Efendi-Tirebolu

Bu bölümde yer vereceğim başka bir bilge zat, Giresun’un Tirebolu ilçesi İğnece köyü eski Muhtarı Rasim Efendidir. Belki sizler, Rasim Efendi’yi ilk defa duyuyorsunuzdur. Lakin ben, Rasim Efendinin bilgeliğini, sevgili eşimin babası Harun Cebeci’den duyduğumda, onun gibi insanların her köyde, her kurumda ve her toplumda olması gerektiğini canı gönülden istedim. Gelin, Rasim Efendinin bilgece yaşamına birlikte bakalım.

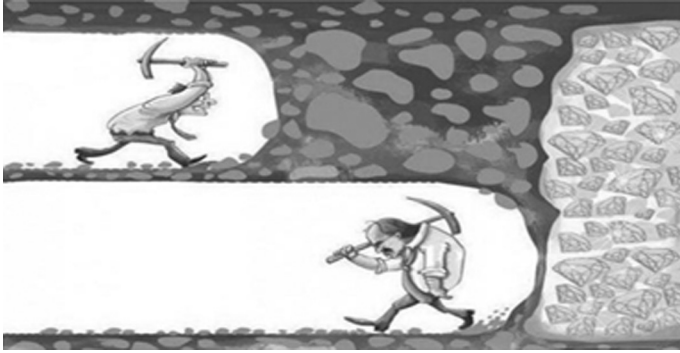
Rasim efendi medeniyete açılan o yolu yapmak için her şeyini feda etti!!!

Giresun ili Tirebolu İlçesi İğnece köyünde, 1950’li yıllar. O dönemde, Tirebolu-Doğankent anayoluna köyü bağlayan araba yolu yok. Sadece dağdan ulaşım sağlanan patika bir yol var. Köyün vadiden ana yola uzaklığı 11 km. civarında. Köylüler, yıllardır devletten yol yapılmasını istiyorlar. Bu amaçla, köyün ileri gelenlerinden bir heyet oluşturup, (heyetin içinde köyde sözü dinlenen Rasim Efendi de var) ilçe kaymakamına gidiyorlar. Rasim Efendi, kaymakam beye köye yol yapılmasını, ancak dağdan değil daha yakın olan vadiden yapılması talebini iletiyor. Kaymakam bey; “Şu anda zaten devletten aldığımız bütçe yetersiz, imkânımız yok, bu nedenle yolunuzu yapamayız; yapsak da vadi çok kayalık, vadiden değil; dağdan yani, mevcut yaya yolunun olduğu bölgeden yaparız.” diye, ifade ediyor. Rasim Efendi ve beraberindekiler olumsuz cevap karşısında, kalkıp köylerine geri dönüyorlar.

Köylülerin büyük bir çoğunluğu, yolun vadiden değil, dağdan yapılması gerektiğini düşünüyor. Bunların aksine, Rasim Efendi yolun vadiden yapılması fikrini savunuyor. Zira kış aylarında kar nedeniyle dağ yolu kapanabilir; fakat vadi yolu hep açık kalır, diyor. Köylüler ise, vadideki kayaların çok ve amansız olduğunu, bundan dolayı yol yapmanın neredeyse imkânsız olacağını, bu nedenle yolun dağdan yapılmasını istiyorlar. Fakat Rasim Efendi, feraset ehli ve

köyün akil insanı olmasının da verdiği avantajla köylüleri vadiden yol yapılmasına ikna ediyor.

Devletten umudunu kesen köylüler, yol yapımına kazma, kürek, manila, taş çivisi ve modurga gibi aletlerle kendi imkânları ile başlıyorlar. O dönemde dinamit vb. malzemeler olmadığı için kayaları patlatmak için barut kullanılıyor. Bütün köylü, bir ay kadar birlikte çalışıyorlar; ancak pek fazla yol kat edemiyorlar. Zor doğa koşulları, zaten isteksiz olan köylüleri canından bıktırıyor ve Rasim Efendi'nin bütün ısrarlarına rağmen, kendisi dışında herkes yol yapımını bırakıyor ve asıl hikâyede bundan sonra başlıyor.

Rasim Efendi, yolun vadiden yapılacağına güçlü bir şekilde inandığı için, yolu tek başına yapmaya devam ediyor. Köylüler, eşi ve çocukları, O'na: "Boşuna uğraşıyorsun, yolu tek başına bitiremezsin." deseler de, Rasim Efendi, bu yolu yapmaya kendini adanmış için, kararlı bir şekilde çalışmaya devam ediyor. Bütün işini gücünü bırakıp, sabah erken saatte gidip, akşam geç saatlere kadar yolda çalışıyor. Bazı günler

kuru ekmek soğan, bazı günlerse bir yudum su içerek azimle çalışmaya devam ediyor. 5-6 ay çalıştıktan sonra köylüler ve aile çevresi Rasim Efendinin **akıl sağlığını kaybettiğini** düşünüyorlar. Zamanla, eş ve çocukları Rasim Efendiyi terk ediyor. Rasim Efendi bu yapılan davranışlardan dolayı herkesle irtibatı kesip, işine odaklanıyor.

Ailesiyle arası bozulan Rasim Efendi, evden ayrılıp yol yaptığı güzergâhta samandan ve ağaçlardan bir kulübe yapar ve artık orada yatıp kalkmaya başlar. Köylünün yemesi için getirdiği hiç bir şeyi kabul etmez. Sadece karşı köyden ona acıyanların getirdiği şeyleri yiyerek hayatına devam eder. Aradan iki yıl geçer. Bir gün, çobanın biri o vadinin üstünde keçi otlatırken vadiden Rasim Efendi'nin çekiç seslerini duyar. İnip bakar ki Rasim Efendi kayaları parçalıyor ve yolun 6-7 kilometrelik kısmını tek başına bitirmiş. Çoban buna inanamaz ve koşarak köylülere haber verir. Köylüler, hemen vadiye gelip bakarlar ki, ana yoldan köye doğru olan kısımdaki yolun, üçte ikisi bitmiş durumda. Rasim Efendi iki yıldır burada aralıksız çalışarak yapılmaz deneni yapmıştır.

Yolun bitmek üzere olduğunu gören köylüler, derhal yol yapımına iştirak edip, Rasim Efendi'ye yardım etmek isterler. Lakin Rasim Efendi, bir tepenin üstüne çıkarak köylülerin yol yapımına karışmasına izin vermez ve onları taş atarak uzaklaştırır. Köylüler bir şey yapamayacaklarını anlayınca çekilirler ve Rasim

Efendi yol yapımına tek başına devam eder. Aradan 1-1,5 yıl daha geçer ve artık yol köye 300 metre civarında kalmıştır.

Lakin ne hazindir ki tam yolun biteceği mıntıkada Rasim Efendi, barutla kayaları patlatırken bir taş parçası kafasına isabet eder ve talihsizce yolun bittiğini göremeden orada hayatını kaybeder. Bu kazadan ancak birkaç gün sonra, bir çoban Rasim Efendinin cansız bedenine rastlar. Rasim Efendi büyük bir törenle defnedilir. Daha sonra, köylüler hep birlikte kalan yolu kısa bir sürede bitirirler.

Bu hadiseden sonra Rasim Efendiye **deli** yakıştırması yapan köylüler ve ailesi, O'na kahraman gözüyle bakar ve o sene köyde doğan 22 erkek çocuğun hepsine, **“Rasim”** ismini verirler. Köyde, o tarihten sonra seçilen muhtarlar, Rasim Efendi'nin çocukları ya da sülalesinden birileridir.

Rasim Efendi köylüyü, ailesini ve çocuklarını karşısına alma pahasına ve en önemlisi hayatına da mal olmuş olsa bile, inandığı o yolu olağanüstü bir çalışma göstererek tek başına yapmıştır. Şu anda İğnece Köyü; Rasim Efendi'nin o dönemde yaptığı yola ufak tamiratlar yaparak aynı güzergâhı kullanmaktadır. Vadiden geçerken yol kenarındaki kayalarda, Rasim Efendi'nin vurduğu çekiç, balyoz ve manila izlerine rastlamak mümkündür. Köye verilen **“İğnece”** ismi ise **“İğne ile kuyu kazmak”** deyiminden ileri geliyor. Öyle ki Rasim

Efendi tek başına bu deymi adeta ölümsüzleştirmiş ve iğne ile kazdığı böylesine amansız bir vadide tüm imkânsızlıklarına rağmen yılmadan çalışıp, o kadim deymi somut bir örnek olarak gözler önüne sermiştir.

Rasim Efendi'nin köy ile şehir arasındaki bağlantıyı sağlamak için hayatına mal olan bu olağanüstü mücadele sayesinde, o köydeki çocuklar şehre okumaya gidebildiler. Hastalar ise hastaneye daha kısa sürede ulaşabildiler. Bir köyün kaderini değiştiren Rasim Efendi; köyünü, vadinin esaretinden kurtarıp, şehirle buluşturdu. İşte bu yönüyle, "O" örnek bir bilgedir.

Peki, sadece bilgelik insanlara özgü bir öğreti midir? Yoksa örgütler ve toplumlarda bilgelik erdemine ulaşabilirler mi? Kanımca, toplum ve örgütlerde bilgece amaçlar edinip bu doğrultuda faaliyette bulunabilirler. Gelin, bazı bilge kurum ve toplumları birlikte inceleyelim.

TEMA Vakfı

"Türkiye Çöl Olmasın" sloganıyla 20 yıl önce, iki vatan sevdalısı, Toprak Dede Hayrettin Karaca ve Yaprak Dede A. Nihat Gökyiğit, tarafından kurulan TEMA vakfı, ülkemizde yılda 743 milyon ton toprağın erozyonla kaybedilmesi ile mücadele ediyor. Oysa yaşam üreten, bir cm toprağın oluşması binlerce

yıl sürüyor. Bu bakımdan **toprak, kaybetmeyi göze alamayacağımız kadar kıymetli bir varlık**. Çünkü bize, aşımızı, işimizi, sanayimize hammaddeyi toprak sağlıyor. **Eğer, toprağımızı kaybedersek hayatımızı da kaybederiz**. TEMA'nın varoluş nedeni, yaşama; yani toprağa sahip çıkmak ve korumaktır. Bu kapsamda TEMA'nın başlattığı “Bir Milyon Fidan Kampanyası” hedefine ulaşarak, halkın da büyük ilgi ve desteği ile 1 milyon 11 bin 71 fidan toprakla buluştu. TEMA vakfı, UNCCD Sekreterliği tarafından 2012 yılında ilk kez verilen “*Land For Life*” ödülünü almaya hak kazanmıştır. TEMA vakfı, doğaya ve insanlığa yaptığı hizmetler nedeniyle bilge bir vakıftır.

AKUT Derneği

Biz onları, ilk kez 1999 depremindeki gönüllü çalışmaları ve beton yığınları altından çıkardıkları onlarca insan ile tanıdık. Bahsettiğimiz bilge dernek AKUT'tur. Akut'un sloganı; “**Karşılıksız yardım severlik**”tir.

AKUT derneği, Türkiye’de, özellikle dağcılık sporunda kaza geçiren veya kaybolanların arama ve kurtarılmalrı konusunda kurumsallaşmış uzman bir ekibin bulunmamasından kaynaklanan boşluğu doldurmak için kurulmuştur. 1994 yılında yaşanan bir dağ kazasının akabinde, A. Nasuh Mahruki’nin önemli çabaları ile bir araya gelen gönüllü dağcıların oluşturduğu bu topluluk, ilk kez 1995 yılında Uludağ’da yapılan bir arama kurtarma çalışmasında AKUT adını kullanarak yoğun sis, dondurucu soğuk ve kar yağışına rağmen mahsur kalan kişileri kurtarmıştır. 1994 ile 2013 yılları arasında depremlerde, dağlarda, denizlerde ve yangınlarda 1568 kişiyi kurtaran AKUT ekipleri, adeta kendilerini Türkiye’nin bir parçası olarak addediyor ve **“AKUT Türkiye’nindir”** diyorlar. AKUT’un kurucusu Nasuh Mahruki’nin AKUT hakkında söyledikleri özetle şöyle: **“AKUT bir sezgidir, bir öngörüdür, bir ders ıkartmadır ve geleceği bugünden hissetmektir...”** AKUT’un bu misyonunu yerine getirirken uyacağını taahhüt ettiği değerleri de şunlardır;

- Gönüllülük
- Karşılıksız Yardımseverlik
- İnsan Hayatına Değer Vermek
- Dürüstlük
- Güvenilirlik

AKUT, yaptıkları ve yapacakları ile bilge bir kurumdur.

Bilge İnsanlar Derneği

Son yıllarda, toplumdaki değerler aşınmasını fark ederek, bu doğrultuda gençliğin kendi tarihi ve dini gelenekleri ile yetişmesini kendine ilke edinen, Bilge İnsanlar Derneği; içerisinde benim de yer aldığım, 11 üye ile 12.12.2012 tarihinde Gümüşhane ilinde kuruldu. Dernek, kurulur kurulmaz hem üyelerini hem de üniversiteden seçilmiş 20 öğrenciyi, bilgeliğe hazırlamaya başladı. Bilgelik adaylarını dört kurda yetiştirmeyi planlayan dernek, Haziran 2013 tarihi itibarıyla, 50 saatlik teorik ve uygulamalı olan eğitimlerini, çok değişik alanlardaki uzman kadrosu ile vermiştir.

Buna ek olarak, bilgelik adayları toplumsal fayda sağlayan bir iyilik projesi gerçekleştirerek, ilk kuru tamamladılar. Aşağıda, Bilge İnsanlar Derneğinin ders müfredatı yer almaktadır. Bilge İnsanlar Derneği, verdiği eğitimlerin yanında; çeşitli kutlama, gezi, seminer ve kermeslerle de toplumdaki önemli bir boşluğu doldurmak için faaliyetler yapıyor. Örneğin, dernek üyeleri yaptıkları etkinliklerden elde ettikleri yardımlarla Somali’de iki adet su kuyusu açtırmışlar ve oradaki susuzluğu azaltmak için, bir damla da olsa yüreklere su serpmişlerdir. Bu dernek, yaptıkları ve yapacakları ile bilge bir dernek olduğunun işaretlerini vermektedir.

Bilge İnsanlar Derneği Eğitim Programı			
	KONU	EĞİTMEN	SÜRE
1	Bilgeliğe Giriş/ Bilgelik	Yrd. Doç. Dr. Turgut ŞAHİNÖZ	4 Saat
2	Tüketim Kültürü	Yrd. Doç. Dr. Tufan ÖZSOY	4 Saat
3	Adab-ı Muaşeret Kuralları	Yrd. Doç. Dr. Turgut ŞAHİNÖZ	4 Saat
4	Kâinatı/Evreni Tanıma	Öğr. Gör. Güzin SEMERCİOĞLU	4 Saat
5	Liderlik Sırları	Dr. Turgut ŞAHİNÖZ/ Zeki KAYA	4 Saat
6	Şikâyet Kültürü	Dr. Ömer Deveci	4 Saat
7	Tasavvuf	Yrd. Doç. Dr. Selami ŞİMŞEK	4 Saat
8	Sanat ve Kültür	Sanatçı Murat KEKİLLİ	4 Saat
9	Bir Dil Bir İnsan, Beden Dili Ortak Lisan	Yrd. Doç. Dr. Taşkın KILIÇ	4 Saat
10	Tarihin Kırılma Noktaları	Doç. Dr. Bayram NAZIR	4 Saat
11	Stres Yönetimi	Öğr. Gör. Serhat SEMERCİOĞLU	4 Saat
12	Kutlu Doğum Etkinliği	Genel Katılımlı Konferans	2 Saat
13	Kültür Gezisi / Kelkit	Genel Katılımlı Gezi ve Eğitim	4 Saat
14	Toplumsal İyilik Projesi	Her aday bir proje uygulamıştır	
TOPLAM			50 Saat

Bangladeş'e "Umut Dağıtan" Yunus Muhammed

Prof. Yunus Muhammed, Bangladeş'te bir üniversiteye ders vermek için gidip, oradaki köyleri ziyaret ederken, insanların günlük 2-3 dolara sefalet içinde çalıştıklarını gördü. Bu durumu sonlandırmak için, kendi birikimlerini;

ayrıca, bankalara kefil olup; hiçbir belge almadan fakir insanlara 100-200 dolar gibi mikro krediler vermeye başladı. Bu alanda başarılı olunca, Mikro kredi veren Grameen Bankasını(köy bankası) kurdu. Bu banka maharetiyle fakirlerin kendi işletmelerini açmalarına vesile oldu. 2010 yılı itibariyle %97'si kadınlardan oluşan 7,5 milyon kişiye kredi veren Grameen Bankası, kısa süre içinde, 30global işletmeye sahip bir kuruluş haline gelmiştir. Bu süreçte, kredi verilen kişilerin %68'i yoksulluk sınırını geçmiştir. Kredileri geri ödeme oranı ise, %98,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu yaptıkları ile sosyal işletmecilik anlayışını⁷ bütün dünyaya

7 Sosyal Girişimcilik: Kâr amacı gütmeyen, özellikle az gelişmiş ülkelerde mikro krediler yoluyla- kadınlar başta olmak üzere-, belirli dezavantajlı grupların ekonomik girişimciliğini teşvik ederek yürütülen, sürdürülebilir bir ekonomik faaliyeti ifade etmektedir.

takdim eden *Yunus Muhammed Nobel Barış Ödülü* ve *Başkanlık Özgürlük Madalyası* ile taltif edildi.

Yunus Muhammed'in küçük ama anlamlı girişi; kelebek etkisi yapmış ve fakir bir ülkede, adeta insanlara umut olup onları bataklıktan kurtarmıştır. Bu nedenle Yunus Muhammed, bilgisini ve gönlünü birlikte kullanan örnek bir bilgedir.

Türkiye Uğur Böcekleri Projesi

2004 yılında başlatılan projeyi, kurucusu Ahmet Şerif İzgören şöyle anlatıyor:

- Bundan yaklaşık yedi sene önce, Ankara'nın 50 km. dışında

bir ev. Evin yanında üç tane çocuk oyun oynuyor. Evin sahibi, kırılmış pencerenin camı yerine, siyah battal boy bir çöp poşeti taktırmış. Oradan geçerken bir an şunu düşündüm: 'Küçük bir çocuksunuz ve eve giriyorsunuz, eve ışık girmiyor, dışarıyı göremiyorsunuz.' Aradan üç-dört ay geçti; yine aynı yerden geçeceğim, baktım bir değişiklik var mı diye. Siyah çöp poşeti hala orada duruyor.

- Sabahın beş buçuğu, bir eğitim için havaalanına gidiyorum. Bir kuyruk gördüm. Kuyrukta sekiz-dokuz tane teyze. Yanlarına gittim.

- Teyze bu ne kuyruğu?

- Oğlum, halk ekmek kuyruğu.

- Teyze ne kadar ucuz?

- Oğlum, dedi, 10 kuruş daha ucuz.

“10 kuruş daha ucuz ekmek alabilmek için, sabahın beş buçuğunda kuyruğa girilen bir ülke...” diye anlatıyor.

Ülkemizdeki bu örneklerin azaltılması ve bizlerin de üzerine düşen vazifeleri yerine getirebilmesi açısından, 2004 yılında Türkiye Uğurböcekleri Programı (TUP), İzgören Akademi Eğitim ve Danışmanlık şirketi tarafından bir sosyal sorumluluk projesi olarak hayata geçirilmiştir. Programın başlangıcından bu yana uğur böcekleri verdikleri seminerlerle “dürüstlük, iş kalitesi, girişimcilik, yurt sevgisi ve hoşgörü” değerlerini anlatıyor.

Değerli dostlar, 2009 yılından itibaren benim de içerisinde gönüllü olarak yer aldığım, “Uğur Böcekleri”, Türkiye’nin dört bir yanında gitmedik okul, cezaevi ve çocuk esirgeme kurumu bırakmayıp, 200 bin kişiye seminer vererek ve birçok iyilik projesi gerçekleştirmiştir (kütüphane kurmak vb.). Yaptıkları ve

yapacakları ile “Türkiye’nin İyilik Projesi” olan Uğur Böceklerine, bilginin ışığını yaydıkları için bilge bir oluşumdur diyebiliriz.

Yukarıdakilere ek olarak diğer bilge kurumlar ise; *parası olmayanlar için askıda ekmek uygulaması yürüten fırınlar, okuyamayan öğrencileri okutan dernekler, fakirlere yardım eden vakıflar, LÖSEV ve Yeşilay* gibi gönüllü kuruluşlardır.

Yukarıda bilge kişi ve kurumlar mevzubahis edildi. Sadece bilgelik bu iki unsura mı ait? Hayır, bilgelik toplumlara da özgü bir olgudur. Örneğin, Japonlar benim görebildiğim en bilge toplumdur⁸. Neden mi?

❖ Coğrafyası %70 dağlık olmasına (ülkenin ayrıca 200 volkanik dağı vardır), her ay depremlerle boğuşmasına ve İkinci Dünya Savaşında yerle bir olmasına rağmen Japonya dünyaya teknoloji ve saygı dersi vermektedir.

❖ Japonya’da okuma-yazma oranı %100, Üniversite mezunu oranı %94’tür.

❖ Japonlar şuana kadar toplam 15 Nobel ödülü kazanmıştır.

❖ Japonlarda torpil diye bir şey yoktur. Başarılı ve tecrübeli olan öne geçer.

8 Japonya için, İkinci Dünya Savaşından sonraki barışçıl tutumları, etik ve disiplinli çalışmalarını referans olarak bu ifadeyi kullanıyorum. Oysa 2. Dünya Savaşında Japonya Asya ve Dünya’nın çeşitli yerlerinde büyük katliamların içinde olmuştur.

❖ Kış aylarında evlerinde sadece oturdukları odayı ısıtırlar. Evleri genel olarak küçük olsa bile, oturmadıkları bir odayı ısıtmayı israf olarak görürler.

❖ Japonlar sözle kavga etmeyi sevmezler. Boş konuşmaları hiç sevmezler. Bir karı kocanın bile birbirine bağırıldığını duyamazsınız

❖ Hırsızlık hadisesi neredeyse yoktur. Japonya'da depremde beton yığınları altında kalan kadınların bilezikleri kolları kesilip alınmaz, deprem kamyonları yağmalanmaz. Bisikletinizle bıraktığınız bir çanta akşama kadar kimse ellemeden aynı yerinde durur.

❖ Japonya'da başarısız olan siyasetçiler ve iş adamları gururlarından dolayı Harakiri ile intihar ederler.

❖ Japonlar son derece sade, mütevazı yaşayan insanlardır. Evlerini mobilya ve eşya ile dolduranlar Japonlara göre ruhen tekâmül edememiş, hayatın anlamını idrak edememiş, zavallı kimselerdir. Böyleleri ile zavallı, evini mezat salonuna çevirmiş diye eğlenirler. Bir insanın gösteriş için eşyanın esiri olması ne kadar acıdır.

❖ Vaktiyle Japon ekonomisi bir dar boğazdan geçiyor. İç borçlar, dış borçlar gırtlığı aşar. Zamanın başbakanı meclisi toplar. Kürsüye çıkar. Durumu olanca açıklığı ve tehlikeleri ile anlatır ve şu andan itibaren der ki, ***“Tanrı şahidim olsun ki, Japonların iç ve dış borçları son kuruşuna kadar ödenmeden, pirinçten başka bir şey yemeyeceğim, şu üstümdeki elbiseden başka elbise giymeyeceğim”***. Dediklerini yapar, en üstten en alta bir israftan kaçınma kampanyası açılır. Bu sayede Japonya bütün borçlarını öder. Bu durumun toplumun bütün kesimlerini -tek istisna olmadan-kapsadığını söylemeye gerek yok.

Japonları başarıya götüren bir başka faktör ise 1950’li yıllarda uygulamaya başladıkları “Toplam Kalite Yönetimi” dir. Bu yönetim modelinin öncülerinden Dr. Deming:

“Eğer beni dinlerseniz beş yıl içerisinde dünyayı yakalayabilirsiniz. **Dinlemeye devam ederseniz, Dünya sizi yakalamak için uğraşır.**” Demiştir. Japonlarda onu dinleyerek inkişaf etmişlerdir.

Değerli dostlar, yukarıda anlatılanlar ve daha fazlasıyla Japonlar saygın, etik, çalışkan ve bilge bir toplumdur.

Osmanlı İmparatorluğu (1299-1923)

Japonlar günümüzün bilge toplumu olsalar da, geçmişte de bilge toplumlar yaşamıştır. Bunlardan biri de tarihimizde iftihar vesilesi olan, Osmanlı İmparatorluğudur.

Osmanlı İmparatorluğu(1299-1923) kuruluşundan yıkılışına kadar dek egemenliğinde düstür kıldığı adalet, barış, hoşgörü, bilimsel-kültürel gelişim ile sanat eserleri bakımından, bilge topluma örnek teşkil eder. Peki, hangi uygulamalar Osmanlı İmparatorluğunu bilge bir toplum yapmıştır? İşte bu uygulamalardan bazıları:

İngiltere'nin halen dahi, 5-6 ülkeden vergi alıp asırlarca dünyanın pek çok ülkesini sömürmesine; Hindistan, Nijerya, Kanada, İrlanda, İskoçya, Kıbrıs, Jamaika ve Galler'e dilini dayatmasına rağmen; Osmanlı imparatorluğu fethettiği yerlerde 20 farklı ırktan halka ve gayrimüslimlere dil, din ve sosyal yaşamda tam bir hürriyetle birlikte hoşgörü de tanımıştır.

Kısaca; Osmanlı İmparatorluğu gittiği yerlerde asimilasyon ve sömürü politikası uygulamamıştır. Bunun en önemli kanıtı olarak, halen Türkiye'de birçok etnik kökenin, her türlü özelliğini muhafaza

ederek geçmişten günümüze kadar intikal etmiş olmaları gösterilebilir. Ayrıca, o çağlarda Batı'da soylu, köylü, köle gibi toplumsal sınıf ayrımlarının ciddi şekilde yaşanıyor olması ile birlikte; Osmanlı'da bu tür ayrımlar yoktu ve her alanda tam bir eşitlik söz konusu idi.

Özellikle devlet düzeninde, Divan-ı Hümayun teşkilatında istişare geleneği, toplumsal sorunları çözmek için kurulan vakıflar⁹, esnafa yönelik hizmet veren Lonca teşkilatı ve Ahi geleneği, eğitim sisteminde Enderunlar, Medreseler, askeri eğitimde Yeniçeriler, Akıncılar, Tımarlı Sipahiler, Kapıkulu Askerleri, şeri ve örfi adalet sitemi gibi bazı kurumların toplumun yaşayış ve isteğine çok iyi cevap vererek; uzun yıllar toplumsal huzur ve refaha katkı sunmuştur.

Aşağıda, Osmanlı'nın Toplumsal Hayat Düzenine Dair Birkaç Örnek Yer Almaktadır:

Osmanlı İmparatorluğunda, özellikle ramazan aylarında, toplumsal düzen ve yardımlaşma ile ilgili hârikulade bir gelenek vardı. Buna göre; hali vakti yerinde birisi, tanımadığı bir semtteki dükkâna /bakkala gidip,

9 Osmanlı döneminde kayıtlara geçen vakıf sayısı 26.300 civarındadır. Osmanlı Devleti'nde din, dil ve ırk farkı gözetilmeksizin gerçekleştirilen vakıf hizmetlerine gayrimüslimler bile bigane kalmamıştır. Fransız Comte de Bonneval: "Osmanlı ülkesinde, verimsiz ağaçların sıcaktan kurumasına meydan vermemek üzere, her gün sultanmaları için işçilere para vakfedecek kadar çılgın Türkler görmek mümkündür."

veresiye defterini isterdi. Defterin içinden tesadüfen bir sayfa seçer(örneğin, 30. sayfa) ve o sayfadaki tanımadığı fakir kişinin bütün borçlarını öder ve üzerine kalem çekerdi. Bu geleneğin en güzel yanı şuydu: ne borcu ödeyen zengin kişi, kimin hesabını ödediğini bilir; ne de fakir olan kişi, kendi borcunu hangi zenginin ödediğini bilmezdi. Yapılan bu gizli yardım sayesinde, fakir insanlar, mahcup olmazlardı. **Yani: sağ elin verdiğini, sol el bilmezdi.**

❖ Siftah Ettim!

Fâtih Sultan Mehmet Han, bir gün yiyecek maddelerinin kalitesini ve narh durumunu kontrol etmek gayesi ile tebdil-i kıyafet eyleyip çarşıya çıkar. Bir dükkâna girip selâm verdikten sonra; “Yarım batman yağ, yarım batman bal ve yarım batman peynir veresiz.” dedi. Dükkân sahibi yarım batman yağı tartıp parasını hesap ettikten sonra; “Ağam, sair isteklerinizi de karşı komşumdan alasız. Zira hem onun malı daha yeğdir, hem de komşum daha siftah etmedi.” der. Padişah ikinci dükkâna varıp oradan da yarım batman bal alınca, bu dükkân sahibi de; “Allah’a şükür olsun siftahımı ettim. Hem de çocuklarımın nafakasını çıkardım. Bundan sonrası kârdır. Diğer isteklerinizi komşumdan alınız. O daha siftah etmedi.” deyince, Fâtih Sultan Mehmet Han; “Bu milletteki bu ahlâkî istikâmet yok mu, ona dünyalar fethettirir.” der.

❖ Kanuni Sultan Süleyman'ın Karıncalara Saygısı

Kanunî Sultan Süleyman, bir savaş sırasında çadırının direklerini saran karıncaların telef edilmesi için Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi'den aşağıdaki beyitle fetva istedi:

“Dırahta ger ziyân etse karınca / Zararı var mıdır ânu kırınca?”

Yani: “Eğer karınca zarar verse, onu öldürmek caiz midir?” diye sordu.

Padişahın bu fetva talebi üzerine, Ebussuûd Efendi de şöyle bir beyitle cevap verdi:

**“Yarın Hakk'ın dîvânına varınca
Süleyman'dan hakkın alır karınca!”**

Bu cevap üzerine, karıncaları telef etmek yerine, çadırının yerini değiştiren ve bir karıncayı bile incitmekten çekinecek kadar mükemmel bir manevi terbiyeden geçmiş bulunan Kanunî Sultan Süleyman, hem dirayetli bir kumandan, zeki ve teşkilatçı bir devlet adamı hem de âlim ve edip bir şahsiyetti. Kanuni Sultan Süleyman sadece bizim tarihimiz için değil, batıda da övgü görmektedir. İsviçre de dünyanın, dört adalet öncüsü kişisinden birisi olarak, heykeli dikilmiştir. Ayrıca, Almanya adalet ve Wilsburg sarayında Kanuni Sultan Süleyman'ın heykelleri ve posterleri vardır.

❖ Gayri Müslümlere Hoşgörü

Batılılara, Osmanlı hoşgörsünü ilk tanıtan padişahlardan Fatih Sultan Mehmet, 4 Nisan 1478 tarihli Bosna ruhbanlarının dini hayatlarını serbestçe sürdürebilmeleri hakkındaki fermanında şöyle seslendi: “Ben ki, Sultan Mehmet Hanım... İhsan edip Bosna rahiplerine buyurdum ki; kiliselerinizde korkusuzca ibadet ve memleketimizde korkusuzca ikamet edin. Ne vezirlerimden ne de halkımdan kimse bunları incitmesin ve rencide etmesin. Allah’a, Peygamber’e, Kur’an’a ve kuşandığım kılıca yemin olsun ki; canları, malları ve kiliseleri bana itaat ettikleri sürece güvencem altındadır.”

❖ Altınlar Senindir

Osmanlı döneminde, bir çiftçi komşusuna tarlasını satar. Tarlayı alan kişi, tarlayı sürerken bir küp altın bulur. Koşarak altınları tarlayı satın aldığı komşusuna getirir. **Komşu, ben bu tarlayı senden aldım, bu altınlar senin hakkındır**, der. Tarlayı satan ise; **ne mümkün efendim, ben tarlanın altını da, üstünü de sana sattım, o altınlar senin hakkındır**, der. Her iki çiftçi de altınları almak istemezler. Aralarında tartışıp Kadı’ya kadar giderler. Kadı “**madem ikinizde altınları almıyorsunuz, bunları caminin önündeki ağacın dalına asın, bir ihtiyacı olan alır**” der. Altınları ağaca asarlar. Günler akıp gider, altınlar ağaç dalında asılı bekler. O sıralarda, babası bir savaşta şehit olan,

askere gidecek bir gençle annesi ağacın yanından geçmektedirler. Genç, askere gittiğinde annesinin geçimini ve kendi harcamasını nasıl karşılayacağını kara kara düşünmektedir. Tam o sırada, ağaçta asılı olan altın küpünü görür, sevinerek küpü alır ve annesine derki; *Anne, bu altın dolu küpü alalım, bu bizim ihtiyaçlarımızı karşılar da artar bile.* Ancak oğlunun bu sevinmesine karşın annesi oğluna şu tavsiyede bulunur. *“Oğlum, bu altınlardan iki tane ben, iki tanede sen al; ikişer altın bizim ihtiyacımızı görür. Kalanları yerine asalım, Zira geri kalanlarla başka birisi daha ihtiyacını giderir”* der. İşte değerli dostlar, bir dönemler Osmanlı toplumu bu derece üstün ahlak, tok gözlülük ve ihtişama sahipti.

Sadaka Taşı

Osmanlı'nın ne kadar bilge bir toplum olduğunu anlamak için dedelerimizle, ninelerimizle konuşun, onlardan kendi tarihlerini dinleyin; ne kadar teva-zu, hoşgörü ve saygı içinde yaşadıklarını; komşuluk

ilişkilerini, sadeliklerini, şükür etmeyi, imeceleri, sadaka taşlarını, aş evlerini, ücretsiz kalınan hanların hikâyelerini duyarsınız. Hatta bir dönem halk arasında zekât verecek fakir kimse bulunamadığı için yiyecekler, kurda kuşa verilirmiş.

Özetle: Osmanlı İmparatorluğu, Ertuğrul Gaziden, Sultan Vahdettin'e kadar, oradan da Atatürk'ün önderliğinde bize aktarılan tarihi mirasla birlikte gerçekten bilge bir toplumdur. Yeter ki bizler, o bilge yaşamdan aktarılanları öğrenelim, muhafaza edelim ve damla damla akan suyun mermer taşı aşındırması gibi, yılların yozlaştırdığı bir topluma kurban etmeyelim ve aşındırmayalım. Bu kadim değerler, bizi bir arada tutmaya yeter de artar bile. Ama maalesef, popüler kültür, batı kökenli diziler, tiyatrolar, yayınlar, bakış açıları ve yaşam tarzları bizi, öz değerlerimizden uzaklaştırmaktadır.

❖ Yerli Kabileler

Bilge toplumlara verilecek çok marjinal örneklerden ikisi, Amerika kıtasında kapitalizmin ve sömürünün karşısında mücadele vererek, doğal yaşamda hayatlarına devam eden Kızılderililer ve Avustralya'da otantik doğayla dost bir şekilde yaşayan Aborjinler'dir. Her iki yerli kabile de israftan kaçınan, kredi kartı ve TV vb. araçların bağımlısı olmayan, çevreyi kirletmeyen ve savaşmayan yapılarıyla ilkel kabile diye isimlendirseler de, aslında **Bilgece** yaşam tarzları ile âdete,

yanı başımızda çağdaş dünyaya inatla ilk çağlardaki gibi yaşamlarına devam etmekte ve bize insanlık dersi vermektedirler. Öyle ki Kızıldereli bazı kabileler her yıl en bilge insan seçimi için bir yarışma düzenlerler. Bu yarışmada kim en hız şekilde en değerli varlığını nehre atarsa o birinci seçilir. Şöyle bir düşünelim, hangimiz en değerli varlığımızı atabilecek ya da vazgeçebilecek iradeye sahibiz?

❖ Kızıldereli Gerçek Bilgelerden, Bazı Özlü Sözler:

❖ *Arkamda yürüme, ben öncün olmayabilirim. Önümde yürüme, takipçin olmayabilirim, sana uymayabilirim. Yanımda yürü ki seni görebileyim; böylece ikimiz eşit oluruz.*

❖ *Düşünceler oklar gibidir. Bir kere salıverildiler mi, gider hedefini vurur. Onlara iyi sahip ol, bir gün kendin hedef olabilirsin*

❖ *Bir düşman çok, yüz dost azdır.*

❖ *Dur, dinle. Hep konuşursan, hiç bir şey duymazsın.*

❖ *Cevap vermemek, aslında başlı başına bir cevaptır.*

Aşağıdaki Yazıt Bir Kızıldereli Kitabesinden Alınmıştır.

Yalan tohumdur. Bire kırk verir. Verdiği kırkın her biri bir tohumdur ki, onlarda bire kırk verir. **Bilgi**

de tohumdur. Bire yüz verir. Verdiği yüzün her biri bir tohumdur ki; sana bilgelik, torunlarına da ilham verir.

Zekâ sudur. Tohumları yeşertir. Yalanı da bilgiyi de.

Yetenek topraktır. Ne ekersen onu biçersin. Ekmezsen üzerinde ayrık otlar biter.

Emek güneştir. Tohuma da suya da toprağa da hayat verir.

Kader, çadırındaki kilim gibidir. İpliğini Ulu Manitü (Tanrı) verir, sende okursun. Deseni sendendir, renkleri Tanrı'dan.

Şans doğal gübredir. Ne zaman nereye düşeceği belli olmaz. Kilimine düşerse kirletir. Desenini değiştirir. Oysa toprağına düşerse besler.

Geçmişimizde ve tarihimizde hem bilge insanlara hem de bilge toplumlara verilecek örnekler artırılabilir. Ancak günümüzde bilge insanların sayısı yaptığımız araştırmalarda az gibi gözükmektedir. Peki, yukarıda yer alan bilge kişileri, toplumları ve kurumları bilgelige taşıyan özellikler nelerdir? Bunları özetleyecek olursak;

Bilge insan, kurum ve toplum; bir elinde “aklını” (**Akil:** zekâ, bilgi, rasyonalite, mantık, madde, bilinç gibi kavramları kapsar); diğer elinde “gönlünü” (**Gö-nül:** vicdan, kalp, hissiyat, maneviyat, duygu, ruh gibi kavramları kapsar) tutarak; hisleri ile bilimi, doğu ile batıyı, eski ile yeniye dengeli bir şekilde harmanlayan-dır. Ayrıca bilge insan, hakikatin o derûnî iklimiyle dolup taşmış, aklını ve gönlünü bütün insanlığa sebil etmiş kişidir.

Yukarıdaki özellikleri taşıyabilen bilge insan; bir çobanda olabilir, bir profesör de, bir ev hanımı da, bir iş kadını da, bir çöpçü de, bir futbolcu da; hiç fark etmez yeter ki insanlığa sunacağı hizmette, bilgisini ve gönlünü birlikte kullanabilsin. Örneğin, bütün dünyada sadece bilgisini kullanan binlerce profesör görürsünüz, ama bu, aklını ve gönlünü beşeriyete vakfetmediği sürece onların hepsini bilge insan yapmaz. Bilge olabilmek için topluma sadece bilgisini değil, gönlünü de açması gerekir. Çünkü eğer bilgi, gönül turâbında yeşermeyip, insanlara hoşgörü ve sevgiyle zuhûr etmiyorsa bunun hiçbir anlamı yoktur. Örneğin, atom bombasını yapan da bir bilim insanıdır. Ancak bu kişi bilge olamaz, hatta canidir. Ancak Nobel ödüllerinin mirasçısı Dinami-tin mucidi Alfred NOBEL, bir bilgedir. Zira bilgisi-ni ve gelirini bilimin inkişafı için bağışlamıştır. Bu gelir, NOBEL ödüllerinin finansmanında ve bilimin gelişmesinde kullanılmaktadır.

Batı toplumları, sanayi devriminden sonra sadece bilgiye odaklanıp, gönlü teğet geçtiler. Bu tercih onları gelişmiş, ancak ruhunu, vicdanını, duygularını kaybetmiş bir yığın mekanik insan kitlesi haline getirdi. Batıda gezdiğim ÷lkelerde doğrudan gözlemlediğim şu oldu: fiziksel olarak her şeye sahip; ancak ilahî yağmurlardan bir katre bile nasibini alamamış, maneviyat yoksunu bitik bir toplum gördüm. Aile bağları, komşuluk, yardımlaşma, karşılıksız iyilik ve dostluk gibi değerler kaybolmuş, haz odaklı yaşam egemen hale gelmiş. Zira bilgi sadece rasyonel olanı düşünür. Bilginin vicdanı yoktur. Bilgi acımasız ve duygusuzdur. Ama gönöl öyle değildir. Gönöl sever, acır, hoş görür, yardımlaşır ve kıyamaz. Bu nedenle, bilge bir insan ya da toplum aklını, gönlünün emrine vermedir. İşte ancak o zaman akıl dizginlenir ve doğruyu arar. Aksi takdirde, gönölsüz bir akıl, derin okyanusların girdabında kıyıya vurmuş bir çakıl tanesi gibidir. Yalın, duygusuz, tatsız ve önemsiz... Gönölsüz ve vicdansız akıl, atom bombası yapar, suya zehir atar, hastadan bıçak parası alır, böbreği çalar, Irak'ta çocukları katleder; Zira o sadece kendini düşünür. Bu nedenle aklı, gönülle harmanlamak gerekir.

Özetle, yukarıda bilge kişi ve kurumlara verilen örnekler incelendiğinde, bilgeliğe ait aşağıdaki tabloda yer alan şu müşterek sıfat ve değerlerin var olduğu gör÷lecektir.

Bilge Kişi/Kurum/Toplumlarda Hâkim olan Değerler	Bilge Kişi/Kurum/Toplumlarda Olmaması Gereken Değerler
❖ Dost kazanmak, ❖ Hoşgörü, ❖ Önyargıdan uzak olarak, farklılıklara ve bütün canlılara saygı ve sevgi ❖ Dürüstlük ❖ Adalet ve Barış ❖ Aklını kullanan ❖ Bağışlama ❖ Cömertlik ❖ Tevazu, Sadelik ❖ Karşılıksız vermek, ❖ Yardımlaşmak ❖ Güven ❖ Sadakat, vefa ❖ Yüksek erdem ve onur ❖ Öğrenmek ve bilgiyi aramak, gibi temel ve önemli ilkelere sahiptirler.	➤ Önyargı ➤ İkiyüzlülük ➤ Husumet ➤ Gaddarlık ➤ Ego ➤ Gurur/kibir ➤ Kin ➤ Art Niyet ➤ Menfaat ➤ Bencillik ➤ Düşmanca Tavrılar ➤ Irkçı, ➤ Hemşerici, ➤ Kıskançlık ➤ Cimrilik ➤ Hile, Şike ➤ İsraf ➤ Enaniyet

Bilgelik Modeli. T.KILIÇ

Yukarıdakilere ek olarak; 21. Yüzyıldaki bilge kişilerin ve bütün insanların sahip olması gereken bazı temel değerler söz konusudur. Bu değerler adeta bizleri geleceğin bilgeleri yapacaktır. Zira 1200-1500'lerin

dünyası maalesef artık yok. Günümüzde daha çok maddi unsurlar, ekonomik çıkarımlar, fırsatlar, rekabet, hırs, hız, popüler kültür, tüketim ve kapitalizm gibi insanlığı aşındıran -postmodern; kullan, tüket, at gibi- bir yaşam söz konusudur. Bu nedenle, yukarıdaki değerlere ek olarak; günümüz bilgelerinde aşağıdaki değerler de olmalıdır. Bunlardan ilki, bu güne kadar kitaplarda çok az rastladığımız, fakat bilgelik öğretisi için, inanılmaz şekilde önemli olan **“Asalet”** kavramıdır.

2. ASALET

“Asil azmaz, bal kokmaz; kokarsa yağ kokar, çünkü aslı süttür.” Atalarımız ne de güzel söylemiş **“asil azmaz”** diye. Zira kendine has özellikleri bulunan bir nesne; ne denli biçim değiştirirse değiştirsin, aslı özelliğini yitirmez. Bu durum insan için de söz konusudur. Asil insanlar, ne denli büyük bir sarsıntı geçirirlerse geçirsinler, bayağı durumlara düşüp yozlaşmazlar; soyluluklarını yitirmezler. Ama mayalarında kötülük, noksanlık bulunan kimseler için, böyle bir şeyden söz edilemez; onlar ruhlarındaki katmanlar neticesinde bulundukları ortama göre şekillenip, hemen evrime uğrarlar. Ancak hangi maskeyi takarlarsa taksınlar eninde sonunda bir açık verip, olumsuz yanlarını dışa vuracaklardır. Çünkü **“her şey aslına zuhur eder”**.

Asalet, ne kişisel gelişim ne de psikoloji kitaplarında yer alan ve üzerine inceleme yapılan bir konudur. Ancak hepimizde olması gereken en önemli özelliklerden bir tanesidir. Asil kişi vekil olmayan, bozulmamış ve muadil değildir. Asalet bizi güvenilir ve erdemli yapan temel bir değerdir.

“*Mey biter saki kalır, Her renk solar haki kalır. Diploma insanın cehlini alsa da, Hamurunda varsa eşeklik; baki kalır*”... **Fuzuli**

Asalet, insanlara eğitimle verilemez. Asaletin büyük bir bölümü soydan, cibilliyetten, atadan, kültürden ve genlerden aktarılır. Asalet, ruhta, şuurda ve bilinçte yer tutar, bu yönüyle fitri bir olgudur. Peki, asil insanların temel özellikleri nelerdir? diye sorarsanız, şunları söyleyebilirim: *Sadakat, metanet, özgür ruh, vakur duruş, kararlılık, inançlılık, ilkeleri için yaşayan, açık sözlü, doğru, gözü pek, dalkavukluk etmeyen, hakkı olmayan şeyi almayan, küçük hesaplar peşinde koşmayan, fırsatçı değil, gözü tok, bozulmamış, saf ve cesur* gibi özelliklere sahiptirler. Asil insanı, oturuşu, soğukkanlılığı, konuşması ve ağırbaşlılığından anlırsınız. Onların duruşu ve bakışı farklı ve anlamlıdır. Bakışlarında derinlik ve keskinlik vardır; güçlü ve uzağa bakarlar. Asalet, aslında bir karakter biçimidir. Bizim kadim milletimizde bu asalet tohumu mevcuttur. Nerede ve ne zaman zuhur edeceği belli olmaz. Bin yıl bekler, ama zamanı geldiğinde ortaya çıkar. Çanakkale’de, Sakarya’da, Kıbrıs’ta, Malazgirt’te çıkar ama gene çıkar. Napolyon’un Türk’ler için söylediği şu sözler çok manidardır.

“*İnsanları yücelten iki büyük meziyet vardır:*

- *Erkeğin cesur, Kadının namuslu olması*

Bu iki meziyetin yanında hem erkeği, hem kadını şereflendiren bir fazilet vardır. İcabında tereddütsüz canını feda edebilecek kadar vatanına bağlı olmak.

İşte Türkler bu meziyetlere ve fazilete sahip kahramanlardır. Bundan dolayıdır ki, Türkler öldürülebilir, lakin mağlup edilemezler.” Napolyon.

“Brütüs ekmeğini yediği Sezar’ı belki ağlayarak hançerledi. Fakat hançerledi”. Asaleti olan bir insan, bunu yapmazdı.

Son zamanlarda karizmatik liderlik teorisi gündemdedir; bu teori ile asalet karıştırılabilir. Ancak, karizma daha çok çekicilik, sihirli bir yön ve etkili fiziksel özelliklere atıf yaparken; asalet görünenlerden öteye insanın ruhuna, inançlarına, soyuna, saflığına, sadakatine ve dürüstlüğüne gönderme yapar. Bu yönüyle asaletin, karizmadan daha derin ve kadim bir anlamı vardır.

Kanada’ya giden bir akademisyen arkadaşım anlattı. Kanadalıların tarihsel geçmişi İngiltere ve Fransa’ya dayandığı için, asil bir ruh kazanamamışlar. Bu nedenle, sönük ve sıradan bir toplumsal duruşları varmış. Hatta NATO’ya asker göndermeyi bile gururla anlatacakları bir şeymiş gibi addediyorlarmış. Kanadalılar şuan, İngiltere ve Fransa’ya simgesel olarak bağlıdırlar. Resmi dilleri de bu iki ülkenin dilidir. Atanacak bakanlar bile İngiliz kraliyetinden onay almaktadır. Bu nedenle, bu ülkede asalet duygusu

gelişmemiştir. Kanada'ya benzer birçok ülke vardır. Örneğin, uzun yıllar başka ülkelerin egemenliği altında kalan Balkan ülkeleri, Arap ülkeleri ve Kafkasya'daki bazı cumhuriyetler asimile olmakla karşı karşıya kaldıkları için, asaletlerini kaybetmeye yüz tutmuşlardır. Ancak, ne mutlu bizlere ki, yaşadığımız ülkede ve tarihimizde hiç esaret altında kalmayarak, asilliğimizi ve saflığımızı hep koruyabildik.

Gelin, bir örnek üzerinden asaleti inceleyelim:

Asil bir yaşamın en iyi tarihî örneklerden birisi Kuzey Kafkasya halklarının, askeri ve dini lideri Şeyh Şamil'dir (1797-1871). Kendini Kafkasya'nın özgürlüğüne adanmış olan Şamil, Dağıstan'da, Kafkasya'da ve tüm İslam ülkelerinde hala büyük bir şöhrete sahiptir. Bir avuç direnişçi ile birlikte Ruslara karşı otuz beş yıl sürdürdüğü özgürlük savaşı ile onu izleyenlerin benimsediği ideoloji, bugün de Kafkas halklarını derinden etkilemektedir. Savaşlarda eşini, çocuğunu, kardeşlerini kaybetse de, bir kavme değil, dünyaya yetecek direniş ruhunu hiç kaybetmedi...

Bu uğurda bütün evlat ve
ayalimi kılıçtan geçirseniz;
en son müridimi yok etseniz;
tek başıma ve son nefesime kadar
sizinle yine dövüşeceğim.
Son sözüm budur!

Savaş dönemlerinde halktan bazıları “**artık teslim olalım, anlaşma yapalım**” diye hayıflanmaya başlamıştır. Bunun üzerine, Şeyh Şamil teslim olmaktan bahsedene kırbaç cezası vermeyi uygun görmüştür. Bu durumda çekinen halk çareyi Şeyh Şamil’in annesine gitmekte bulmuşlardır. Annesi Şeyh Şamil’e teslim olma teklifini sununca, Şeyh Şamil koymuş olduğu kanundan ödün vermemiştir. Cezayı yaşlı bir kadının çekemeyeceğinden, ceza oğluna intikal ettirilmiş, böylece Şeyh Şamil kendini kırbaçlattırmıştır.

35 yıllık direniş destanının sonunda, 1859’da, bütün kaynakları tükendiğinde, 70 bin kişilik Rus ordusu tarafından teslim alındı... Ama o güne kadar Rusya’ya, Kafkasları dar ederek onlarca Rus generalini mağlup etmişti. Çar I.Nikola ve II.Alexandr’a dünyayı zindan eden büyük lider Şeyh Şamil, götürüldüğü Petersburg’da Çar’dan büyük ilgi ve saygı görüp, bir ay sarayda misafir edildi...

Rus Çarı ile yaşamış oluğu şu diyalog meşhurdur: Bir gün Rus Çarı, esaret altındayken Şeyh Şamil’i yemek için konağına çağırır. Fakat Şeyh Şamil’i küçültmek ve aşağılamak için, giriş kapısının boyunu kısaltır ki, Şamil içeri girerken kafasını Çar’ın önünde eğsin ve böylece ona saygı duysun. Ancak, bunu hemen fark eden Şamil, çok asil ve zekice davranır ve kapıdan içeriye sırtını dönerek girer. Böylece Çar’ın karşısında eğilmemiş olur. Çar, konuğunu karşısına alır. Şeyh Şamil’in iştahlı bir şekilde yemek yediğini

görünce yanındakilere: **“Korkarım bu adam birazdan bizi de yer”** diye söylenir. Şeyh Şamil bunu duyunca, **“Korkmayın dinimizde domuz eti yemek haramdır”** cevabını verir.

Daha sonra geri dönmek kaydıyla Hacc’a gitmesine izin verildi... 4 Şubat 1871’de Medine’de dünyaya gözlerini kapadığında geriye yenilmiş, ama adı askerlik dehası ve mücadele ruhuyla çağları aşarak nesilden nesile, onurla yâd edeceğimiz bir Şeyh Şamil efsanesi kalmıştı... Verdiği şerefli mücadele onu hep var kıldı ve bugünlere kadar belleklerden belleklere aktarılarak gönlümüzün en derin köşesine taşıdı. İngiliz araştırmacı Baddeley ise şöyle anlatıyor bu kahraman insanı: “Atik, cesur, sert, düşmanlarına karşı korkusuz ve kurnaz; fakat bunların yanında kendi ilginç düsturlarına göre son derece şerefli ve onurlu insandır.” İşte, asil bir komutan Şeyh Şamil.

1924 yılında Tokyo Üniversitesi’nde görev yapan Japon profesör Ueno, sokakta yavru halindeyken bulduğu ve Japonca’da “sekiz tane” anlamına gelen Hachiko adını koyduğu köpeği ile beraberliklerinin sadece iki yıl süreceğini bilmiyordu. Âmâ o iki yılda dünya tarihine geçecek, kitaplara filmlere konu olacak bir dostluk yaşadılar. Safkan, akita cinsi beyaz bir köpek olan Hachiko, üniversiteye gitmek için her sabah evden metroya yürüyen sahibine eşlik ederek, turnikelere kadar getirdi ve refikini uğurladıktan sonra eve döndü. Akşam üniversite

dönüşünde metronun çıkışında köpeğin kendisini beklediğini gören profesör çok şaşırmıştı. Bu akıllı köpek sahibinin akşam eve dönüş saatlerini içgüdüsel olarak hesaplayıp aynı yolu kullanacağını hissetmiş ve onu beklemek için metro istasyonuna gitmişti.

Ondan sonraki bir yıl boyunca her sabah sahibini metroya kadar götürdü, her akşam iş çıkışında da metronun önünde karşıladı. Hachiko, hiç saatini şaşırmadı... Ama profesör bir akşam metrodan çıkmadı. Hachiko, gözleri metronun kapısında gece boyunca bekledi. Bir sonraki akşam yine yoktu profesör... Üçüncü akşam metrodan yine çıkmadı. Dört, beş, altı... Üniversite’de kalp krizi geçirip ölmüştü profesör.

Hachiko her akşam sahibim metrodan çıkacak diye inatla bekledi. Haftalar, aylar boyunca

her akşam Tokyo metrosunun Shibuya İstasyonu’nun kapısına gitti, tam 10 yıl boyunca... 12 yaşındayken metronun kapısında öldü Hachiko. Bugün Tokyo’ya gidenler Shibuya istasyonunun kapısında fotoğrafını gördüğünüz heykelle karşılaşır. İşte o Hachiko’dur. Japonlar sadakat ve insan-hayvan ilişkisinin sembolü olarak ölümünden hemen sonra diktiler bu heykeli. Her yıl Hachiko’nun ölüm yıldönümü olan 8 Nisan’da bütün hayvan severler heykelin önünde buluşuyorlar. Hachiko’nun hikâyesi aynı zamanda 2009 yapımlı bir

Hollywood filmine konu oldu. Hakikaten insan, bu dostluk, sevgi ve sadakati görünce duygulanıyor.

Akita bir Japon köpeği ırkıdır. Yukarıda yer alan hikâye gerçek bir hikâyedir. Bu hikâyede yer almayan, ancak bu köpeklerin asaletine dair bir özelliği sizinle paylaşmak isterim. **Siz, bu ırktan bir köpeğe, ödül vererek bir şey yaptıramazsınız. Yani diğer bütün köpek ırkları, önlerine konulan bir et parçası için size hizmet eder. Ancak bu asil ırka mensup köpekler sadece istedikleri için sahiplerine hizmet ederler.** Bu nedenle, Akita ırkı, asalet ve asillğe çok iyi bir örnektir. Ülkemizin Sivas ilinde yaşayan safskan kangal ırkı da sahibine sadakati nedeniyle asil bir ırka örnek gösterilebilir.

“Kartalın beğenmediğini kargalar kapışmış.” **Karınca ve arılarda** asil bir yaşamın izlerini görürsünüz, ama *at sineklerinde* bunu göremezseniz. Zira onlar asil değil, asalak olarak yaşarlar. Çok ilginçtir, matematikte “Asal” sayılar vardır. Bu sayılar bir ve kendisinden başka sayılara bölünmezler. Dolayısıyla, saflıklarını kaybetmezler. Nasıl insan ve toplumların asaleti varsa, sayıların da vardır. (Bu tamamen benim öznel görüşümdür, asal sayılar iyi, diğerleri adi demiyorum tabii ki).

Asalet; Boyda Değil, Soyda. İncelik; Belde Değil, Dilde. Doğruluk; Sözde Değil, Özde. Güzellik; Yüzde Değil, Yürekte Olur! Mevlana.

Özetle; asil kişi kimseden hak etmediği bir şeyi talep etmez, lakin hakkını da yedirmez, diz çökmez, ama diklenmez de; asil kişiyi başkalarına hoş görünmek için taviz verirken de göremezsiniz. O'na fiziki olarak para ödeyip çalıştırırsınız, ancak ruhunu asla satın alamazsınız. Asil kişinin ruhu saftır, damıtılmaz, başka hasletler mayalanamaz ki binâenaleyh değişmezler. Asil kişiler asalak yaşamaz, el etek öpmez, rüşvet almaz, kimseyi satmazlar; kararlı ve korkusuzdurlar. Onların onuru, gururu, kişiliği hiç ayaklar altına alınamamıştır. Onur ve erdem onlar için en önemli değerlerdir. Kanımca günümüzde asil insanların sayısı giderek azalmakta. Zira şu anki sistemler, kredi kartları, IMF'den ve bankadan borç almak, göçler; insanları köleleştirir, bağımsızlıklarını azaltır, asaletlerine zarar verir ve zayıflatır.

Öyleyse, bilge bir insan olabilmek için; **asalak ve esaret** altında bir yaşam yerine; **“asil”** bir yaşam inşa etmek ve bunu bir ömür boyu sürdürmek, en önemli unsurlardan biridir. Temennim odur ki her insan ve her toplum esaretlerinden, bağımlılıklarından ve prangalarından kurtulup, asaletini kaybetmeden onurlu bir yaşam sürer.

3. DEĞERLER, KİŞİLİK VE BİLGELİK

Bana, bu kitabın en kilit ve can alıcı bölümü hangisidir? Diye sorsanız; bu bölümdür derim. Nedeni mi? Gelin, birlikte irdeleyelim;

Yıl 2007. Balıkesir ili Erdek Devlet Hastanesi Acil Servisinde bir Pazar sabahı, saat 06.00 suları, gece nöbetim bitmek üzere; acil servise polisler eşliğinde, yaşları 15 ile 25 arasında, elleri bağlı, 20 civarında esmer tenli genç girdi. Görevli polisler **“kaçakların”** rutin sağlık kontrolünün yapılmasını istediler. Sağlık ekibi olarak gerekli kontrolleri yapıp raporları düzenledik. Bu arada **“kaçak”** kelimesi benim dikkatimi çekmişti. Polislere, **“bu kaçakların kim olduğunu, sabahın bu saatinde nereden ve nasıl kaçtıklarını”** sordüğümde, aldığım cevap adeta beni sarsmış ve uykularımı kaçırmıştı!

Polis memuru; “Kaçakların Afganistanlı olduğunu, ülkelerindeki savaş ve açlıktan dolayı, Avrupa’ya yasal olmayan yollardan gitmeye çalıştıklarını” belirtti. Türkiye’den bir insan tacirinin, kişi başına 500 Dolar alıp, bu zavallıları deniz yoluyla Yunanistan’a götürmek için gemiye yüklediğini, ancak gemiyi gece

karanlığından faydalanarak Ege Denizi'nden Marmara'ya geçirip, Yunanistan diye Erdek ilçesinin Ocaklar beldesine boşalttığını ve “*Burası Yunanistan'dır*” diyerek, bunları kandırıp paralarını aldığını söyledi. Bu zavallı gençler, geldikleri ülkenin Yunanistan değil, Müslüman bir ülke olduğunu, ancak sabah okunan ezan sesini duyduklarında anlamışlar. Fakat iş işten geçmiştir. Zira polisler devriye gezerken bunları toplu halde görüp yakalamış.

Umutları, bir insan tacirinin hainliği ile tükenen bu 20 pırl pırl genç, kaymakamlık kanalıyla bir okulun zemin katına yerleştirildi. Orada, altlarında bat-tanilyeler olmak üzere, beton bir zeminde, demir parmaklıklı camların arkasında, adeta üst üste insanlık dışı bir şekilde kalarak, Dışişleri Bakanlığının kimlik tespiti ve sınır dışı işlemlerini yapmasını beklemeye başladılar. Bir gün, polisler kaçaklardan 15 yaşında bir genci hastaneye getirdi. Onu hemen tanıdım; Zira kandırılmış, hayalleri satın alınmış bu gençleri unutamıyordum. Polis memuru, bunlardan ikisinin kaçmaya çalıştığını, diğerinin kaçmayı başardığını, ancak bunun kaçamadığını ve yakalanmanın verdiği

üzüntüyle sinir krizi geçirdiğini; bu nedenle müdahale etmemiz gerektiğini söyledi.

O genci sedyeye yatırdık. Elbiselerini çıkarıp müdahale ederken, **“atletinin içinde, bez parçasından elle dikilmiş, cüzdan şeklinde bir şey”** olduğunu gördüm. Ancak öncelikle hastaya müdahale ettik. Sadece üzüntüden baygınlık geçirmekteydi. Gerekli tedaviyi uygulayıp uyandırdık. Polis beye, “neden kaçtığını” sorduğumda; “Afganistan’daki yasalara göre, ülkeden kaçan kişilerin yakalandıklarında idam edildiklerini, dolayısıyla bu 20 kişinin ülkelerine iade edildiklerinde; öldürüleceklerini ve bu nedenle bu kişilerin kaçma teşebbüsünde bulunduklarını”, anlattı. O anda bu gençlerin ölümden kurtulmak için; tek çarelerinin kaçmak olduğunu anladım. **Zira geri dönmek demek, ölüm demektir.** Bunu öğrenince onlara empati hissedip kaçmalarına hak vermeye başladım.

Polis memuruna; **“Keşke bunu da yakalamasaydınız, kaçıp kurtulsaydı”** dedim. Ancak polis memuru **“Bu bizim görevimiz, yakalamak zorundayız”** dedi. Tabi ki üzüldüm ve sustum. Akabinde atletin içerisindeki dikili şeyi hatırladım. Polis ve biz birlikte, baktık ki gencin annesi atletine zor zamanlarda kullansın diye 50 Dolar para dikmiş. O anda, o bilge annenin yavrusu için düşündüğü bu anlamlı davranış gözlerimi yaşartıp içimi sızlattı ve odama gidip ağladım. Sadece o gence ağlamadım. Onun o bilge annesinin yavrusu için atletine para dikmesindeki zarif

düşüncesine, kaçabilen birisi dışındaki diğer gençlerin idam edilecek olmasına ve onlara yardım etmek için elimden bir şey gelmemesine ağladım. Ve o gün kendime şu sualleri sordum:

❖ Bir anne, nasıl bir çaresizlik içerisinde, gencecik yavrusunu koynundan çıkarıp, insan tacirlerinin eline teslim etti?

❖ Nasıl oluyor da, o umutsuz insanların son umudunu yok eden bir insan taciri, insanım diye aramızda dolaşıyor?

❖ Hangi vicdanlı yargılama sisteminde, bu gençler ufacak bir hata yapıp ülkelerinden kaçtılar diye, hayatlarının baharında idam edilecekler?

❖ Nasıl oluyor da, o ülkeyi yöneten kişiler, ülkelerini iyi yönetmedikleri için terör, cinayetler ve fakirlik baş gösteriyor ve orası yaşanamaz bir hal alıyor?

❖ NATO ve Amerika, Afganistan'a yıllardır müdahale etmesine rağmen, neden sorunları çözemiyor ya da çözümüyor?

Sualleri artırabiliriz, lakin hiçbir cevap, dünyasına yeni gelen o 20 terütaze fidanın nasıl acımasızca baltalandığını açıklayamaz. Bu vuku bulmuş gerçek hadisede görüldüğü üzere; o çaresiz insanları kandıran kişinin etik ve ahlakî olguların sıfır noktasında olduğunu, hayatını hangi değerler üzerine inşa ettiğini ve merhameti olmayan insan müsveddelerinin nelere sebep olacağı aşîkârdır.

2013 yılı Haziran ayında, Bilge İnsanlar Derneği üyeleri ile Gümüşhane’de İslam âlimi Ahmet Ziyaeddin Gümüşhanevi Vakfı başkanı, aynı zamanda ekonomik durumu iyi olmayan kız öğrencilerin barınması için yapılan yurdun yerini bağışlayan, çok değerli bilge insan, Erkan Kocatürk’ü ziyaret ettik. Erkan Beyin bize anlattıkları adeta yıllarca özlediğimiz ve aradığımız bir yaşamın özeti gibiydi.

Erkan Kocatürk, 1950’li yıllarda 19 yaşındayken İstanbul’dan Gümüşhane’ye gelir. Babasının yönlendirmesi ile siyasete girip, bağımsız aday olarak il genel meclisi üyeliği seçimlerini kazanır. O dönem, mecliste iki parti vardır. Toplam 20 kişilik meclise; bir partiden 15, diğerinden 4 ve bağımsız olarak da meclisteki en geç üye, Erkan bey seçilmiştir. İlk toplantı yapılır, doğal olarak bütün komisyon başkanlıklarını oy üstünlüğü olan parti alır. Toplantı biterken seçimi kazanan partinin en yaşlı üyesi, aynı zamanda belediye başkan yardımcısı söz alıp, güzel bir konuşma yapar.

Ardından der ki; benim bir önerim var; “Aramızda ki en genç üye Erkan kardeşimizdir. Madem, kendisi İstanbul’dan gelip Gümüşhane’de ticarete başladı ve siyasete atıldı, ben belediye başkan yardımcılığını, kendi rızamla Erkan kardeşime vermek istiyorum”. Orada bulunan bütün adaylar, bu öneriyi kabul eder ve 19 yaşındaki Erkan Kocatürk, Belediye Başkan Yardımcısı olur. Değerli dostlar, o dönemdeki siyaset anlayışında, gençlere ve rakip parti üyelerine gösterilen

hoşgörü ve tevazuyu bir de günümüzdeki kutuplaşma ve ötekileştirmeler ile kıyas edip, aradan geçen 40-50 yılda neler kaybettiğimizi hep beraber düşünelim.

1950’li yıllara ait başka bir örnek: O yıllarda Gümmüşhane milletvekillerinden birisine, Milli Eğitim Bakanlığı teklif edilir. Fakat o bunu kabul etmez. Babası: “Oğlum, bu görev sana uygundu, neden kabul etmedin?” deyince; “Babacığım evet uygundu, gayet de güzel yapabildim; ancak eğer kabul etseydim zaman zaman söylenen her şeye evet demek zorunda kalabilirdim ki; bu da benim kişiliğime uygun değildir. Bu nedenle kabul etmedim.” der.

Erkan Bey, bize sadece bunları anlatmadı. Aslında her konuşması bilgelik dolu yaşantının özeti gibiydi. Erkan Kocatürk’e “O dönemler ile bu dönemlerin karşılaştırmasını sorduğumuzda; iki dönem arasındaki en önemli farkın, o dönemdeki insanların bütün eksiklik, fakirlik ve yoksunluğa rağmen, **herşeye şükür ettiğini**; ancak bu dönemde Kanuni Sultan Süleyman’ın yaşantısından daha güzel yaşantıya sahip olmamıza rağmen, **şükürsüz** olduğumuzu, elimizde her şeyin olduğunu ancak manevi olarak mutsuz olduğumuzu belirtti. Erkan Kocatürk gölgesinden çağlar boyu istifade edebileceğimiz yaşayan bir çınar... Üstün ahlak ve tecrübelerini hayat boyu selsebil edip, çağlayan bir pınar gibi çevresine akıtan bir bilge. Onun söylediklerini bu dönemlerde bulmak gerçekten çok zor. Bakın, o dönemde bakanlık teklifini kabul

etmeyen bir milletvekili ya da rakip parti üyesine görevini devreden bir siyasetçi var.

Yukarıda 50-60 yıl öncesine ait bir örnek yer almaktaydı. Günümüzde ise maalesef hiçte tasvip edemeyeceğimiz bambaşka bir yaşam ve insan yapısı mevcut. Özellikle paranın söz konusu olduğu işlerde personel çalıştıran birçok girişimcinin en çok yakındığı konu yetişmiş ve güvenilecek insan gücünün eksikliğidir. Yalova'da büfe işleten bir akrabam anlattı. Çok müşterisi olmasına rağmen personel yüzünden işyerini kapatıp, insan çalıştırmadan iş yapacağı bir sektöre geçeceğini belirtti. Nedenini sorduğumda anlattıkları karşısında adeta şaştım kaldım!!

Büfede çalışan bir kadın personel, karşı manavda çalışan bir tezgâhtarla anlaşp iki taraflı soygun yapıyorlarmış. Şöyle ki, manavın elemanı her gün büfeden sabah ve öğle yemeğini yiyip, sigara vb. ihtiyaçlarını bedava alırken; büfe çalışanı kadın ise akşam eve giderken poşet dolusu muz vb. meyve-sebze ihtiyacını 6 ay boyunca para vermeden manavdan alıyormuş. Ta ki, akrabam durumu fark edene kadar. Yani hem büfe hem de manav, bu çalışanlar tarafından soyuluyor. Diyeceksiniz ki çalışanların maaşı az, ne yapsınlar, mecbur kalıyorlar. *Değerli dostlar, isterse ne olursa olsun, hırsızlığın hiçbir izahı olamaz. Maaş az ise, başka işe girsinler, patronlarıyla konuşsunlar, boş vakitlerinde part-time çalışsınlar ancak harama el uzatmasınlar.*

Değerli dostlar, görüldüğü gibi; ilk çağlardan 1960'lara kadar, bilgeliği her yerde, her hadise de gözlemlemek mümkünken; günümüze baktığımızda toplumsal düzenin eskiye benzemediği açıkça görülebilir.

2010 yılı. Kocaeli Devlet Hastanesi ile müşterek gerçekleştirdiğimiz bir araştırmada polikliniklere takılan numarator ve internetten randevu alma sisteminin hastalar tarafından doğru kullanılıp kullanılmadığını yerinde tespit etmek için hastanede bulunup hastalarla görüşme fırsatım oldu. Sabah saat 07.30 suları. Dâhiliye polikliniğinin kapısında, en önde 55-60 yaşlarında bir amca, arkasında ise 10-15 kişi ayakta kuyruktalar. Yanımdaki görevli asistana, “Doktor kaçta geliyor?” diye sordum. “ 8.30-9.00 gibi gelir ve muayeneye o zaman başlar.” dedi. “Peki, neden bu amcalar ayakta ve kuyrukta bekliyorlar?” dedim. “Kendilerine soralım.” dedi. Bende, onlara yaklaşıp, selam verdim ve “Neden randevu alıp, randevu saatinde gelmiyorsunuz, bunun yerine kuyrukta ve ayakta bekliyorsunuz?” diye sordum. Aldığım cevap, bu bölümü yazmam için yeterli şekilde dramatikti. O yaşlı ve hasta amca, bana, “Hocam, torunum saat 10.00’te internetten randevu aldı. Ancak ne olur ne olmaz diye buraya saat 7.00’da geldim ve sıramı bekliyorum. Eğer burada beklemezsem sıramı başkasına verirler, hakkım yenilir; bu nedenle burada bekliyorum.” dedi.

Bakınız yıl 2010. 2000 yılında Hindistan'ın seçimleri dahi internetten yaptığı, ABD'de bir eyaletten öteki eyaletteki hastanede bilgisayarlar aracılığıyla ameliyata katılan cerrahların olduğu ve her türlü bankacılık işleminin internetten yapıldığı bir dönemde; benim ülkemdeki bir vatandaş, internetten aldığı randevunun sayılmayacağını, ne olur ne olmaz diye hakkını korumak için sabah saat 7.00'den beri kuyrukta beklediğini söylüyor. O gün, orada şunu düşündüm. Bu amca yıllarca ne tür haksızlıklara şahit olmuş ki, sisteme ve oradaki düzene güvenmeyip, kendi haklarını kendisi almak için bekliyor. Aslında, amcanın yaşadığı bu güven erozyonu, toplumumuzun büyük bir kısmında mevcuttur. Bu konuda yaptığımız toplumsal güven ve adalet araştırmaları bu durumu destekler niteliktedir.

Değerli dostlar, toplumda güven, adalet, hoşgörü ve empati gibi bazı değerlerin on yıllardır uğradığımız haksızlıklarla aşındığı hepimizin malumudur. **“Babana bile güvenmeyeceksin”** sözü, sadece bizim kültürümüzde vardır. Belki sadece ben böyle düşünüyorum ve yanıliyorumdur. Peki, sizler; hak, adalet ve eşitlik konusunda neler yaşıyor, neler düşünüyorsunuz?

Burada sizlere şu suali yönlendirmek istiyorum. Yaşadığımız bu güzel ülkede torpil, rüşvet ve yolsuzluk var mıdır? Varsa bunun toplumsal hayata etkisi nedir? Sizin cevaplarınızı (taskinkilic@mynet.com mail adresime almak isterim. Eğer, bana gelen mailler;

“Hocam Türkiye’de torpil, rüşvet ve yolsuzluk sıfırdır, istisnalar dışında genel olarak dürüst ve etik bir toplumuz; ben bunu gönül rahatlığıyla söyleyebilirim.” diye mail alırsam; gerçekten o zaman bu kitap amacına ulaşmış olacaktır ve hep birlikte toplum olarak huzur, eşitlik ve güven içinde yaşayacağız. Bunun aksine; “Hocam birçok kurum ve kişi torpile ve yolsuzluğa başvurmaktadır.” diye mail alırsam eğer; o zaman ben kendi adıma torpil ve yolsuzluğu sıfıra indirene kadar kitaplar yazacağım, seminerler vereceğim ve elimden ne gelirse sonuna kadar mücadele edeceğim.

Belki bir ütopya ama ben halkımıza inanıyorum. Biliyorum ki genlerimize ve ruhumuza dürüstlük, hoşgörü ve güven tohumları serpmiş Yüce Yaradan ve o daneler tıpkı başaklar gibi yağırmuru, güneş ışığını görünce hemen filizleniverecek ruhumuzda. Bizden sonraki nesillere ışığımızı yansıtmak için güneş olacağız ve yağmurları tohumlarla buluşturacağız bilgece... 1400-1500’lü yıllarda bunu başardık. Şimdi neden olmasın.

Adaletin kılıcını kınından çıkarma vakti geldi. Dürüstçe, önce kendi gerdanımıza çalacağız bıçağı sonra yakın çevremize kayırmacılık olmadan. Sonra da tüm Türkiye hatta tüm dünyaya yayarak... Hani adaletin kestiği parmak acımazmış ya. İşte biz de öyle olacağız. Zira bizleri şimdinin ve geleceğin bilgisi yapacak en önemli faktör; sahip olduğumuz değerler (dürüstlük, hakkaniyet, kalite bilinci vb.) ve kişiliğimizdir. Hani etten ve kemikten olan libasımızı

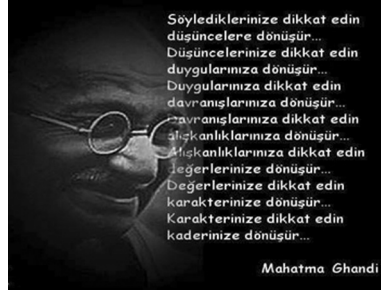
soyunduğumuzda geriye bir hiç kalmayacak şekilde donatarak, varlığımızı farklı ve değerli kılan, sahip olduğumuz; soyut fakat bir o kadar kutsal olan değerlerimiz kalmalı geride. Neden mi? Çünkü bizim iyi bir insan olabilmemiz, yakışıklı ya da güzel olmamıza bağlı değil; davranışlarımıza, ahlakımıza, değerlerimize ve kim olduğumuza bağlıdır. Bu nedenle; bu bölümde değerlerimiz ve kişiliğimiz konusu ele alınacak olup, bizleri bilgelige taşıyacak, kendimizi ve çevremizi tanımamıza yardımcı olacak olan konular paylaşılacaktır.

Çok eski yıllarda bir gelenek varmış. Sıradan bir vatandaş öldüğünde kilisenin çanı bir kez çalınıp herkese duyurulmuş. Bir asil öldüğünde iki kez, kralın bir yakını öldüğünde üç kez, kral öldüğü takdirde ise dört kez çalınmış. Günün birinde, herkesin hak aramak için sığındığı mahkeme, bir vatandaşı haksız yere mahkum etmiş... Ve kilisenin çanı tam beş kez çalmış. Ahali merak içinde kalıp papaza koşmuş: "Ey papaz efendi, kraldan daha önemli biri var mı ki o ölünce çan beş kez çalınsın.." Papaz yanıt vermiş: Kraldan daha önemli bir şey var!... "Adalet öldü"

❖ Değerler

Çevremdeki insanlara değerleriniz nedir? diye sorduğumda ekseriyetle bu konu hakkında çok fazla düşünmediklerini ve “değer”in ne olduğunu, bilmediklerini söylüyorlar. Ancak, onlara bazı değerleri

hatırlattığımda; evet evet, şu değerim var, bu değerim var diye konuşmaya başlamaktadırlar. Bu minvalde, insanlar genellikle *başarı, arkadaşlık, para* gibi konuları değerler adı altında ifade etmektedirler. Ancak, bunların birçoğu değer değil; birer araçtır. Peki, bir bilgede hangi **değerler** olması gerekir? Diye, sorarsanız; hakkaniyet/adalet, dürüstlük, güven, yardımlaşmak, katkı sunmak, iş kalitesi ve vefa gibi değerleri örnek gösterebilirim. Aşağıda bunlardan bazıları ayrıntılı şekilde ele alınacaktır.

3.1. Hakkaniyet/Adalet

Bilge bir insan ve toplum için, zaruri değerlerin başında hakkaniyet/adalet gelmektedir. Zira hakkaniyetin olmadığı; torpil, rüşvet ve dolandırıcılığın olduğu bir yerde, adalet duygusu zedelenir; insanlar haklarını gayri resmi yollardan elde etmeye kalkışır ve nihayet o toplum bozulur ve yok olur. Bu nedenle, her toplum da hakkaniyet ilkesi mutlaka gözetilmelidir.

Bir uçak yolculuğu sırasında, yanımdaki bey, okuduğum kitabın konusunu sordu, bu vesileyle tanışıp sohbete başladık. Adının Süleyman olduğunu öğrendiğim bey, Avustralya'da yaşayan bir işadamydı

ve eşiyle birlikte dünya turuna çıkmıştı. Merak edip, neden işlerinizi *Türkiye’de değil de yurtdışında yapıyorsunuz ve orada yaşıyorsunuz?* Diye, sordum. İşte, Süleyman Bey’in dramatik yanıtı ve öyküsü:

1980’li yıllar, eşim öğretmen ben de mühendis olarak Çanakkale’nin Gelibolu ilçesinde çalışıyorum. Ben ilçe merkezindeyim, eşimin ilk ataması ise bir köye çıktı. Yönetmenliğe göre, eşim iki yıl çalışınca merkeze, benim yanıma gelebiliyor. İki yıllık bekleme süremizin dolmasına rağmen, eşimin tayini yapılmadı. Bu durumu sormak için, İlçe Milli Eğitim Müdürünün yanına gidip, durumu izah ettim. Müdür Bey, “Yönetmenlik öyle yazsa da burada kararı ben veririm, eşiniz köyde biraz daha çalışacak, onun yerine daha öncelikli olanları merkeze aldım”, dedi. Ben de hakkımı aramak için, Valiliğe gidip, Vali Bey’e durumu izah ettim. Vali, “Sen Milli Eğitim Müdürüyle konuştun mu? diye sordu. “Evet”, dedim. Öyleyse, **“O ne dediyse, onu yapacaksın”**. Ne diye beni rahatsız ediyorsun? diyerek, beni azarladı ve gönderdi.

İlgili yöneticilerden bir sonuç alamayınca durumu biraz daha araştırdığımda öğrendim ki, Milli Eğitim Müdürü, 500 TL rüşvet alıp istediğinin tayinini yapıyormuş. Bunu öğrenir öğrenmez; eşimle birlikte istifa dilekçesini verip, evimizi ve eşyaları satarak Avustralya’ya gittik. Eşim orada yeniden öğretmenlik okudu ve şimdi görevini yapmakta. Ben de bir şirkette çalışıp, birikim yaptım ve sonra kendi işimi kurdum. Şu anda Avustralya’nın en büyük çiçek ve botanik üreticilerinden biriyim.

Peki, *şu an Türkiye'ye gelmek ister misiniz?* diye sordum. Taşkın bey, inanın ki gözlerimi her kapadığımda rüyalarımda kendimi güzel memleketimde görüyorum. İçimdeki sıra ateşi hiç küllenmeyecek biliyorum. Ancak, o dönem **hiçbir yetkili siz niye istifa ettiniz?** Neden yurt dışına gidiyorsunuz? diye, sormadı. Ülkeme karşı çok kırgınım. Son yıllarda Türkiye'nin geliştiğini, her şeyin eskiye nazaran düzeldiğini izlemekteyiz. Bir gün belki de geriye dönüş yaparız, biz yapamazsak da çocuklarımız yapar, dedi.

Beyin göçü diye işte tam da buna denir. Süleyman Bey ve eşi gibi iki yetişmiş vatan evladını, birkaç rüşvetçi yüzünden kaybettik. Yetiştirdiğimiz bu iki eğitimli insanın bilgi ve deneyiminden başka ülkeler istifade ediyor. Sadece onlar mı? Belki de binlerce genç **beyni**, bu şekilde kaybettik ve etmekteyiz. Değerli dostlar, eşitsizlik insanları olduğu yerden uzaklaştırır, beyin göçleri hasıl olur, insanlar işlerini terk eder ve verim düşer. Liyakatsiz insanların yönettiği kurumlar ise, borç batağına saplanır.

Resimde görülen antik Yunan'dan günümüze ulaşan (Themis) adaletin simgesidir. Bu simgede, gözleri bağlı bir kadın vardır. Gözlerinin bağlı olması, herkese önyargısız

ve tarafsız yaklaşacağını ifade eder. Bir elinde terazi; herkese eşit ve ölçülü davranırım, diğer elindeki kılıç ise; adalete uymayanları saklı tuttuğum kılıcımla gerektiğinde cezalandırırım, mesajını vermektedir. Ön tarafta yer alan başaklar ise, eğer adil bir yaşam tahsis edilirse, **“bolluk ve bereket olur”** mesajını ihtiva etmektedir. Bu simge ile birlikte adalet anlayışı ilk çağlardan günümüze kadar, toplumların huzur ve saadeti için vazgeçilmez bir unsurdur.

İngiltere’de yaşayan bir dostum acil bir ihtiyacını karşılamak için krediye başvurur. Banka yetkilileri, kredinin en erken, bir ay içerisinde kullanabileceğini, çünkü gerekli araştırmalar bu kadar zaman alır der. Lakin bu dostumun acilen paraya ihtiyacı vardır. Tevafuk ya, o bankada bir Türk görevli çalışmaktadır. Hemen onunla irtibata geçer ve dosyayı öne alması için ricada bulunur. Türk görevli, hemen olmasa da her gün dosyayı birer birer atlatarak 10 gün içinde kredi sırasının kendisine gelmesi için yardımcı olacağını söyler ve çalışmaya başlar. Dosya her gün birkaç sıra öne geçirilerek, 12 gün sonra kredi işlemleri biter. Ancak kameralar kayıttadır. Yapılan incelemede torpil anlaşılır, kredi iptal edilir ve bankada çalışan Türk işten atılır.

Bizim ülkemizi düşünün, basit bir banka işlemindeki ihlalden ne olacak ki? Yıllarca ne haksızlıklara maruz kaldık. 1999 yılına kadar, kamu kurumlarına girişte merkezi sınav dahi yoktu. Kimler dayıları aracılığıyla

kamuda işe başlamadı ki. Memurluk sınavı Merhum Ecevit'in bu topluma kazandırdığı en önemli hizmetidir. En azından, kamuda işe girerken torpil yapılamıyor. Ancak, değerli dostlar, futboldan tutun da, ihalelere kadar her konuda, ne siz ne de ben bu ülkede torpil sıfırdır diyebiliriz. Ne zaman bu ülkede torpili yok edip,%100 adalet ve eşitliği hâkim kılarsak, o zaman bilge bir toplum olabiliriz.

Yaklaşık bir yıl önce, Gümüşhane Halk Bankasının ATM'sinden para çekeceğim, önümde iki genç memur var. Hangi kurumda çalıştıklarını anlayamadım, ancak söylediklerini duyduğumda kanım dondu, içim acıdı. Devletin onlara güvenip işe aldığı ve halka hizmet etme fırsatı verdiği bu gençlerden birisi diğerine şunu söyledi: “Geçen hafta beni eğitim için Trabzon’a görevlendirdiler. Günde bir saat eğitim vardı, kalan saatlerde Form alışveriş merkezinde gezdim, otel ve yemekler de bedava. Ayrıca bir de yolluk ve yevmiye alıyorum, şimdi onu çekeceğim. Yat yat para al, bu memurluk çok güzelmiş”. diğeri de ona hayranlıkla bakarak, “Oğlum bizde de durum aynı, günde bir saat ya çalışıyorum ya çalışmıyorum, facebook ve internette zaman geçiriyorum, birde üstüne maaş alıyorum. Bu memurluk ne güzel!! Maaşlar biraz daha fazla olsa daha iyi olur”, diyerek aymazca güлüştüler. Her iki genç memur, yaptıkları işin önemini düşünmeden, gururla haksız yere aldıkları paraları çektiler ve uzaklaştılar. Onlar uzaklaştığında içimden

çalışmadan, alın teri akıtmadan para kazanmayı hak bilen memurdan ne kedisine ne de devlete hayır gelir diye düşündüm ve ülkemin geleceğine dair üzüldüm. Bakın ne hazindir ki “**bankamatik memuru**” kavramı yalnızca bizim ülkemizde var. Tabii, bunu söylerken dürüst, güvenilir, muteber ve iş ahlakı ile çalışan memurlarımızı tenzih ederim.

Bir gün, seminerlerimin birinde üniversite öğrencilerine; mezun olduğunuzda, sizi torpille önemli bir göreve getirmek isteseler, kabul eder misiniz? diye sordum. 200 kişilik salonun %80’i “**evet**” diye el kaldırdı. Belki, bu suali 100 yıl önce yaşamış öğrencilere sorsaydık eminim ki salonda sükût en yüce kelâmını söylerdi. Ya da, aynı suali Japonlara sorsaydım, bu adam neden bahsediyor? derlerdi. Peki ya, bize ne oldu da haksızlığı bu kadar kanıksadık?

Ben, bu yaşıma kadar kendi yaşamımda, kimse-den torpil talep etmedim ve işlerimde torpilde yapmıyorum. Bu benim hayat düsturumdur. Ben özellikle, *seminer vermek, akademik alanda yükselmek, buluşlar yapmak ve kitap yazmak* gibi işleri seçtim. Zira bu işlerin hiçbirini, torpille yapamazsınız. Belki torpille bir kez seminer verirsiniz, ama seyirci sizi alkışlamaz, ikincide gelip dinlemez; yazdığınız kitabı torpille birilerine okutamazsınız. Torpille buluşlar da yapamazsınız, Zira bu tamamen yaratıcılık ve akıl gerektiren bir süreçtir. Akademik hayatta ise, torpille yükselmek isterseniz bir yerde kayaya toslarsınız. Örneğin,

torpille araştırma yapıp yurtdışı bir dergide yayın yapamazsınız, torpiliniz orda geçmez. Bu nedenle, ben her zaman torpille arama çizgi çektim.

Naçizane önerim, eğer bizler torpili talep etmezsek, böylece bazı güç odakları torpil yapacak kişi bulamazlar. Ayrıca, bize torpil teklifi gelse bile, bunu açıkça reddedelim. Ancak, böylelikle temiz, hakkaniyetli ve asil toplum oluruz. Fakir fukaranın ve güçsüzlerin hakkını yiyerek hiçbir yere gelemeyiz.

Bazen duyuyorum; *“maaşı azmış, bu nedenle rüşvet almış”*. Değerli dostlar, maaşınız az ise gidin limon satın, hamallık yapın ama asla rüşvete, yolsuzluğa tenezzül etmeyin. Zira “haramın binası olmaz” diye, çok güzel bir söz vardır. Haksız tırmanılan basamaklardan, bir gün mutlaka ineriz. Futbolda olanları gördünüz. Bu halimizle Avrupa’da neden başarılı olamadığımız ortada. Bir şey alırken ya da satarken adil olmalıyız. Sattığımızın ürünün dahi hatalarını karşı tarafa açıkça söylemeliyiz. Zira hakkaniyet bizi başarıya ve saadete götürecektir en temel değerlerdir.

Özetle, bilge insan ve kurumlar torpil, rüşvet ve yolsuzlukla arasına mesafe koymuş, hayatından torpilli, rüşveti, yolsuzluğu söküp atmıştır. Hatta bilgece bir yaşam, bunlarla etkin olarak mücadele etmeyi, adaleti kendine ilke edinmeyi ve hakkaniyet çerçevesinde yaşamayı gerektirir.

3.2. Güven

Eski tarihlerde fakirler alsın diye ağaç dallarına altın keseleri asan bir millet; ne hazindir ki yıllar içinde Dünya “güven” araştırmalarında son sıralarda yer almakta. Bu güven erozyonuna harika bir uygulamayla çözüm geliştiren bir okul bakın ne yapıyor:

Kantincinin olmadığı kantinde alışveriş...

Niğde Akşemseddin Bilim ve Sanat Merkezi'nde eğitim gören üstün zekâlı öğrenciler, kantincisi olmayan kantinden alışveriş yaparak Aldıkları ürünün parasını kasaya bırakıyor, para üstünü de kendileri alıyor. Milliyet gazetesine açıklama yapan, Bilim ve Sanat Merkezi Müdürü Zeliha Baş, yaptığı açıklamada, çocuklara güven duygusunu aşılama adına “Kantincisiz Kantin Projesi”ni başlattıklarını ifade etti.

Güven zekâ ve yetenekten kat kat daha önemlidir. Eğer, zeki ama güvenilir değilseniz, kimse size sorumluluk vermez. Ama ortalama bir zekâyâ ve tam bir güvene sahipseniz herkes size güvenir, inanır ve her şeyini teslim eder. Dolayısıyla, bir bilge güvenilir olmalıdır.

Hangi şartlarda olursa olsun, bundan vazgeçmemeli ve emanete ihanet etmemelidir. Ancak maalesef güven konusunda yapılan son araştırmaya göre; Türkiye birbirine en az güvenen beş ülke içerisinde yer almaktadır. Komşumuza, akrabalarımıza, devlete, kurumlara ve her şeye karşı inanılmaz bir güvensizlik hakim. Bu sonuç mutlaka hepimiz tarafından sorgulanmalı ve yeniden güven inşa edilmelidir.

İngiltere’de bulunduğum sürede, Türkiye’den farklı olarak (Niğde’deki okul dışında) gözlemlediğim çok enteresan bir sistem oldu. Londra’daki birçok markette kasiyer olmadan alışveriş yapılabilmekteydi. İlk zamanlar, nasıl olurda kasalarda bir görevli olmadan kendi ödememizi kendimiz yapabiliriz? Diye, düşündüm. Bu insanlar, bu kadar dürüst mü? Ama sonradan gördüm ki, marketten aldığınız ürünleri kendiniz barkot okuyucudan geçirip, kredi kartı ya da nakit olarak ödüyorsunuz. Bu sistem gayet güzel işliyor. Hatta market kasiyer çalıştırmadığı için, daha fazla kar ediyor. Bu sistem neden Türkiye ve diğer bazı ülkelerde yok? Bana göre, birinci neden güven sorunu. İkinci neden ise teknolojiyi 10-15 yıl geriden takip ediyor olmamızdır.

Görevli olmadan hizmet veren kasalar... Londra.

Umarım, Niğde'deki kantincisi olamayan okul uygulaması toplumun her tabakasına yerleşir ve “güven” toplumun en önemli değeri haline gelir. Güvenin nasıl inşa edilebileceği ve ne kadar önemli olduğuna dair başka güzel bir örneği, bir lise öğretmeni dostum anlatmıştı. Öğrencilerini sınav yapıyormuş. Sınav süresi bitip sınav kâğıtlarını toplarken bir öğrenci telaşla “Öğretmenim ben henüz bitiremedim”, demiş. Öğretmen dostum: “Öyleyse sen bu kâğıdına eve götür, evde cevapla ve yarın getir”, demiş. Öğretmenin öğrenciye bu derece güvenmesi öğrencide inanılmaz etki yapmış ve yıllar sonra öğretmenine mektup yazarak;

- Bana bir insana güvenmenin ne olduğunu o gün aşıladınız. O hadise hayatımda aldığım en önemli dersti ve bu hayatımın akışını değiştirdi. Ömrüm boyunca güvenilir ve dürüst bir insan olarak yaşamaya gayret ediyorum, diye belirtmiş.

Gerçekten de harika bir deneyim. İnsanlara teorik olarak güven duygusunu ne kadar anlatsanız da bu olaydaki kadar etkili olmayacaktır. Güven ancak yaşanarak kazanılabilir. “Güven” çok ince bir çizgidir. Onu kalınlaştırarak kırılmasını engelleyen tek şey ise “iki taraflı” olmasıdır.

Metin Oktay Fair Play Ödülü Fenerbahçe'ye

Galatasaray'ın efsane ismi Metin Oktay anısına verilen Fair-Play ödülü bu sene Fenerbahçe U15 takımı Antrenörü Tolga Şanbay'ın oldu

Spor Toto Süper Lig'in 11. haftasındaki dev derbi öncesi Fenerbahçe ve Galatasaray camialarına yakışan şık bir haber geldi. G.Saray'ın efsane futbolcusu Metin Oktay'ın adını taşıyan Metin Oktay Fair Play Ödülü, Fenerbahçe U15 Takımı Antrenörü Tolga Şanbay'ın oldu.

Şanbay'a bu ödülü getiren örnek hareketi ise Fenerbahçe U15 takımı ile Eskişehir U15 takımlarının geçen sezon oynadığı bir maçta yaşandı. Eskişehir takımının 65. dakikada sakatlık nedeniyle 10 kişi kalmasının ardından Fenerbahçe U15 takımı antrenörü Tolga Şanbay, rakiplerinin de onayını aldıktan sonra TFF yetkililerine başvurarak 1 oyuncusunu kenara alarak mücadeleye 10'a 10 devam etme kararı almıştı.

25 Ekim 2013, Cuma

Güncelleme: 20:10

Sporu savaş gibi görmeyen FB antrenörü Tolga Şanbay Yaptığı bu davranışla sporda da bilgece davranışlar sergileceğini göstermişti.

Umarım bizler birbirimize sonsuz derecede güvenen, bir toplum oluruz. Bunu inşa etmenin en önemli yeri ise aile ve okullardır.

3.2. Beklentinin Ötesine Geçmek: Kusursuzluk

“Eğer sizden sokakları süpürmeniz istenirse” Michelangelo'nun resim yaptığı, Beethoven'ın beste yaptığı veya Shakespeare'in şiir yazdığı gibi süpürün. O kadar güzel süpürün ki gökteki ve yerdeki herkes, durup:

“Burada işini çok iyi yapan bir çöpçü yaşıyormuş” desin.’

Yukarıdaki anlamlı sözleri **Martin Luther King**, söylemiş, Çok kıymetli üstadım **A. Şerif İzgören** ise bu sözleri tamamlasaydım şöyle devam ederdim diyor; **“Veysel'in Bağlama çalıp beste yaptığı gibi;**

Mimar Sinan'ın eserleri gibi, Piri Reis'in haritası gibi yapmanızı isterdim."

Bilge bir insanda olması gereken bir diğer özellik, "birinci sınıf kalite" kusursuz iş yapmaktır. Hatta bilge insan beklentinin de ötesine geçmelidir. 2012 yılı Ekim ayı, sabah Saat 10.00'da Artvin ilindeki bir hastanede, "hasta ve yakınları ile iletişim ve motivasyon" konularında seminer vereceğim. Bir önceki gün, bir TV programı için İstanbul'a çağırıldım. Çekimler uzayınca, ertesi günkü seminerime ulaşmam riske girmiş oldu. Çekimlerden sonra, İstanbul'dan saat 23.30 gibi uçağa binip, gece 01.00'de Trabzon havaalanına indim. Gece olmasına rağmen, Trabzon-Artvin arasındaki üç saatlik yolu arabamla geçip, seminere ulaşacaktım. Arabamı otoparka bırakmıştım. Arabanın yanına gidip, çalıştırmak için kontağı çevirdiğimde, araba çalışmadı. Şaşırmış, bir o kadarda üzülmüştüm. Zira saat gecenin biriydi, bu saatte hiçbir tamirci açık olmayacak; açık olsa da aracın tamiri uzun sürecek ve bense sabah saat 10.00'daki seminere yetişemeyecektim.

Bu düşüncelerle, Trabzon havaalanındaki otopark görevlisinin yanına gidip, son bir umutla yakında açık bir tamirci olup olmadığını sordum. Kendisi bana, arabanın arızası nedir? Diye, sordu. Bende "çalışmıyor, farlar da yanmıyor, sorunu tam olarak anlayamadım" dedim. O'da, "bir de ben bakayım", dedi. Benimle birlikte gelip arabayı çalıştırmak için uğraştı. O da çalıştıramadı. "Bu arabanın aküsü bitmiş, sen

teyp vb. bir şeyi açık unutmuş olabilirsin”, dedi. Peki, ne yapacağım, bu saatte nasıl akü bulacağım? Dedim. “Siz tasalanmayın! Müsterih olun, Ben şimdi bu sorunu çözerim”, dedi.

Koşarak otoparkın arka tarafından kendisine ait olan, eski model bir araç getirdi. Ayrıca, oradaki taksicilerden Akü şarj kablosu istedi. Daha sonra kendi aracının aküsünü benimkine bağlayıp, 10-15 dk. şarj etti. Bu arada, ben Osman adlı bu otopark görevlisinin bana yardımcı olurken, son derece istekli davranmasına ve koşturmasına şaşırıp kalmıştım. Zira araba tamiri onun görevi değildi. Ben, **“galiba bu görevli benden para almak istiyor, bu nedenle bana yardımcı oluyor”**, diye, önyargılı bir şekilde düşünmüştüm. Neyse, şarj işlemi bitti, arabamı çalıştırdık. Ben arabamın çalışmasının ve seminere yetişecek olmanın sevinciyle elimi cebime atıp, o arkadaşa, borcum ne kadar? Dediğimde, bana sert bir şekilde, **“beyefendi ne demek borcum ne kadar? Ben bunu parayla yapmadım, bunu insanlık adına yaptım, lütfen yolunuza güvenle gidiniz”**, dedi. Biraz daha ısrar ettiysem de kabul etmedi ve yanımdan uzaklaştı.

Evet değerli dostlar, Osman adındaki bu görevli, hem görevi olmamasına rağmen bana yardım etti, hem de bunu isteyerek ve büyük bir hevesle yaptı. Bu arkadaş isteseydi, bir oto tamircisi ya da çekici çağırabilirdi. Bu, hem benim zamanımı alarak seminere yetişemeyecektim, hem de gece olduğu için oldukça

maliyetli olacaktı. Ancak işini severek yapan bu arkadaş, bana çok büyük bir lütufta bulunmuştu. Bu iyiliğin morali ile ertesi gün verdiğim seminer harika geçti. Kısaca, otoparkçı arkadaş, beklentimin ötesine geçerek, iyiliğin evreninde bilgece bir tavır sergileyip beni memnun etmişti. Keşke, herkes Osman Bey gibi, hevesle iş yapsa, istekle işine sarılsa. O zaman daha mutlu ve başarılı bir toplum oluruz, öyle değil mi?

Sadece Trabzon'daki Osman Bey mi? Üstün hizmet anlayışı ile çalışıyordu? Hayır, benzer şekilde birkaç ay önce çalıştığım üniversitenin Sürekli Eğitim Merkezinden görevli olarak Erzurum'a gitmiştim. Eğitim ve konaklama yerimiz Erzurum'un dışında yer alan, Palandöken dağı eteklerinde bir oteldi. Akşam eğitim sonrasında, şehir merkezine inmek için, resepsiyondan bir taksi çağrılarını istedim. 15 dk. sonra, "taksi geldi" dediklerinde odamdan aşağı inip, otelin çıkış kapısına yürüdüm. Tam kapıyı açacakken 45-50 yaşlarında, benden 10-15 yaş büyük bir beyefendinin kapımı açtığını gördüm. Önce bu davranış beni rahatsız etti, fakat "otel görevlisidir" diye, düşündüm ve teşekkür ettim. Sonra, "beyefendi ben taksi sürücünüz, Hüseyin, sizde Taşkın hoca olmalısınız", çantanızı alabilir miyim? dedi. Çantamı aldı, taksiye koydu. Sonra taksinin kapısını benden önce açtı. Ben "Gerek yok, zahmet etmeyim" dememe rağmen ısrarla kapımı açıp beni oturtuktan sonra kapımı nazikçe kapatarak, kendisi de taksiye bindi ve emniyet kemerini taktı.

Benimde kemer takıp takmadığımı kontrol ettikten sonra benim de taktığımı görünce “gidebiliriz” dedi.

Bana, yolculuk esnasında müzik dinleyip dinlemeyeceğimi, ya da gazete okumak isteyip istemeyeceğimi, sordu. Ben de müziği tercih ettim. Ne tür müzik dinlersin? dedi. Ben, sırf bu adam şaka mı yapıyor? **“ne tür derken”**, dur bakalım, biraz bu adamı zorlayayım diye, “klasik bir şeyler var mı”? dedim, Mozart, Bach falan.... Hemen, CD kabını bana uzatarak “İçinde her türlü müzik CD’si var, istediğini seçebilirsin, dedi. CD kabında halk müziğinden kemençeye, poptan caz’a kadar her türlü müzik vardı. Klasik müzik CD’sini seçtim, onu koydu. İlk defa bir taksicinin işini bu kadar önemseydiğini görüyordum. Ya, Hüseyin Bey, benim kapımı açtınız, bu müzik hizmeti falan, bunu sadece bana mı yaptınız yoksa her zaman böyle mi davranırsınız? Diye, sordum. Taşkın hocam, **ister çocuk, ister kadın olsun hiç fark etmez, her müşteriye aynı davranırım. Zira bu benim işim, ben işimi yapıyorum, müşteri benim ekmek kaynağım, ben işime saygı duyuyorum**, dedi. Kendisini kusursuz bi’ şekilde çalıştığı için tebrik ettim ve kartını istedim. Artık, Erzurum’a ne zaman gitsem, kendisinin taksisini kullanıyorum. Bana göre, Hüseyin Bey işini layıkıyla yapıyor, keşke hepimiz bu duyarlılıkla iş yapabilirsek ve hep birlikte bilge bir toplum olsak ne güzel olur.

Galiba, Erzurum tarihteki gibi her anlamda bizlere öncü olacak bir il.. İşte Erzurum'da işini mükemmel yapan başka bir görevli...

Bir akrabam müezzin olarak bir camide görevli ve bana geçen yaz şunu anlattı:

Yaz döneminde Camilerde kurslar oluyor ve imamlara ek ders ücreti veriliyor. İlgili Camiye 5-10 öğrenci kayıt oluyor. Ancak ilk günlerde derslere gelen öğrenciler ilerleyen günlerde gelmiyorlar.. Yani bütün yaz öğrenciler gelmediği halde İmamlara para yatıyor. İmamlardan yeni atanan (müezzin) diğerine bu para hakkımız değil almayalım diyor, kendisi parayı almıyor ancak diğeri; “Bize ne, öğrenciler geldi de biz mi ders vermedik? Ev kredisi ödüyorum paraya ihtiyacım var; diyerek ek ders parasını almaya devam ediyor.

Bu olayı duyunca, topluma örnek olması gereken imamlardan bazılarının meslek etiği, hakkaniyet vb. çok önemli değerleri kaybetmesine inanın ülkem adına çok üzülmüştüm. Ta ki önsöz bölümde de belirttiğim gibi aşağıdaki haberi görene kadar.

Demek ki hala Anadolu'da yüreğini, vicdanını, adaletini ve idealistliğini kaybetmeyen insanlar var. Erzurum'daki İmam Cihan Aydın'ın yaptıkları umarım hepimizin yüreğine su serper.

Aksi takdirde aldığı paranın hakkını vermeyen hatta aldığını da beğenmeyen insanların olduğu bir ülke asla ilerleyemez.

Peki, Kitabımıza konu olan İmam Cihan Aydın neler yapıyor. Gelin birlikte bu olağanüstü yüreği ve yaptıklarını yakından inceleyelim (Gazeteci **Orhan Yıldırım**'ın gazetede yayınladığı haliyle hikâyeyi aynen aktarıyorum)

Soğuk kış gecelerinde yoksulluktan üşüyen çocukların mahallesi Halitpaşa... Yırtık çoraplı, kara lastikli, esmer bakışlı çocukların yaşadığı Erzurum'un kenar semtlerinden biri... Dokuz yıl önce eşinin kronik sağlık sorunları nedeniyle merkez Tepeköy imamı 43 yaşındaki Cihan Aydın'ın Erzurum'un Yakutiye ilçesindeki Halitpaşa Camii'ne ataması yapıldı. Alevi ve Sünni vatandaşların birlikte yaşadığı mahalleye gelen imamın yıllar içinde semtte sosyal, kültürel değişime imza atacağını kimse tahmin etmiyordu.

Sıra dışı bir imam olan Aydın; sabırla, azimle, inançla ve fedakârlıkla semt çocuklarının yanı sıra yetişkinleri camiye kazandırmak için çalıştı. İlk olarak

madde bağımlısı çocuklara el attı. Terk edilmiş toprak damlı evlerin enkazında tiner, bali koklayan çocukları ziyaret etti. Bir baba, ağabey, kardeş gibi onlara el uzattı. Madde bağımlısı çocukları kazanmak için aylarca namaz vakitlerinde bazen çikolata, bazen meyve suyuyla yanlarına gitti. Onları ailelerine, topluma, eğitime, camiye kazandırdı. O çocuklardan birisi bugün Ankara'da mühendislik fakültesinde okuyor.

Cihan Aydın, madde bağımlısı çocukların ardından semtteki çocuklara hayırsever vatandaşların yardımıyla el uzattı. Ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin başarılı çocuklarına dersane ve özel okullarda okutmak için burs buldu. Sömestr tatilinden, eğitim öğretim döneminin başına kadar 300 çocuğa Atatürk Üniversitesi öğrencileri, imam hatip lisesi öğrencileri ve müftülük görevlileri, dinî ve millî konularda eğitimin yanı sıra ücretsiz LYS, LGS ve SBS eğitimleri verdi. Okulun temizliğini Cihan Hoca, ebeveynler ve öğrenciler birlikte yaptı. Sponsor kurum, kuruluş ve şahısların desteğiyle semt sakinlerinin çeşitli vesilelerle kaynaşması için piknik, gezi programları düzenledi. Kavga ve hırsızlık olaylarının fazla olduğu mahallede dokuz yıl içinde hissedilir oranda düşüş yaşandı.

Suç ve suça karışan çocukların sayısında her geçen gün azalma oldu. Hemen her gün birbirleriyle kavga eden çocuk ve gençlerin yerini, büyüklerine saygılı genç ve çocuklar aldı. Aileler, çocuklarındaki değişim üzerine Cihan Hoca'ya sahip çıktı. Görev

yaptığı camiye yedi kilometre uzaklıktaki evinden gönüllü olarak otomobilleriyle camiye getirip götürmeye başladılar. Aydın'ın desteğiyle dershanelerde, etüt merkezlerinde ücretsiz okuyan onlarca öğrenci, Anadolu liselerinin yanı sıra üniversiteleri kazandı. Cihan Hoca, bu yıl hedefini iki çocuğun tıp fakültesini kazanmasını sağlamak olarak açıklıyor.

TRT'nin emekli ses sanatçılarından Mehmet Çalmaşur'un yönetiminde, Erzurum Kültür ve Diyalogu Geliştirme Derneği'nin de desteğiyle mahalle çocuklarından 'çocuk korusu' oluşturan Aydın'ın öğrencileri şehirdeki çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerle sahneye çıkıp ilahi ve türkü söylüyor.

İntihardan dönüş...

Cihan Aydın, müftülükten mahalledeki kadınlara vaaz vermesi için talepte bulunduğu vaizenin bir intiharın önüne geçtiğini anlatıyor: "Camimize vaaz vermesi için davet ettiğimiz vaize hanım konuşurken, caminin bir köşesinde kucagında bir yaşındaki bebeğiyle bir kadının sürekli ağladığını söyledi. O ortamda ağlayan kadınla ilgilenememiş vaize hanım. Vaaz bitince o kadın ve kucagındaki bebeğiyle dışarı ağlayarak çıkmış. Ertesi hafta camiye geldiğinde giriş kapısı önünde o ağlayan kadın, vaize hanıma sarılıp dua etmiş ve 'Geçen hafta intihar etmek için evden çıkmıştım. Son bir kez camiye girip dua ettikten

sonra kucağımdaki çocukla yüksek bir binanın üzerinden atlayacaktım. O sırada sizin vaazınıza denk geldim. Düşündüğümün yanlış olduğunu anlayıp eve döndüm. Eğer o gün siz camide olmasaydınız ve vaazı dinlemeseydim bugün çocuğumla toprağın altında olacaktım. Allah sizden razı olsun.’ demiş.”

Cihan Hoca’dan söz ederken gözleri ışıldayan, yüzlerine sevinç tebessümleri yayılan semt sakinleri, yoksul olmalarına rağmen kendilerinin şanslı olduğunu belirtiyor. Mahalle sakinlerinden Mürsel Akçelik, “Hocamız sayesinde çocuklarımız, saygılı fertler haline geldi. Onun sayesinde başkaları için fedakârlık yapmayı öğrendik. Bir din adamının çalışkanlığını, üretkenliğini, toplumsal barış ve dirlik için nasıl olağanüstü gayret gösterdiğini öğrendik. Hasta, yaşlı, taziye ve bayram ziyaretlerinin bereketini bizlere hatırlattı. Keşke bütün din adamlarımız Cihan Hoca’mız gibi olsa.” diyor.

Aydın’ın altı yıldır öğrencisi olan ilköğretim öğrencisi 13 yaşındaki Muhammet Deniz ise camiyi, Kur’an-ı Kerim’i, kitap okumayı, ders çalışmayı, aileyi ve vatanımızı sevmeyi Cihan Hoca’dan öğrendiklerini, okuldan arta kalan zamanlarında arkadaşlarıyla camiye gittiklerini anlatıyor (www.habertoplam.com).

Anadolunun gönlü zengin insanlarından başka bir örnek daha! Yıl 1943. Genç Mustafa’nın tayini kütüphaneci olarak Ürgüp Tahsin Ağa Kütüphanesi’ne

çıkarak. Devlet memurluğu o dönemde süper bir şey, çünkü özel sektör falan yok. Bizimki kütüphanede heyecanla okurları bekler; bir gün olur, beş gün olur, gelen giden yok. Etraftakilerle konuşur, herkese anlatır: “Bakın kütüphane bomboş duruyor, gelin kitap okuyun.” Gelen giden olmaz. Amirlerine durumu bildirir. – Kardeşim otur oturduğun yerde, maaşını düzenli alıyon mu, almıyon mu? – Alıyorum. – Eee, o zaman ne karıştırıyon ortalığı, gelen giden olsa maaşın mı artacak? Başına daha fazla bela alacan, o kütüphaneye yıllardır kimse gelmez zaten...

23 yaşındaki genç memur “Ne yapayım, ne yapayım?” diye düşünür durur. Sonunda aklına bir fikir gelir, eşine söyler. Eşi önce “Deli misin bey?” der, ama kocasının bir şeyler üretme, işe yarama çabasını yakından görünce fikri kabullenir. O dönem devletteki amirlerinin çıkardığı tüm engellerin tek tek, bin bir güçlükle üstesinden gelir. Zira kamuda o zaman da şimdiki gibi, “Aman bir şey yapmayalım da başımıza bir iş gelmesin. Çalışsan da aynı maaş, çalışmasan da” zihniyeti var.

Mustafa Güzelgöz kendi maaşından bir tane eşek alır, iki tane de sandık yaptırır. İki sandığa, kalınlığına

göre 180-200 kitap sığar. Sandıkların üstüne **“Kitap İare Sandığı”** yazar. Kitapları eşeğe yükler ve köy köy gezmeye başlar. Bu, Türkiye’nin **ilk gezici kütüphaneye faaliyetidir**. Kütüphaneye de bir yazı asar: “Sadece Pazartesi ve Cuma günleri açıyoruz.” Köydeki çocuklar şaşırır. Eşeğe bir sürü kitap yüklemiş bir amca, o gariban çocukların küçücük ellerine kitapları verir. Düşünün, Noel Baba gibi. Noel Baba yalan, Mustafa Amca ise gerçek. Geyikler yerine eşeği var. Eşek de daha gerçek, Mustafa Amca da. “Çocuklar bunları okuyun, aranızda da değişin. On beş gün sonra aynı gün gelip alacağım. Aman yıpratmayın, diğer köylerdeki arkadaşlarınız da okuyacak” der. Mustafa artık Ürgüp’teki kütüphanede bir iki gün durmakta, diğer günler eşeği Yıldırım ile köy köy gezmektedir. Köylerdeki çocuklar Eşekli Kütüphaneciyi her seferinde alkışlarla karşılarlar. Kalpleri küt küt atar heyecandan, sevinç içinde yeni kitapları beklerler. Zamanla insanlar kütüphaneye de gelmeye başlar. Mustafa bakar ki kütüphaneye kadınlar hiç gelmiyor. Almanya’ya Zenith ve Singer’e mektup yazar:

“Bana dikiş makinesi yollayın, firmanızın adını kütüphanenin girişine kocaman yazayım” der. Zenith dokuz tane, Singer bir tane dikiş makinesi yollar (**ilk sponsorluk faaliyeti**). Salı günlerini kadınlar günü yapar. Kumaşı alan kadın kütüphaneye koşar. On makine yetmediği için sıra oluşur. Sırada bekleyen kadınların eline birer kitap verir, beklerken okusunlar

diye. Okuma-yazma oranının düşüklüğünü görünce halkevlerine okuma yazma kursları vermeye gider. Halıcılık kursları başlatır, bölgede halıcılığı canlandırır. Bu arada valilik Mustafa Güzelgöz hakkında dava açar, “kendi görev tanımını dışında çıkıyor” diye.

Yıl 1963 ABD’de Birleşmiş milletler insanlığa hizmet ödülü verilecek, en girişimci insan seçilecektir. 77 ülke yarışmaktadır. Türkiye’den de Mustafa amca katılır. İtalya ve Türkiye finale kalır. İtalya’nın projesi köprü altı çocuklarının hayata kazandırılması. Jüri başkanı ayağa kalkar ve derki, benim oyum Türkiye’ye. Zira eğer İtalya’da da Mustafa Güzelgöz’ler olsaydı, halk daha bilinçli olurdu ve bu çocuklar köprü altına düşmezdi. Başkanın oyuyla, Mustafa Mustafa Güzelgöz birinci seçilir ve insanlığa hizmet ödülünü ABD Başkanı John Kennedy’nin elinden alır, alırken de **“Başkanım köylere eşeklerle gitmek zor, bize bir Jeep verebilir misiniz?”** der. Mustafa amca, oradan bir de Jeep alır ve ödülüyle beraber Ürgüp’e döner. Mustafa Amca köylüler arasında efsane olur, yıllar geçtikçe köylerdeki çocuklarda okuma aşkı yerleşir. 2005 yılında Mustafa Amca vefat eder. Tüm Kapadokya çok üzüldü, aralarında toplanırlar. Ürgüp’e Eşekli Kütüphaneci Mustafa Güzelgöz ve eşeğinin heykelini dikerler¹⁰.

10 Mustafa Güzelgöz’ün bu ilginç hayat hikâyesinin detaylarını merak edenler, Aydın İleri ve Tayfun Talipoğlu’nun kaleme aldıkları “Eşekle Gelen Aydınlık” ve Ahmet Şerif İzgören’in “Beyaz Uğur Böceği” adlı kitaplarından öğrenebilir.

Mustafa Güzelgöz, hiçbir zaman maaşım az, yevmiye vermezseniz köylere gitmem, demedi. Eğer bu ülkede herkes, Mustafa Güzelgöz'ün yarısı kadar çalışsa, Türkiye dünyada en yaşanabilir ülke olur. Ama çalışmadığı halde, aldığı maaşı beğenmeyen, vatandaşa tepeden bakan, bugün git yarın gel anlayışını bırakmayan bir toplum ancak 3. Dünya ülkesi olur. Mustafa amca, görebileceğimiz en kusursuz iş yapan, bilge kişidir.

Mustafa amca gibi Anadolu'da kendini kitaba ve gelişime adan ve beklentinin ötesine geçen başka bir bilge kişi Çoban/Yazar Ahmet Aslan'dır. Çok nadir TV izlerim. İzlediğim zamanlarda genelde belgesel ve haber kanallarını tercihe derim. TRT2 "İnsan" adlı belgeselinde, Urfa Harran doğumlu, çobanlık yaparken üç kitap yazmış Ahmet Aslan'ı konu edinmiş. Urfalıdan Mevlana Şehri Konya'ya göç eden ve yıllardır çobanlık yapan Aslan, merada koyunlarını güderken boşa geçen zamanlarını kitap okumakla değerlendirmiş.

Zamanla bu okuma sevdası, yazma sevdasına dönüşmüş. 2013 yılı itibariyle “İdil”, “Bütün Kuşları Alkışlamaya Gidiyorum” ve “Peron Nilüfer’i” yazmış. Aslan, aynı zamanda doğanın sanat harikası olduğunu görebilen nadir insanlardan birisi. Doğada dolaşırken insan suretine benzeyen taşları toplamaya başlamış. Şu ana kadar 34 tane insana benzeyen taş toplayan Aslan’ın en önemli hayali dünyada ilk olacak bir “İnsansı Taşlar Müzesi” kurmak.

Aslan, çobanlık yaparken, diğer çobanlara kitap okuma alışkanlığı aktarabilen ve eşeğinin heybesinde kitap taşıyan bir Bilge. Merada Montaigne, Pablo Neruda gibi Klasikleri okuyor. Söyleşisinde, “merada yürürken iki tane yan yana taş ayağım değse ve taşlar birbirinden ayrılırsalar, hemen döner onları düzeltirim”, zira doğadaki her şey canlıdır, her şeye saygı duyarım, diyor. Hayattan ve gelecekte bir şey beklemiyorum, gelecekte bir şey beklersem, hayat bana sadece istediğim kadarını verir, buda geleceğe haksızlıktır diyen, Aslan; Bunun aksine gelecek çok büyüktür, ondan bir şeyler isteyerek sınırlandırmaktan ziyade ben geleceğe ne verebilirim onu düşünmeliyiz, diyor.

Ahmet Aslan'ı Bilge İnsanlar Derneği olarak 2013 yılı Aralık ayında Gümüşhane'ye davet ettik. 200 öğrenci ve birçok akademisyene adeta çoban değil de profesör bilgeliğiyle konferans verdi. “Ben **Mera-Mara** üniversitesi mezunuyum, ama doğada adeta profesörlük yapıyorum, bu yönüyle, bütün doğa benim laboratuvarımdır” diyor. Üniversite mezunlarının dahi çok az kitap okuduğu bu ülkede eşeğinin heybesinde kitap taşıyan ve 4. kitabını kaleme almaya başlayan, Ahmet Aslan gerçek bir bilgedir.

Benim iş kalitesiyle ilgili kişisel standardım şudur: Eğer bir lokantanız var ve bu lokantadan müşterilere verdiğiniz yemekleri, siz ve aileniz içiniz rahat bir şekilde yiyorsanız bu lokanta kalitelidir. Eğer çalıştığınız hastanede, bütün hastalara sanki kendi çocuğunuza dikkat eder gibi hassasiyet gösteriyorsanız burası da kalitelidir. Eğer dükkânınızda sattığınız kıyafetleri kendiniz giyiniyorsanız bu dükkân da iyidir. Eğer kendiniz devlet okulunda öğretmenlik yapıp çocuğunuzu özel okula gönderiyorsanız işte burası iyi bir okul değildir. Eğer fakir fukaranın çocuğunu imam hatip lisesine yönlendirip, kendi çocuklarımızı özel kolejlerde ya da yurt dışında okutuyorsak bu da yanlış bir davranıştır.

Diğer taraftan yaptığınız mesleği dünyanın her yerinde aynı kalite de yapabilecek seviyedeyseniz, demek ki siz alanınızda iyisiniz. Makine mühendisi bir dostum, Kanada'ya göç etti. Türkiye'de anlı şanlı bir

üniversiteden mezun olmasına rağmen orada kendisinin mesleği ancak bir teknisyen seviyesinde tanınmış. Demek ki eğitim sistemimiz ve mesleklerimiz henüz dünya standartlarında değil. Biran önce bunu geliştirmeli hatta her yönüyle öncü bir ülke olmalıyız.

Özetle; insan, ister doktorluk ister çobanlık her ne yapıyorsa yapsın, işini kusursuz yapmalıdır. Zira kalitesizlik, bilge insana hâiz bir bir sıfat değildir. Toplum olarak her birimiz işimizi iyi yaparsak; üstat A. Şerif İzgörenin ifadesiyle “sadece kendi kapımızı değil, çıkıp **sokağı süpürmeye başlarsak**” ancak o zaman bilge ve başarılı bir toplum oluruz. Aksi takdirde bireysel başarılarla Atatürk’ün de işaret ettiği “**muasır medeneyit seviyesine**” ulaşamayız.

3.3. Kendini Tanıyan Bilge

Kişinin kendisini keşfetmesinin yanında; ne Amerika’nın ne de ateşin keşfi önem arz eder. Zira bilgeliliğin en önemli evresi önce kendini, sonrada diğer insanları bilmektir. Peki, kendimizi nasıl tanıyacağız? Ya da hangi tür kişiliğe sahibiz? Girişken miyiz? Dışa dönük müyüz? Kolay pes eden bir yapıya mı sahibiz? Disiplinli miyiz? Görsel hafızamız mı var, yoksa işitsel mi? IQ seviyemiz nedir? EQ yani duygusal zekâmımızı kullanabiliyor muyuz? Kaçımız bunları biliyor. En basit bir telefon ya da makine alsanız, sayfalar dolu su özellikle ve tarifle donatıldığını görürsünüz. Fakat

biz mükemmel donanıma sahip insanlar kendimizi tanımak için çok fazla çaba sarf etmiyoruz. Aslında kendimizi tanıdığımızda, güçlü ve zayıf yönlerimizi keşfettiğimizde ya da hangi duruma nasıl tepki verebileceğimizi öngördüğümüzde inanılmaz bir şekilde dengeli ve anlamlı bir hayata adım atmış oluruz.

Yunus Emre'nin dediği gibi; **“İlim ilim bilmektir, İlim kendin bilmektir.”** Bu doğrultuda, mevcut bilimsel bilgileri kullanarak kendimiz hakkında bir değerlendirme yapıp, zayıf ya da güçlü yanlarımızı, öğrenme biçimimizi ve kişiliğimizi tespit etmeye çalışalım.

Kişilik; bireylerin fıtri olarak getirdiği özellikler ile sonradan toplum içerisinde yaşamının kazandırdığı özelliklerin toplamıdır. Anne babamızdan bize genlerle aktarılan fiziksel (ten rengi, boy vb.) ve zekâ, duygusallık, hırs gibi duyuşsal özelliklere, okul (bilgi), çevre (davranış) ve kültüründe(gelenekler vb.) etkisiyle diğer özellikler eklenerek kişilik oluşur.

Mevcut bilimsel çalışmalara göre; dünyada en çok rastlanan kişilik özelliği olarak **beş boyut** ön plana çıkmaktadır. Bu beş boyut, bütün kültürlerde benzer sonuçlar vermektedir. Aşağıda ele alınacak olan bu beş boyut, sizin de kişiliğinizi kapsayacak; bu nedenle kendi kişiliğinizi bununla karşılaştırdığınız takdirde, kendi baskın kişilik özelliğinizi belirlemiş olacaksınız.

1. Dışadönüklük: Dışadönüklük özelliği yüksek bireyler, açık yürekli, konuşkan, sevecen, sosyal, neşeli, baskın, iddialı, enerjik, hızlı, coşkulu, gösterişli, istekli, insanları seven, heyecan arayan, iyi huylu vb. olarak tanımlanmaktadırlar. Dışadönüklük boyutu düşük bireyler ise, soğuk, mesafeli, resmi, yalnız olmayı seven, alçak gönüllü, utangaç, telaşsız, tedbirli, yavaş, ağırbaşlı, isteksiz, ciddi vb. şeklinde tanımlanmaktadırlar.

2. Sorumluluk (Öz-Disiplin): Sorumluluk özelliği yüksek bireyler; intizamlı, tedbirli, ihtiyatlı, planlı, titiz, detaylara dikkat eden, hazzı erteleyebilen, sabırlı, sorumlu, güvenilir, örgütleme becerisi yüksek, amaca yönelik davranan, rekabetçi, yetenekli, aklını kullanabilen ve yüksek derecede iç kontrolleri olan kişiler olarak tanımlanmıştır. Bu boyut, dikkat dağıtıcı faktörlere ve sıkılmaya rağmen bir göreve devam edebilme yeteneğini ve özellikle sabırlı olmayı ifade eder. Sorumluluk algısı düşük olan bireylerin ise; düşüncesizlik, tepkisellik, dikkatsizlik ve dürtü denetiminde güçlük, ertelemeye ve hayal kırıklığı karşısında çabuk vazgeçmeye eğilim gösterdikleri belirtilmektedir. Özetle: sorumluluk duygusu yüksek bireyler, çalışkan ve istekli olurlarken; düşük olan bireyler tembel ve isteksiz olurlar.

3. Uyumluluk: Uyumluluk özelliği yüksek bireyler; saygılı, nazik, yardımsever, bağışlayıcı, dürüst, esnek,

işbirliğine yatkın, güvenilir, açık sözlü, fedakâr, alçak gönüllü vb. olarak tanımlanmaktadır. Uyumluluk düzeyi düşük bireyler ise; kötümser, düşmanca, yarışmayı seven, güvenilmez, inatçı, kaba, işbirliğine kapalı, merhametsiz, sinirli ve şüpheci kişilik özellikleriyle bağdaştırılmaktadır.

4. Nevrotiklik / Duygusal Denge: Nevrotik özelliği yüksek bireyler; endişeli, gergin, öfkeli, kolay kırılan, umutsuz, suçlu, cesareti kırılmış, utangaç, kendisini aşağılanmış hisseden, hasrete dayanamayan, stresle baş edemeyen vb. yapıya sahip olarak tanımlanmaktadır. Nevrotik özelliği düşük bireyler ise, sakin, rahat, korkusuz, soğukkanlı, yavaş kırılan, nadiren üzülen, kendini değerli hisseden, dengeli, güvenli, yeterli, ayarlanmaya karşı dirençli, özdenetimi yüksek, dirençli ve serinkanlı vb. özelliklere sahiptirler.

5. Açıklık (Gelişime-Deneyime Açık Olma): Açıklık özelliği yüksek bireyler; hayal kuran, sanatsal yönü ve duygusal hassasiyeti olan, maceracı, yenilik ve değişiklik arayan, meraklı, analitik düzeyde geniş düşünce gücüne sahip, hoşgörülü, ayrıntılı düşünebilen vb. özelliklere sahip olarak tanımlanmaktadır. Açıklık özelliği düşük bireyler ise; gerçekçi, hayal kurmaktan sakınan, güzelliklere duyarsız, çok az duygusal özelliği olan, bilineni tercih eden, rutin, kuralcı, gerçeklere dayanan, dogmatik ve sanata uzak olarak nitelendirilmektedirler.

Açıklık özelliği yüksek bireyler, özellikle değişim yaşayan yerlerde yenilikçilikleri ile oldukça fayda sağladıkları belirtilmektedir. Açıklık boyutu düşük olan bireyler ise; daha gelenekseldir ve yeni bir şey yerine bilineni tercih ederler.

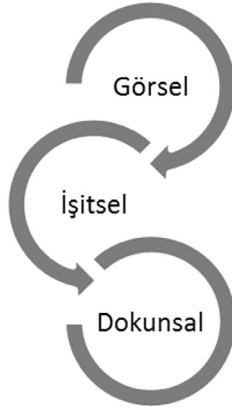
Yukarıda yer alan beş farklı kişilik özelliğini, kendi kişiliğinizle karşılaştırdığınızda mutlaka en çok birisiyle uyduğunuzu göreceksiniz. Örneğin, benim kişiliğim, en çok açıklık, sonra sorumluluk ile en az ise, nevrotiklik boyutu ile uyushmaktadır.

Peki, bu özelliklerin bilgelikle nasıl bir ilişkisi olabilir? Gelin, birlikte inceleyelim. Örneğin, Nevrotiklik özelliği yüksek bireyler, hassas, kolay kırılan ve hasrete dayanamayan vb. özellikler taşımaktadırlar. Bu özellikler yaşam içinde zaman zaman bizlere zarar verecektir. Ancak kendimizi tanır ve bu özelliklerimizi makul seviyeye çekebilirsek, o zaman bundan zarar görmez ve bu etkiyi kontrol edilebilir boyuta taşıyabiliriz. Yani, beş farklı kişilik özelliğinin de yüksek ya da düşük ucunda yer almak, bir bakıma sorun teşkil edebilmektedir. Ancak kendimizi tanır ve bunları dengeli ve kabul edilebilir bir seviyeye çekebilirsek ya da törpüleyebilirsek; o zaman daha dengeli bir yaşam süreriz. Sonuç olarak kişilik özelliğimizi bilip¹¹, hangi

11 Bu kitapta yer alan 5 farklı kişilik özelliğinden herhangi birisine, sizin kişiliğinizin örtüşmediğini düşünüyorsanız eğer; bu mail adresine (taskinkilic@mynet.com) mail attığınız takdirde size kişilik testi uygulayabilirim. O test sonucunda, daha net sonuç elde edilebilir.

olaya nasıl tepki vereceğimizi önceden kestirebilirsek; kararlarımızı o yönde doğru verir ve bilgelik yolunda emin adımlarla ilerleriz.

Kişilik özelliğimizi öğrendikten sonra, bizim için önemli olan başka bir özellik; öğrenme ve iletişim şeklimizdir. Bu konuda son dönemde yapılan çalışmalar incelendiğinde; insanların üç tür öğrenme ve iletişim yöntemi olduğu genel kabul gören bir durumdur. Bunlar aşağıda ele alınmıştır.

1. Görsellik: Görsel bireylerin fotoğraflık hafızaları vardır. Nesne ve olayların resimlerini beyinlerine bu şekilde kodlarlar ve görerek öğrenirler. Araştırmalara göre; toplumun %60'ının görsel olduğu belirtilmektedir. Görsel bireyler, çok hızlı yemek yer, çok hızlı konuşur ve “*gördüğüm kadarıyla*” kalıbını çok kullanırlar. Aynı zamanda göz temasına önem verip, düşünürken yukarı doğru bakarlar. Görseller için, dış görünüş çok önemlidir. Örneğin, görsel birisi araba alacaksa ilk önce rengi ve dış görünüşüne önem verir.

Arabanın diğer özellikleri(yakıt, motor gücü vb.) sonra gelir. Onlar her zaman göz önünde ve gündemde olmak isterler. Görseller her şeyden çok erken sıkılırlar, bu nedenle daldan dala konmayı çok severler.

2. İşitsellik: İşitseller duyarak öğrenirler. Örneğin, derste sadece hocayı dinlemeleri onlar için yeterlidir. Söze, “duyduğum kadarıyla” diye başlarlar. Yüksek sesle konuşup yüksek sesle TV izler ve müzik dinlerler. Onlar için sözcükler ve ses tonu çok önemlidir. Meraklı bir kişilikleri vardır. Bu nedenle araştırma yapmayı severler. Örneğin, otobüste ya da uçakta yanındaki kişiyle hemen temas kurup konuşmak isterler. İşitseller için iletişim vazgeçilmez unsurdur. Facebook, Twiter ve telefonda en çok bu grubun arkadaşı vardır. İşitseller telefonla en çok konuşan gruptur. Araba aldıkları zaman, egzoz ve müzik sistemine yatırım yaparlar. Çünkü duymak bunlar için önemlidir. Bu grup daha çok avukatlık, akademisyenlik gibi konuşarak yapılan işleri tercih eder.

Bir araca bu kadar fazla egzozu ancak bir işitsel takabilir

3. Dokunsallık/Kinetik: Dokunsallar konuşmayı çok sevmezler, konuşurlarsa da aheste aheste ve birilerine dokunarak konuşurlar. Bu grup yaparak öğrenmeye yatkındır. Örneğin, sınıfta uygulama yapmak, not tutmak, laboratuarda çalışmak bunlar için önemlidir. Dokunsalların el becerileri çok iyidir. Çizim (mimari) ve cerrahlık gibi alanlarda başarılıdırlar. Temizlik ve düzene çok önem verirler. Araba alırlarsa, koltuklara ve arabanın fonksiyonlarına (motor gücü vb.) önem verirler. Onlar, giyimlerinde yumuşak, hafif ve bol kıyafetleri tercih ederler. Her zaman oldukça rahat ve ortopedik ayakkabılar giyerler. Bir kıyafetin görüntüsü değil, nasıl hissettirdiği onlar için daha önemlidir. Görsel düşünen bir kişiyle dokunsal düşünen bir kişi arasındaki konuşma, bazen iki taraf için de boğucu olabilir. Görseller hızlı düşünüp, hızlı konuştukları için sabırsızlanabilir, çünkü dokunsal kişi daha ağır konuşmakta ve daha uzun sürede cevap vermektedir. Dokunsallar karasızlık yaşayan gruptur.

Peki, öğrenme ve iletişim şeklimizi bilmemiz ne işimize yarar? Hemen söyleyeyim ben işitselim. Dolayısıyla benim öğrenme biçimim duyarak yani seslerle olmaktadır. Bu nedenle, İngilizce öğrenmek için genellikle kaydettiğim sesleri dinlemeyi tercih ediyorum. Çalışırken müziksiz yapamıyorum. Hatta uyuduğum ortamda bile müziğin çalmasını istiyorum. Diğer taraftan, eşim iyi bir dokunsal; bu durumu öğrendikten sonra; kendisini çok fazla sohbete zorlamıyorum,

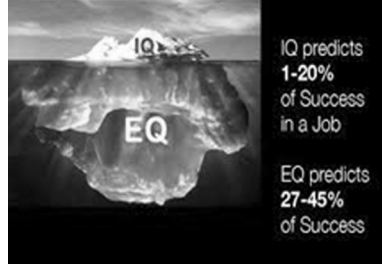
çünkü konuşmayı sevmiyor. Eşim daha çok yaparak kendisini ifade ediyor. Örneğin, mutfakta ona yardım etmem, ona söyleyeceğim güzel sözlerden daha etkili oluyor. Çünkü eşim dokunsal, dolayısıyla sözlerden çok davranışlara önem veriyor.

Özetle: Bilge kişi, kendisini ve iletişim içinde olduğu kişileri tanırsa ona göre bir iletişim yöntemi belirler. Örneğin, Bilge bir öğretmen sınıfta üç farklı öğrenme stiline de olacağını göz önünde bulundurarak; anlatacağı derste görsel, işitsel ve dokunsal uygulamalara yer verir.

İnsanların bir başka önemli kişilik özelliği ise **“Kontrol Odağıdır”**. Ne demek kontrol odağı? Hemen açıklayalım: Bazı kişiler yaşadıkları olumlu ya da olumsuzlukların faturalarını kendilerine keserken (iç kontrol odak); bazı kişiler ise hep nedenleri dışarıda ararlar (dış kontrol odak). Örneğin, sınavda başarısız olan iç kontrol odaklı birey, hatayı kendisinde ararken, dış kontrol odaklı birey faturayı, sınavın zor olmasına ya da soruları hazırlayanların kasten zor sorduğuna keser. *Kısaca; iç kontrol odaklılar, her durumda sorumlu olarak kendilerini tutarken, dış kontrol odaklılar; şans, dış çevre koşulları ve başkalarını sorumlu tutarlar.* Örneğin, maçta yenilen bir takım hakemi; kaza yapan bir sürücü ise yolların bozuk olmasını sorumlu tutar. Bilge kişi, daha çok iç kontrolü olan ve olayların sorumlusu olarak kendisini görendir. Evet, dış faktörlerin hayatımızda önemi ve yeri

vardır. Ancak iyi bir hazırlık şans vb. faktörleri önemli ölçüde azaltacaktır.

IQ ve EQ Seviyesi: IQ seviyemiz; akademik zeka, hafıza, hızlı öğrenme gibi unsurları kapsarken; EQ yani duygusal

Zeka; motivasyon, liderlik, ısrar, iletişim, özgüven ve sezgiler gibi duyguları kapsar. Metaforik olarak; IQ aklı, EQ ise gönlü temsil eder. Ya da IQ buzdağının görünen, EQ ise görünmeyen kısmıdır. IQ fitri olarak genlerimizle bize aktarılır ve yaşam içinde çok az bir miktarda değişirken; EQ sonradan geliştirilebilir bir özelliğe sahiptir. 1990'lı yıllara kadar IQ'sü yüksek olanların hayatta daha başarılı olduğu düşünülürken günümüzde özellikle Daneil Goleman'ın Duygusal Zekâ üzerine yazdığı kitaptan sonra başarıda EQ'nün IQ'dan daha fazla önemli olduğu ortaya çıktı. Bu kitabın konusu doğrudan zekâ ile alakalı olmadığı için bu konu sınırlı seviyede irdelenmiştir. Benim tavsiyem, mutlaka IQ ve EQ seviyenizi tespit etmeniz ve bu doğrultuda hareket etmenizdir. Mesela, Zekâ ölçümlerini yaptırabilirsiniz. Özellikle EQ'nüzü geliştirmek için bilinçli olarak tiyatro, organizasyon yapma ve liderlik rollerini üstlenebilirsiniz.

3.4. Bilge İnsanın Özgüveni

Yukarıdakilere ek olarak, bilge bir insanda olması gereken başka önemli bir özellik “**özgüven**”dir. Özgüveni yüksek birey ve toplumlar kendilerine yüksek hedefler koyarlar, onların başarma arzuları yüksektir, engeller karşısında kolay pes etmezler ve kendilerine güvenirler. Peki, neden herkeste aynı özgüven seviyesi yoktur? Ya da özgüven nasıl oluşur? Gelin, bu suallere yanıt arayalım.

*Bir çiftçi, koyalıkta bir kartal yumurtası bulur. Bu yumurtayı çiftliğine getirir ve kendi tavuklarının yumurtalarının içine koyar. Bu sırada, tavuklardan birisi kuluçkaya yatar, kartal yumurtası da kuluçkadadır. 21 gün sonra civcivler çıkar. Kartal yumurtasından yavru bir kartal çıkar. Yavru kartal, tavuk civcivleriyle birlikte büyümeye başlar ve onlar gibi davranır. Tavuklar kartal, atmaca ve tilki gibi vahşi hayvanları gördüklerinde korkularından kaçıp saklanırlar. Uçmayı denemezler. Yavru kartal, bir gün uçan bir kartal gördüğünde tavuk arkadaşlarına sorar; gökyüzünde muhteşem bir kartal gördüm, o nasıl uçabiliyor, bizde uçabilir miyiz? Ancak aldığı cevap tam bir tavuk cevabıdır. **Biz tavuğuz, o ise kartal, o uçabilir, fakat biz asla uçamayız.** Yavru kartal, bu şekilde yıllar geçip büyür, ancak ölene kadar kendisini tavuk gibi hissederek. Onlar gibi korkarak yaşar ve ölür.*

Yavru kartal hikâyesinde görüldüğü üzere, canlılar doğduklarında özgüvenleri neredeyse sıfırdır.

Özgüven, çevreyle olan ilişki sonucu oluşur. Örneğin, bir bebek objelere dokunarak, onları hareket ettirir ve bu şekilde çevresini tanımaya ve olup biten hakkında bilgi edinmeye başlar. Bu süreçte yaşadıkları ona çevreyi kontrol etme algısı ve dolayısıyla özgüven kazandırır. Diğer taraftan, sobaya elini süren bebek elinin yanması sonucu artık tekrar elini sobaya sürmez. Çünkü ilk deneyimi başarısızdır. İşte; bebeklikten itibaren, hayatın her aşamasında çeşitli deneyimler yaşayarak özgüven ya da korkular geliştiririz. Örneğin, sınıfta güzel şiir okuyan çocuk, buradan elde ettiği özgüveni; başka yerde sunum yaparken de kullanacaktır. Kısaca özgüven oluşturma'nın ilk ve en etkili yolu, kendi yaşadığımız deneyimlerdir.

Özgüven oluşturma'nın ikinci ve ekonomik yolu ise, başkalarının yaşadığı deneyimlerden elde ettiğimiz çıkarımlardır. Şöyle ki, bir arkadaşımız ders çalışıp sınavı kazanırsa; **“eğer O başardıysa, çalışırsam bende başarabilirim”** duygusunu, yaşarız. Örneğin, Ayşe Hanım diyetle zayıfladı, öyleyse bende zayıflatabilirim vb. davranışlar başkalarına bakarak elde edilebilir. Kısaca: **“o yapıyorsa bende yaparım, benim neyim eksik”** vb. diyerek, özgüven oluşturmamız.

Özgüven oluşturma'nın son yolu, “sözlü motivasyondur.” Amiyane tabirle **gaza getirmektir**. Örneğin, yurt dışına gideceğiz, daha önce bizim ve yakınlarımızdan birinin bu konuda deneyimi yok; ilk kez yaşanacak bir deneyim. Burada, yakın çevremizden

gelecek olumlu destekler, özgüvenimizi artırarak; o eylemde bulunmamıza yardımcı olacaktır. Şöyle ki, ***sen bunu yaparsın, başarırısın, sana güveniyoruz, aslansın, kaplansın*** vb. ifadeler özgüvenimizi artırarak davranışta bulunmamıza yardımcı olur. Spor müsabakalarında ev sahibi takımların ekseriyetle maçları kazanmasındaki en önemli etken, bu tür sözel desteklerdir. Peki, özgüvenle bilgelığın nasıl bir ilişkisi olabilir? Gelin, birlikte inceleyelim.

Günümüz ve geleceğin bilgesinin özgüveni yüksek olmalıdır. Zira ezik, pasif, çekingen ve özgüveni düşük insanlar ne kendi hayatlarına ne de başkalarının hayatlarına katkı sunabilirler. Bu nedenle özgüveni yüksek bireyler iddialı ve cesur olup; yüksek hedefler peşinde koşarlar. Birkaç kez deneyip başarısız olsalar dahi, hedeflerinden asla vazgeçmezler. Bu nedenle, özgüven bizlere bilgelik yolunda kaynak sağlayarak yardımcı olan ve bizi hayat amacımıza taşıyan önemli bir faktördür.

Ancak, *çocukluktan buyana; sürekli yapma, etme, büyüklerin yanında konuşma, gülme, söze karışma, sen çocuksun, anlamazsın, büyüde gel, büyükler haklıdır* gibi geri bildirimler alırsak özgüven falan gelişmez. Sadece susan ve her şeyi onaylayan biri haline geliriz ki, buda bizi bilge falan yapmaz. Yapsa yapsa her şeyi onaylayan ve sürü psikolojisine uygun insan yapar. Bunun sonucunda öğrenilmiş çaresizlik gelişir.

Hindistan'da, fil-
leri yetiştirirken, on-
ları küçükken kalın
bir zincirle bir kazı-
ğa bağlarlar. Tabi bu
yavru filin bu zinciri

koparabilmesi, kırabilmesi ya da kazığı söküp atabil-
mesi mümkün değildir. Küçük fil, önceleri bundan kur-
tulmak için tüm gücüyle uğraşır, defalarca dener ama
sonucu değiştiremez ve özgürlüğüne kavuşamaz. Yıllar
geçer, fil kocaman olur... Bağlı olduğu kazığın ve zin-
cirin onlarca katına gücü yetebilir artık. Ama fil asla
böyle bir girişimde bulunmaz. Zira küçükken o zinciri
kıramayacağına ve özgür olamayacağına inanmıştır.
Artık kırılamayan şey filin zinciri değil, inancıdır.

Bir gün Balıkesir'in Erdek ilçesinde denize gitmiş-
tim. Bu gördüklerimi başka hiçbir ülkede göremez-
siniz. 10 yaşlarında bir çocuk, bir urgan ipi, bir ucu
annenin elinde, diğer ucu çocuğun belinde. Anne sa-
hilde uzanmış yatıyor, çocuk denize girmeye çalışıyor.
Çocuk birkaç metre açılıp yüzmeye başlarken, anne
hemen ipi geri çekerek çocuğun ileriye gitmesine izin
vermiyor. Gün boyu, Annenin elindeki ip ile sınırları
çizilmiş, o çocuğu izledim. Ve o çocuğun şansızlığına
üzüldüm. Belinde bir iple, bu çocuğun kendine güve-
ni nasıl gelişecek? Nasıl tek başına karar verebilen bir
birey olacak? Hep annesinin kontrolünde büyüyen bir
çocuk, nasıl olup hayatının kontrolünü eline alacak?

Değerli dostlar, özgüven çok baskıcı ve otoriter aile, kurum ve toplumlarda gelişemez. Bu nedenle çocuklar yetiştirilirken onlara belirli bir özgürlük alanı tanınmalı. Örneğin, çocuklara tek başına alışveriş yaptırılmalı, evde yalnız bırakılmalı ve onlara bazı sorumluluklar verilmeli. Annem bana, daha altı yaşındayken bana inek otlatma sorumluluğu verirdi. İnanın, o yaşlarda ineklere sahip çıkıp akşam sağ salim eve getirmem, bende inanılmaz bir başarı duygusu oluşturunuyordu. Mahalle içinden ineklerin arkasında eve dönerken, **yürüyüşüm bile değişirdi**. Diğer çocukları görünce biraz daha ineklere bağırıp otorite kurardım ki, değmeyin havama. Çocuk yaşta bana verilen bu önemli görev, özgüvenimin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır.

Türkiye’de birçok insan, 20 yaşındaki çocuklarını üniversiteye, askere ve gurbete gönderirken yanlarından gidiyorlar. Değerli dostlar, cihan padişahı Fatih Sultan Mehmet İstanbul’u fethettiğinde 21 yaşındaydı. 20 yaşındaki bizim çocuklarımız tek başına başka bir yere gidemiyorlarsa, dönün ve yetiştirme şeklinizi sorgulayın. Ondan sonra, adam 30 yaşına geliyor, anne babanın eline bakıyor. Bakar tabi, sen uçmayı öğretmedin ki. **Özetle**, bilge bir insanda özgüven tam olmalı. Zira yüksek özgüven, sizi bilgeliğe bir adım daha yaklaştıracaktır.

4. BİLGELİK VE KÜLTÜR

Eğer bir çocuk **eleştiriyle** yaşarsa, *kınamayı* öğrenir.

Eğer bir çocuk **düşmanlıkla** yaşarsa, *savaşmayı* öğrenir.

Eğer bir çocuk **utançla** yaşarsa, suçlu *hissetmeyi* öğrenir.

Eğer bir çocuk **hoşgörü** ile yaşarsa, *sabırlı olmayı* öğrenir.

Eğer bir çocuk **övgüyle** yaşarsa, *değer vermeyi* öğrenir.

Eğer bir çocuk **alayla** yaşarsa, *utanmayı* öğrenir.

Eğer bir çocuk **adil** yaşarsa, *adaleti* öğrenir.

Eğer bir çocuk **güvenceyle** yaşarsa, *inanmayı* öğrenir.

Eğer bir çocuk **dürüstlikle** yaşarsa, *doğruyu* öğrenir.

Eğer bir çocuk **yüreklendirmeye** yaşarsa, *güvenmeyi* öğrenir.

Eğer bir çocuk **arkadaşlıkla** yaşarsa, dünyada *sevgiyi* öğrenir.

Ve bir çocuk **onaylamayla** yaşarsa, *kendinden hoşlanmayı* öğrenir.

Evet, değerli dostlar Dorothy Law Nolte'in yukarıda belirttiği gibi; biz insanlar, hangi ortamda, hangi koşullarda yaşarsak, orada bulunan kültürün etkisi davranışlarımıza yansır ve bu davranışlar bütün hayatımızı etkiler. Bu nedenle, bilge bir insanın gelişebilmesi için, yaşadığı ve bulunduğu kültür oldukça önemlidir. Savaşların, adaletsizliğin, fakirliğin, cehaletin, önyargıların, otoritenin ve yasakların olduğu hiçbir toplumda bilge insanlar ortaya çıkamaz. Dünyanın en eski medeniyetlerinden birisi olan Irak'ta son yüzyılda bir tane dahi bilge çıkmamıştır. Zira ülke, sürekli dikta rejimleri ve savaşlarla uğraşmaktadır. **Nasıl ki bir tohum uygun toprağını bulana kadar bin yıl beklerse ya da uygun toprak ve iklim olmadan her yerde her bitki filizlenmezse;** bilge insanların gelişebileceği ve fikirlerini yeşertebileceği bazı uygun kültürler olması gerekir.

Peki, hangi kültür bilge insanların yetişmesi için uygundur ya da dünya üzerinde hangi tür kültürler vardır? Örneğin, Türklerle Almanların kültürel olarak ne gibi farkları vardır? Bir Japon'u iş yemeğine davet etmek, ona yapılan hakaret sayılırken; bir Amerikalı için bu durum saygının göstergesidir. Ya da Afganistan ve Japonya'da kadınlar iş hayatında neredeyse hep arka planda kalırken; Norveç ve Hollanda'da kadınlarda erkekler gibi iş ve yöneticilik pozisyonlarını eşit şekilde yürütmektedirler.

Kültür konusu sadece ülkelerin yaşadığı bir farklılık değildir. Kendi ülkemizdeki illerimize hatta ilçelerimize dahi baktığımızda birbirinden oldukça farklı kültür motifleri olduğunu görebilirsiniz. Örneğin, Kayseri, Gaziantep, Denizli gibi illerden girişimci insanlar çıkarken, Yozgat ve Artvin gibi illerde daha çok kamu kurumlarında çalışmayı tercih eden insanlar çıkmaktadır. Ya da Giresun'un sahilde bulunun Tirebolu ilçesi ile iç kısımda kalan Şebinkarahisar ilçesindeki gelenekler, beslenme şekilleri, lehçe ve müzik anlayışı tamamen farklıdır. Dolayısıyla her toplum, her kurum, hatta aynı aile içinde yaşayan her birey birbirinden farklı kültürel kodlara ve değerlere sahiptir. Bu bölümde hangi kültürlerin bilgelik yaşantısına uygun olduğu ele alınacaktır.

Kültür hakkında yapılmış binlerce farklı tanım vardır. Ancak bunlardan en çok kabul göreni, Hollandalı bilimci Hofsted'e aittir. Hofsted'e göre **Kültür: “bir insan grubu ya da kategorisinin üyelerini, diğer grubun ya da kategorinin üyelerinden ayıran aklın kolektif programıdır”**. Tanımın meali şöyle; bir grubu diğerinden ayıran bazı özellikler olmalı ve bu ayrım bilişsel düzeyde yaşanmalıdır. Örneğin, bir Rus vatandaş, aynı olaya sizden farklı şekilde tepki veriyor, sizden farklı giyiniyor, sizden farklı besleniyor ve toplamda bu kişinin sizden farklı olduğunu düşünüyorsanız; bu noktada kültürel farklılıktan bahsedebiliriz.

Gelelim, dünyadaki kültürel sınıflamalara. Kültürün en çok kabul gören tanımını yapan Hofstede, 63 ülke ve 116.000 kişi üzerinden 1967-1985 yılları arasında yürüttüğü araştırmada dünyadaki ülkelerin 5 farklı kültürel sınıflamaya tabi olduğunu tespit etmiştir. Bu sınıflama bilimsel camia da oldukça kabul görmüş olup, bu sınıflama aşağıdadır.

1-) Erillik-Dışılık Boyutu ve Bilgelik Üzerine Etkisi:

Bu boyut, toplumlardaki rollerin cinsiyet temelli dağıldığını ifade eder. Örneğin, eril toplumlarda erkekler bebek bakımıyla ilgilenmezler; bu görev doğrudan kadınlardır. Benzer şekilde eril toplumlarda yöneticilik vb. işler ekseriyetle erkekler tarafından yürütülürken, kadınlar ev işleri gibi sınırlı bir alanda kararlara katılırlar. Bu yönüyle eril toplumlarda cinsiyet ayrımı daha belirgindir. Bu toplumlarda, kadın ve erkeklerin yapabilecekleri işler de tanımlanmıştır (hemşirelik, mühendislik vb.). Diğer taraftan sınırlı ülkeler dışında bütün dünyada erilliğin baskın olduğu “bilim adamı, iş adamı” gibi kavramların kullanılması anlaşılmaktadır. Bilim ve iş dünyasında sadece erkeklerin yer almasına vurgu yapan bu ifadelerin, bilim adamı/bilim insanı, iş adamı/ girişimci kelimeleri ile yer değişmesinde yarar vardır.

Dışıl toplumlarda ise rollerin tanımı konusunda net bir ayrım yoktur. Kadınlar da erkeklerin çalıştığı

her işte çalışabilir. Örneğin, İngiltere’de bir erkek tuvaletinde çocuk bezleme yeri gördüm. Erkekler gayet hevesli bir şekilde çocuk bezliyorlar. Türkiye’de erkek tuvaletlerinde çocuk bezleme yerleri olduğunu düşünsenize, erkek eline çocuk bezlemek falan yakışmaz diye; kırar dökeriz. Hatta bizde şöyle bir söz vardır; *“elinin hamuruyla erkek işine karışma diye.”* Eril toplumlarda rekabet, kahramanlık, başarı ve “büyük iyidir” ön plandayken, dişil toplumlarda yardımlaşma, sosyal ilişkiler ve “küçük de iyidir” anlayışı vardır. Eril toplumlara örnek olarak, Japonya, Almanya, ABD ve Avusturya; erilliğin düşük, dişilliğin yüksek olduğu toplumlara Norveç, İsveç ve Hollanda verilebilir. Türkiye, aldığı 45 puanla dişilliğin olduğu gruptadır. Ancak Hofstede’nin çalışmasının aksine, bu kapsamda 2013 yılında yaptığım çalışmada Türkiye bu boyut için 100 puan üzerinden 60,4 puan alarak eril bir yapıda olduğunu göstermiştir.

Erkek Tuvaletinde Çocuk Bakım Yeri.. (Londra)

Eril-Dişil kültürün bilgelik üzerine olan etkisi şu şekilde ifade edilebilir: Eril toplumlar, rekabetçi ve akademik başarıları (notlar) önemseyen bir yapıya sahip olurken; dişil toplumlar daha çok değerlere ve sosyal ilişkilere önem veren, akademik başarı ve rekabeti çok fazla önemsemeyen bir yapıya sahiptirler. Bu bakımdan, eril toplumlardaki rekabetçi ve başarı odaklı yapı, bilgelik yaşantısına uygun değildir. Zira rekabet hırsı ve etik dışı davranışları tetikler.

Ayrıca, bu toplumlarda özellikle bazı kalıplaşmış düşüncelerden ötürü kadınlar sistemin dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla, bilgelik yaşantısı eril kültürden olumsuz şekilde etkilenecektir. Dişil toplumlarda ise kadınlar da erkekler gibi eşit koşullara sahiptirler ve bu toplumlarda bilgelik yaşantısı gelişebilir. Çünkü yardımlaşma, hoşgörü ve eşitlik dişil kültürün temel özellikleridir.

2-) Güç Mesafesi Boyutu ve Bilgelik Yaşantısına Etkisi:

Güç mesafesi, toplumun kurum ve örgütlerde gücün dağılımındaki eşitsizliği kabullenme derecesini ifade etmektedir. Özetle: bu boyut, toplumun en zayıf ile en güçlü üyeleri arasındaki ilişkilerin mesafeli ve biçimsel mi, yoksa yakın ve biçimsel olmayan yolla mı olacağına yönelik değerlerini yansıtır ve bireylerin güç dağılımındaki eşitsizliğe yönelik beklenti ve kabul derecelerini ifade eder.

Danimarka Başbakanı Helle Thörning Schmidt, evinin önündeki karları küllerken görüntülendi (28.01.2014). Siz hiç ülkemizde böyle bir görüntü gördünüz mü?.. Ya da siyah Mercedesleri yerine bisikletiyle işe giden bir belediye başkanı gördünüz mü? Ben görmedim. Bu fotoğraf en iyi kültürün Güç mesafesi boyutu ile açıklanır.

Örneğin, Türkiye’de futbol kulüpleri devletten vergi affı istiyorlar ve çoğu zamanda kulüplere vergi affı geliyor. Neden? Çünkü Türkiye’de futbol kulüpleri gücün ve statünün sembolüdür. Geçen gazetede çıkmış, “karısına 900 bin TL’ye hediye alan bir futbolcu”, sorarım size değerli dostlar, acaba bu futbolcu 900 bin liralık hangi katma değeri üretti, hangi işçi kadar, hangi doktor kadar, hangi akademisyen kadar çalıştı da bu kadar para kazanıyor? Trilyonlarca para kazanan futbolcular ve havalı arabalara binen yöneticiler rahat yaşasınlar diye vergi affı getiriyoruz. Siz hiç asgari ücretlilere vergi affı verelim diyeni duydunuz mu? Duyamazsınız, çünkü onlar toplumun zayıf kesimindeler.

Benzer şekilde güç mesafesinin en iyi göstergesi subay ve astsubay ordu evlerinin ayrı yapılmasıdır.

Bazı kurumlarda ise ast-üst yemekhaneleri bile ayrıdır. Bu durum güç mesafesi ile ilgilidir. Hofstede (1983) çalışmasında, Filipinler, Hindistan ve Venezuela'nın yüksek güç mesafesine sahip ülkeler olduğunu; Danimarka, Avusturya ve İsrail'in ise düşük güç mesafesine sahip ülkeler olduğunu ortaya koymuştur. bu boyutta, Türkiye, yüksek güç mesafesi olan dilimde, 100 puan üzerinden 66 puan düzeyinde yer almaktadır. 2013 yılında kendi yaptığım çalışmada ise güç mesafesinin 52,6 puan olduğu görülmüştür.

Güç mesafesinin bilgelik yaşantısı üzerine etkisi şöyle ifade edilebilir: Yüksek güç mesafesine sahip toplumlardaki çevre, okul ve aileler bireyleri baskı ve otorite ile kontrol altında tutarak onların kendilerini ifade etmelerine izin vermezler. Bu durum onların bilgelik yolunda gelişimini olumsuz etkiler. Düşük güç mesafesine sahip toplumlarda ise, çevre, okul ve aileler bireyin konuşmasına ve kendini ifade etmesine fırsat verir. Bu durum bireylerin bilgelik alanında gelişmesine zemin hazırlar.

Danimarka Başbakanı HelleThörningSchmidt, evinin önündeki karları kürerken görüntüledi(28.01.2014). Siz hiç ülkemizde böyle bir görüntü gördünüz mü?.. Ya da siyah Mercedesleri yerine bisikletiyle işe giden bir belediye başkanı gördünüz mü? Ben görmedim. Bu fotoğraf en iyi kültürün Güç mesafesi boyutu ile açıklanır.

Örneğin, yüksek güç mesafesi olan ülkelerde adaletsizliklere ses çıkarılmaz. Zira statü ve makamlardan korkulur. Yani güçlü insanların yaptıkları haksızlıklar normal kabul edilir. Sizde takdir edersiniz ki, güç mesafesi arttıkça eşitlik azalır ve bilgelik bu kültürden zarar görür.

3-) Belirsizlikten Kaçınma Boyutu ve Bilgelik Üzerine Etkisi: Belirsizlikten kaçınma boyutu, bir kültür içindeki bireylerin geleceğin belirsizliği ve yapılandırılmamış durumlar karşısında nasıl davranacakları ile ilgilidir. Bu bağlamda, bireylerin açık ve belirli olmayan durumlarda kendilerini tehdit altında hissetmesi ve bu durumdan kaçınmak için garantili işlere (örneğin, Türkiye’de kamu sektörüne) yönelmesi, daha çok biçimsel kural oluşturmaları yüksek düzeyde belirsizliğin göstergeleridir. “*sakla samanı gelir zamanı*” belirsizliği çok iyi tarifleyen bir atasözüdür.

Türkiye’de belirsizlik algısı çok yüksektir. Bu nedenle, daha çok garantili işlere girip, ev almak isteriz. Ancak bazı ülkelerde gelecek o kadar belirsiz olarak algılanmaz. Onlar, yatırımlarını bilgiye, tatile ve sosyal yaşantıya aktarırlar. Buna ek olarak; bu boyut, bireylerin yeni ve alışılmamışın dışındaki fikirlere tahammül göstermeyip uzman görüşlerine dayanan (İsviçreli bilim adamlarının araştırmasına göre vb.) kesin gerçeklere inanması, belirsizliğe hoşgörülle yaklaşmak yerine onu en aza indirmeye çalışmasını ifade eden bir boyuttur.

Yüksek belirsizlikten kaçınma durumunda toplumda **“farklı olan tehlikelidir”**, düşük olan toplumlarda ise **“farklı olan eğlencelidir”** algısı egemendir. Hofstede’nin yaptığı çalışmada, yüksek belirsizlik algısı olan ülkeler; Latin (Amerika-Avrupa), Akdeniz (Türkiye, 85 puan, Yunanistan vb.), Japonya ve Kore’dir. Belirsizlik algısı düşük olan ülkeler ise; Danimarka, İngiltere, İsveç gibi Avrupa ülkeleridir. 2013 yılında kendi yaptığım araştırmada Türkiye bu boyutla ilgili Hofstede’nin sonucuna benzer olarak 81 puan almıştır.

Belirsizlikten kaçınma boyutunun bilgelik üzerine etkisi şöyle ifade edilebilir: Belirsizliğin az, kuralların katı olduğu yerlerde, bilgelik gelişemez ve olumsuz etkilenir. Tam tersi bir durumda ise, yani yüksek seviyedeki bir belirsizlikte bireyler bir durum karşısında bilgelik öğretilerini değerlendirme ve sınama olanağı bulurlar; bu durum onların bilgelik becerilerini geliştirir. Örneğin, belirsizlikten kaçınma düzeyi yüksek olan bireyler, kamuda memur olmak gibi sabit ve garantili bir gelecek için çabalarken, bunun tersi durumda ise, yani belirsizlikten kaçınma düzeyi düşük olan bireyler ise girişimcilik ve akademisyenlik gibi belirsizliği yüksek işlere girmek isterler.

4-) Bireysellik–Toplumsallık Boyutu ve Bilgelik Üzerine Etkisi:

Bu boyut, bireylerin kendi ihtiyaçlarına mı yoksa bağlı olduğu grubun ihtiyaçlarına mı daha çok önem

verdiği ile ilgilidir. Bireysellik düzeyi yüksek olan kişiler, kendilerinin bağlı oldukları gruptan daha önemli olduklarını düşünürler. Bireyselliğin egemen olduğu kültürlerde bireyler bağımsızdır ve kendi kararlarını özgürce verebilirken; bireysellik algıları düşük olan toplumlarda bireyler kendilerinden önce, bağlı oldukları grubu düşünürler. Bu noktada bireysel edimlerden ziyade grup edinimleri öncelenir. Bu tür kültürlerdeki bireyler, kendilerini tanıtırken önce bağlı oldukları grubu ifade edip, sonra kendilerini tanıtır.

Hofstede, yaptığı çalışmada, ABD, Hollanda, İngiltere ve Avustralya gibi ülkelerin yüksek düzeyde bireyci toplumlar olduğunu; Asya, Afrika ve Güney Amerika'da ki ülkelerin (Pakistan, Kolombiya, Tayvan vb.) ise kolektivist toplumlar olduğunu tespit etmiştir. Orta düzeyde bulunan ülkeler ise İspanya, Japonya ve Hindistan olmuştur. Bu sıralamada, Türkiye orta seviyenin biraz altında (37 puan) kolektif bir yapıda yer almıştır.

Fakat bu çalışmanın aksine, Göregenli (1997) yaptığı çalışmada, Türkiye'nin bazı bölgelerinde yüksek bireysellik özelliğinin de var olduğunu; bu nedenle kültürle ilgili yapılacak çalışmalarda toplumun her kesiminden örneklem alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda 2013 yılında yaptığım çalışmada Türkiye bu boyut için 28,2 puan olarak kolektif bir yapıda olduğunu göstermiştir.

Her yıl, en iyi tohum yetiştiren çiftçi yarışmasında hep aynı adam birinci seçiliyormuş; adama sırrın nedir? diye sormuşlar: adam, ben her yıl kendi tohumlarımdan komşularımı da veririm. Çünkü rüzgâr onların tarlalarından benim tarlama tohum getirir. Eğer onlarınki kötü olursa bundan benim ürünlerimde etkilenir. Bu nedenle, en kaliteli tohumu onlarla da paylaşıyorum ki benim tohumlarıma kötü tohum karışmasın.

**“Aslında vermek, paylaşmak elimizdeki-
ni de artırır.”**

Gecekonduların içinde bir villanın hiçbir değeri yoktur. Zira gecekondu-
ların içindeki o villayı alacak kişi çıkmaz. Ancak, çevrede hep villa olan bir bölgede, o villanın da değeri yükselir. Bu nedenle, bireysel değil toplumsal olarak ilerlemek ve inkişaf etmek önemlidir. Diyelim ki siz doktora yaptınız, birçok kitap okudunuz ve bilgi olarak en üst seviyeye yükseldiniz. Ancak çevreniz dünyanın en cahil insanlarıyla dolu ve sizin konuşmalarınız ve bilginizden anlayamıyorlar. Bu durumda, alınan eğitimin hiçbir anlamı yoktur.

Futbolu düşünün, şu an dünyanın en iyi futbolcusu olan Messi’yi Türkiye’de amatör bir takıma getirseniz, inanın tek başına o takımı şampiyon yapamaz. İnkişaf ve kalkınma ancak topyekûn yapılırsa, başarı yakalanır. Kurtuluş savaşını bu birliktelikle ve ruhla kazandık. Komutanıyla, askeriyle, Kürt, Türk, Laz,

Kadın, Erkek hep berber sırt sırta verdik ve esaretten kurtulduk.

Bireysel-kolektif kültürün bilgelik öğretisine etkisi şöyle ifade edilebilir: Kolektif kültürdeki aileler, çocuklarının başarı, sevgi ve saygı ihtiyaçlarını grup içinde yer alarak karşılamaları doğrultusunda yönlendirmeler yaparken; bireyci topluluklarda bu tür ihtiyaçlar bireysel olarak karşılanmaya çalışılır ve bireysel başarılar desteklenir. Her iki kültürde yer alan bireyler, kendi amaçlarını ve hedeflerini yukarıdaki yönlendirmeler doğrultusunda oluştururlar. Bireyci toplumlarda başarı ya da başarısızlığa atfedilen değerler de farklıdır. Şöyle ki; bireyci toplumdaki bireyler elde ettikleri başarıları kendi yeteneklerine bağlarlar, başarısızlıklarında ise dış faktörleri (şans, iş zorluğu) suçlamadan ve kendilerine atfederek eksik çaba sarf ettiklerini düşürürler. Kolektif toplumlarda ise başarısızlık nedenleri dışarıda (çevre, şans, kurumlar, başkaları vb.) aranır.

Buradan hareketle bu boyutun bilgelik yaşantısı üzerine etkisine bakıldığında; bireyci toplumlarda, bilgelik öğretisi gelişemez. Zira bu tür toplumlarda rekabet ve bireysel çıkarlar ön plandadır. Ancak, kolektif toplumlarda grubun ya da içinde bulunulan toplumun yararı söz konusu olduğu için, yardımlaşma ve paylaşım önem kazanacak ve dolayısıyla bilgelik öğretisi gelişecektir. Özetle: bilge birey ve bilge toplum için kolektif bir algı, destek, yardımlaşma ve birliktelik son derece önemlidir.

5-) Kısa-Uzun Zaman Yönelimi Boyutu ve Bilgelik Üzerine Etkisi:

Uzun zaman yönelimi olan topluluklardaki bireylerin hayatlarını geniş bir bakış açısından hareketle ele aldıkları, uzun süreli başarı, tutumluluk ve ilişkilere odaklandıkları, gelecek planları yaptıkları ve gelişime önem verdikleri görülür. **Kısa zaman yönelimi olan toplumların ise**, kısa dönemli sonuçlara ve ilişkilere odaklandıkları, bugünü ve geçmişi bir arada düşündükleri, gelenekçi ve sabit bir tutumlarının olduğu ifade edilmektedir. Buna göre; Çin, Japonya, Kore gibi ülkelerin uzun dönem zaman yönelimi olduğu; Norveç, ABD ve İngiltere gibi ülkelerin kısa dönem zaman yönelimli oldukları belirtilmiştir. Hofstede, Türkiye’de bu boyutla ilgili bir çalışma yapmamış ancak; kendi yaptığım çalışmada 81,6 puan elde edilmiş, bu sonuçla Türkiye’de uzun zaman odaklı bir kültür olduğu ortaya çıkmıştır.

On dokuz yıl evvel İsveç’e giden bir Türk anlatıyor: *Stockholm’de Bir otele yerleştim. Sabahleyin, tıraş olmak için lavaboya gittiğimde, aynanın yanında ilginç bir not gördüm. **Lütfen, tıraştan sonra jiletinizi çöpe atmayın! Diyordu. Yanda bir kutu var, oraya bırakın. Bir tek jiletle dahi olsa, İsveç çelik sanayisine yardımçı olun. Doğrusu hayretler içinde kaldım. Çocukluğumdan beri çelik eşya denince akla İsveç çeliği gelir. Birçok eşya üzerinde “İsveç çeliğinden yapılmıştır” diye yazardı. İşte o ülke, kullanılmış bir tek ufacık jiletin***

bile çöpe gitmesini istemiyor, ona sahip çıkıyor, gelen turistlere rica yollu uyarıda bulunuyordu (Kaynak, Yaşam Gazetesi).

İşveç'in bir jileti bile değerlendirmesi tutumluluğu yani uzun zaman yönelimli bir kültürün göstergesidir. Kısa zaman yönelimli kültürde günlük düşünme, tüketim ve israf had safhadadır.

Uzun Zaman Yönelimli Kültür	Kısa Zaman Yönelimli Kültür
Saygı ve hoşgörü öğretilir	Duruma göre davranmak öğretilir
Bütün bireyler eşittir	Bireyler arasında farklılık vardır
Olasılıklı düşünme	Tam ya da hiç güven
Bilişsel tutarlık ihtiyacı	Zıtlıkların birbirini tamamlaması
Analitik düşünme	Yapay düşünme

Yukarıdaki özelliklerle bilgelik öğretisi ilişkilendirildiğinde; bilgelğin uzun zaman yönelime sahip olan kültürlerde, kısa zaman yönelimli kültürlerle göre daha olumlu bir şekilde gelişeceği söylenebilir. Çünkü uzun zaman yönelimli kültürlerde eşitlik, saygı ve tutarlılık vb. bilgeliği geliştirici tutumlar varken; kısa zaman yönelimli kültürlerde farklılık, zıtlık ve güvensizlik gibi bilgeliği azaltıcı tutumlar vardır.

Özetle: İçinde yaşadığımız kültür neredeyse bütün yaşamımızı ve kararlarımızı etkileyen bir güce sahiptir. Bu nedenle, birçok insan içinde bulunduğu

kültürden farklı davranamaz. Çünkü dışlanmak ve kabul görmemek riski vardır. **“Bülbülle dolaşan güle, kargayla dolaşan leşe gidermiş”** sözünde olduğu gibi; çevrenizde ne varsa sizde ona uyarsınız. *Ancak; bilge insan, çevresini değiştirebilecek, kötülüklere akı ve gönlünü kullanarak dur diyebilecek güce sahiptir.* Bu doğrultuda, kendimiz ve çevremizin kültür yapısını bilmek ve yaşantımızı buna göre tasarlamak, bilgeliğe ulaşmakta önemli bir adımdır.

“Sakin bir çivi küçümseme. Çünkü bir çivi bir nalı, nal bir atı, at bir komutanı, bir komutan orduyu, bir ordu koca bir ülkeyi kurtarır.”

Çin Atasözü

5. BİLGELİK VE TARİH ŞUURU

Pakistanlı bir doktor dostum, bizden bir hanımla evlenerek, Türk vatandaşlığına geçti. Onunla bir sohbetimizde ülkemizle ilgili ilginç bir gözlemini paylaştı; “Taşkın Hocam, “Türkiye’de üç önemli konunun iyi öğretilmediğini gördüm”, dedi. Bunlardan birincisi, din eğitimi.” dedi. Hem ahret hem de bu dünya yaşamı için çok önemli olan dinimizin okul ve ailelerce çok iyi öğretilmediğini belirtti. Dini yaşantının daha çok gelenek ve göreneklerle birlikte aktarıldığını, bu nedenle tam olarak içselleştirilmediğini, ifade etti. Değerli dostlar, okumadan senet bile imzalamıyoruz. Lakin iyice öğrenmeden dini vecibeleri yerine getirmeye çalışıyoruz. Bana göre, bilge bir insan aynı zamanda inançlı, inancını yaşantısına ve çevresine aktaran kişidir. Ben, bir din âlimi değilim. Burada sizlere din konusunda fetva veremem. Ancak tavsiyem şudur: birçok farklı kaynak ve âlimden dinimizi hatta diğer

dinleri bile araştırıp inancımızı daha bilinçli, sağlam ve geniş bir bakış açısından öğrenmek gerekir.

Pakistanlı dostuma göre; Türkiye’de iyi öğretilmeyen bir diğer konu ise, yabancı dildir. Dünyanın her ülkesinde, bir şekilde ikinci bir dil öğretilirken, Türkiye’de öğretmenden, polis memuruna kadar; tam olarak ikinci bir dilin öğrenilmediğini gözlemlemiş. Örneğin, Malezya bizim gibi Müslüman bir ülke olmasına rağmen, çocuklar ilkokula başladıklarında İngilizceyi konuşabilmektedirler. Yabancı dil konusunda benim önerim şudur; artık bilgelik çağında yaşamaktayız. Bu nedenle, en az iki yabancı dil bilinmesi gerekir. Bunlardan birisi bilimin ve dünyanın müşterek dili olan İngilizce; diğeri ise, doğunun ve İslam’ın müşterek dili olan Arapçadır. Bu iki dilin bilinmesi, hem batı hem de doğu dünyasını anlamayı kolaylaştırır; bu da bizi bilgeliğe daha kolay ulaştırır. Ancak başka dilleri öğrenelim derken dünyanın en güzel ilk beş dili içerisinde yer alan kendi dilimizi de unutmayalım. Ayrıca **“öğrenilmesi gereken ilk dil tatlı dildir”** sözünü hep aklımızda tutalım.

Pakistanlı dostumun Türkiye ile ilgili eksikliğini gördüğü bir diğer konu **Tarih** bilgisidir. Tarih, her toplum için olmazsa olmaz bir unsurdur. Eğer nerden gelip, nereye gittiğinizi, kimlerle dost, kimlerle düşman olduğunuzu, atalarınızı, köklerinizi, değerlerinizi, geleneklerinizi, tarihte yaptığınız önemli işleri ya da hataları bilmiyorsanız; gelecekle ilgili sağlıklı karar

vermeniz ve nereye ait olduğunuzu kestirmeniz oldukça zordur. Bu nedenle bir bilgede tarih şuurunun ve tarih bilgisinin mutlaka olması gerekir. Ama tabi ki aşağıdaki örneğin yanlışlığı gibi değil;

Karadeniz'in bir ilinde Kurtuluş savaşının 80. yılını anmak için bir tören düzenlenmiş. Konuşmacılardan birisi de kurtuluş savaşı Gazilerinden 95 yaşındaki bir amca. Amcaya önceden diyorlar ki, -Amca, törende gençler olacak, onlara öyle bir tarih dersi ver ki, gençler atalarıyla gurur duysun, titresin, ruhlarına şehitlerimizin ruhu girsin ve adeta o günleri yaşasınlar. Amcada, tabi ki olur diyor. Amca kürsüye çıkıyor; protokol, basın, gençler büyük bir alkış. Herkes amcanın kurtuluş savaşındaki kahramanlıklarını dinlemek için sessizce bekliyor.

Amca mikrofonu alıp, konuşmaya başlıyor ve diyor ki “Değerli gençler, kurtuluş savaşında çok zor zamanlar geçirdik. Rus askeri şu karşı dağdan gözüktüğünde, biz hep beraber korkumuzdan, şu dere yukarı, arkamıza bakmadan kaçmaya başladık.... Halimizi görecektiniz”. Tören alanı buz kesiyor, hemen koşup mikrofonu amcanın elinden alıp, “Amca, sen ne yaptın?, gençlerde azıcık da olsa tarih bilinci vardı, onu da yok mu edeceksin?, diyorlar.

Tarih bilgisini, 1512 yılında şu savaş oldu, bilmem kaç asker öldü gibi ezberci bir mantıkla değil; bunun yerine, tarihteki önemli kırılma noktalarını ve bu kırılma

noktalarının arkasında yatan sebep-sonuç örüntülerini öğrenmek, tarihi doğru okumak adına önemlidir. Örneğin birçoğumuz Çanakkale savaşındaki en üst düzey komutanımızın adını hatırlayamaz. Çünkü bunu sınavları geçmek için ezberledik ve unuttuk (içinizden “ya kimdi o komutan” dediğinizi duyar gibiyim, üzülmeyin bu suali sorduğum insanların %98’i bilemedi, Zira aynı eğitim sisteminin ürünleriyiz).

Örneğin, 1683 yılında II. Viyana savaşını yaptık ve kaybettik bilgisini öğrenmek önemlidir. Ancak bundan daha önemli olan şey; bu savaşı kaybetmemize neden olan kırılma noktasıdır. Kırım hanı Murat Giray’ın, Osmanlı Sadrazamı Kara Mustafa Paşa’ya Tuna Nehri üzerinden gelip Avusturya’ya yardım edecek olan düşman güçlerini durdurma sözünü vermesi; fakat bunu tutmamasını öğrenmek ve bu doğrultuda bu denli önemli savaşlarda verilecek küçük, fakat stratejik kararların, bir imparatorluğun çöküşündeki en önemli mihenk taşı olduğunu okumak daha önemlidir.

Tarihi doğru okumakla ilgili bir başka örnek daha: Sekizinci yüzyılda, Hazar Türkleri ile Araplar savaşmış ve Hazarlar yenilmişlerdir. Bu basit bir tarih bilgisidir. Burada önemli olan hazarların savaşı kaybetme nedenidir. Bakalım neymiş bu neden; Hazarlar, savaşta kullandıkları okların yaylarını deriden yapmışlar, fakat yağmuru hesaba katmamışlardır. Savaş esnasında yağmur yağınca, deri yaylar ıslanır ve gerilemez duruma gelir ve hazarlar bu yüzden savaşı

kaybederler. Bu hadise, aslında tarihten ders alınması için iyi bir örnektir. Zira en ufak bir detayın atlanması, büyük felaketlere neden olabilir.

Peki, nasıl bir tarih anlayışı edinmeliyiz? Bu alanda neler yapmalıyız ki doğru bir tarih şuur edinelim ve bu şuur bizi bilge insan yapsın? Örneğin, Birinci Dünya Savaşı'nda yedi farklı cephede savaşmış sadece Çanakkale'yi kazandık. Tarih yazdık diye yıllarca anlatırız. Tabi ki bu zaferin tarihimizde önemi büyüktür. Ancak, tarihi birazda duygusal okuyoruz. Hep kahramanlıklarımızı ön plana çıkarıyoruz. Bence birazda tarihte verdiğimiz yanlış kararlardan ders çıkarmalıyız. Örneğin, Sarıkamış'ta 90 bin askerimizin bir planlama hatası yüzünden soğuktan donduklarını, açlıktan çarıklarını ıslatıp yemek zorunda kaldıklarını iyi analiz etmeliyiz. Tarihe biraz objektif, birazda empatik yaklaşmalıyız. Hep biz büyüğüz, asarız, keseriz ve herkesi döveriz demek ancak bize düşman kazandırır, özgüven kazandırmaz. Artık dünyada kılıçlar değil kalemler savaşıyor. Bilgi ve lisans savaşları var. McDonald'sın 34 bin şubesine karşı Simit Sarayı Yurtiçi ve Yurtdışında açtığı (ABD, Hollanda ve Londra vb.) açtığı 280 şubeyle adımızı dünyaya duyurmaya gayret ediyor. Artık, Malkoçoğulları, Sunguroğulları ve Akıncılar yok. Bill Gates'ler, Google'ler, Mehmet Öz'ler ve Gazi Yaşargil'ler var.

Tarihi okurken sadece bir olayı alıp, onun üzerinden bütünü izah etmektense resmin tamamını

görmeye çalışmak, kronolojik bir zincirin halkalarının birbiriyle olan ilişkilerine bakmak ve bu şekilde bütünsel olarak tarihe ve olaylara yaklaşmak gerekir. Ancak bu yaklaşım, bizi bilgeliğe götürür.

Örneğin: *Avusturya halkı Osmanlı akıncılarından o kadar çekiniyor ki 1534 yılında Stephan katedralinde akıncıların geldiğini haber veren bir memur tayin edilmiş. Bu memur akıncılar yaklaştığında şehrin her yerinden duyulacak şekilde çanlar çalıyorlar, bu gelecek ta ki 1956 yılında Osmanlı tehlikesi kalkana kadar devam ediyor.* Bu hadise Osmanlının gücünün en iyi göstergesidir. Diğer taraftan; cihan imparatorluğunun zaman zaman 7 ve 12 yaşlarındaki çocuklara emanet edilmesi bir planlama hatasıdır. Ya da 1830 yılında Batının askeri sistemini bize öğretmek için Prusya generalinin İstanbul'a gelip askerlerimize eğitim vermesi, bizim tarihimize uygun olmayan bir yaklaşımdır. Zira bu şanlı millet, asker doğar ve asker ölür. Metehan'ın, Orhangazi'nin, Sultan Selimin ve diğer atalarımızın asker eğitime sistemi varken, Prusya generalinden eğitim alınmamalıdır. Zira bu uygulama onurumuzu zedeler.

1980'li yıllarda dünyanın iki süper gücünden birisi ve en zengin topraklara sahip olan Rusya'nın kötü yönetimden dolayı, devlet başkanının 1990 yılında annesine şeker ilacı alacak para bulamadığını, doktor ve mühendis olan Rus kadınlarının iş bulamadıkları için Nataşa diye adlandırılıp fuhuşa

sürüklendiğini ülkelerinin namus ve gururunu otellerde ayaklar altına aldığıнын nedenlerini anlamak için belki de 30-40 yıl gerilere; 2. Dünya savaşına gitmek gerekir. Zira tarih ve hayat sebep-sonuç ilişkileri çerçevesinde ilerliyor.

Tarih ile ilgili söylenecek çok şey var. Ancak burada sadece Fatih Sultan Mehmet Han'ın tarihi dehasına yer vereceğim. Sadece onu bile iyi anlayabilirsek, tarih şuurunun oluşması için gerekli farkındalığımız oluşur. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u 29 Mayıs 1453 yılında fethetti. Bu sadece düz bir tarihsel bilgidir. Ancak, bu fethin arkasında bir imparatorluğun felsefesi, ruhu ve mantığı yatmaktadır. İşte bunu doğru okumak gerekir. Peki, Fatih Sultan Mehmet Han'ın bu zaferi elde etmesine neden olan etmenler nelerdir? ya da bu fetihden hangi dersler çıkarılabilir? Gelin bunları, hep beraber irdeleyelim.

❖ Fatih sultan Mehmet, 10 yaşındayken şehzade olarak Manisa sarayındaydı. Hocası Molla Gurani ve

birçok eğitimden tarafından kusursuz şekilde yetiştirildi. Bunların içinde, at binmek, kılıç teknikleri, bahçe düzenlemesi(bahçe düzenlemesinin öğretilmesinin nedeni bahçenin bir devlete benzetilmesidir. Bu bahçede her türlü yabancı otun olacağı eğer bahçeyi düzenleyip sınırlarını iyi koruyup yabancı otları temizlerse devleti de kötü ve şer odaklarından arındıracağı anlamına geliyordu), fen, edebiyat, tarih, yabancı dil gibi eğitimler vardı (en az beş yabancı dil konuşabiliyordu).

❖ Savaş için gerekli planlama, istişare ve hazırlık (hisarlar ve şahî denen havan topları döktürüldü) yapıldı. Hem dinden, maneviyattan, hem de bilim ve fenden yararlanıldı.

❖ Stratejik düşünce-sıra dışı uygulama: Hiç kim-
senin düşünemediği bir yol düşünüp **gemileri yağlı kızıaklarla Haliç'e indirdi.**

❖ Savaş sırasında zaman zaman başarısız da olursa tam bir inanç ve kudretle ısrar edilerek pes edilmemiş ve muvafakat olunmuştur.

Gerçekten İstanbul'un fethi hem bizler için hem de bütün dünya tarihi açısından tam bir kırılma noktasıdır. Bizler ne zaman zorda kalsak, bu zaferi hatırlayıp tekrar içimizde o onur ve cesaretin yankılanmasını buradan sağlayabiliriz.

Fakat değerli dostlar, özellikle son yıllarda tarihimize karşı bazı davranışları görünce insan üzüyor. Dört sene önce vatan ve bayrak uğruna 250.000 şehit

verdiğimiz Çanakkale'ye gitmiştim. Orada gençleri, uygun olmayan kıyafetleri ve ciddiyetsiz tavırlarıyla şehit mezarlarının üzerinde dua okumak yerine, güneş gözlükleriyle artist artist poz verirken gördüm. O gençlere, orada şehit düşen insanların şehit düşmeleriyle ilgili ulvi değerlerin ve tarihsel şuurun iyi bir şekilde verilmediğini, üzülererek gözlemledim. Burada sizlerle Çanakkale ruhunu iyi anlayabilmemiz için, Mehmet Akif Ersoy'un Çanakkale şehitlerine adlı şiirinden şu iki mısrayı paylaşmak isterim:

*Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüsun ki kanın kurtarıyor tevhidi...
Bedr'inarslanları ancak, bu kadar şanlı idi.*

*O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, rûhunla beraber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, a'sâra gömülse taşacaksın..Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...
Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber,
Sana âğûşunu açmış duruyor Peygamber.*

Diğer taraftan, tarihimizle ilgili çeşitli kitaplarda ciddi karalama ve iftiralar söz konusu olabilmektedir. Örneğin, psikoloji üzerine yazılan ve dünyada çok satanlar listesinde yer alan bir kitapta¹²;

12 Burada özellikle ilgili kitabın reklamını yapmamak için adını vermiyorum. Ancak isteyenler olursa kendilerine kitabın adını ve ilgili metni gönderebilirim.

Osmanlı Padişahları ile ilgili şu ifadeler geçmektedir: **“16. Yüzyılda Padişahlar, Osmanlı silahlı kuvvetlerine asker toplamak için, askere alınacaklara fethedilen bölgelerdeki kadınlara TECAVÜZ edebileceklerini ödül olarak vaat ediyorlardı.”** Kitapta yer alan bu ifadelerin, Osmanlı atalarımıza ve tarihimize yapılan hakaret ve ön yargıya dayalı bir yaklaşım olduğu görülmektedir. Zira bu uygulamayı, Tarih alanında çalışan akademisyenlere sorduğumda, kendileri; “Tarihte ganimet paylaşımının meşru olduğu, ancak **“Kadınlara Tecavüz”** edildiği konusunda bir belge olmadığını” ifade, etmektedirler. Tarihimizle ilgili bu tür yanlış ifadelerin düzeltilmesi için hep birlikte mücadele vermeliyiz. Aksi takdirde, hoşgörü ve adalet üzerine kurulu bir imparatorluk, bütün dünyaya yanlış tanıtılmaktadır.

Diğer taraftan tarihimizin bir parçası olan eserlerimize itina ile sahip çıkmalıyız. 2013 yılında ailece Selçuklulardan miras kalan ve bütün ihtişamıyla yaşayan bir tarih olan Kalesini¹³ ziyaret ettik. Kaleye dışarıdan bakınca inanılmaz bir etki bırakıyor. Kale yerli ve yabancı turistlerin ilgisine mazhar olan bir yer. Ancak ne hazindir ki kalenin içinde gördüklerimiz beni sükûtu hayale uğrattı. Öncelikle kaleyi tanıtan ne bir rehber, ne de bir görevli vardı. Kaleye koyulan dürbünler çalışmıyor, attığınız paralar kumbarada

13 Affınıza sığınarak, tarihimize saygıdan dolayı bu kalenin ismini vermek istemiyorum, anlayışla karşılanmanızı istirham ediyorum.

kaliyordu. Diğer taraftan kalenin içi çöplük gibiydi. Sigara paketleri, çekirdek çöpleri, içecek kutuları her yere saçılmıştı. 800 yıllık ahşap kapılara “**Ayşe Mehmet’i seviyor; en büyük Galatasaray**” gibi yazılar yazılmıştı. Adeta tarihimizi hunharca katlediyorduk. Bu manzara yüreğimi burktu. Günlerden Pazar olduğu için belediyeye ulaşamadım. Hemen resimlerini çekip BİMER’e gönderdim. Benim yaptığım aslında şikâyet değil, duyarlı bir vatandaşlık göreviydi. Zira orada konuştüğüm ve Çek cumhuriyetinden gelen iki turist de benim gibi bu manzaradan rahatsız olduklarını ifade etmişlerdi. Kamu kurumlarına yaptığımız başvuruların birçoğu sümen altı yapılırdı. Ancak BİMER gayet etkili çalışan bir yapı. Biray sonra bir mektup aldım. Hem Kültür Müdürlüğü hem de belediye sorunu çözmek için olumlu adım atmışlardı.

İlgili kalenin temizlemeden önceki içler acısı hali (2013)

Bu kurumların hassasiyeti ve sorunu görmezden gelmemeleri çok önemliydi. Zira Kale için temizlik ve güvenlik görevlisi istihdam edilmişti. Çöp kovaları koyulmuş, dürbünler tamir edilmişti. Attığım bu adımın olumlu sonuç vermesi beni çok mutlu etmişti. Çünkü gözlerimizin önünde tarihimizin yok olması dayanılmaz acılar veriyor.

Batıya gittiğinizde, Tarihi bir çakıl taşını dahi çok iyi muhafaza edildiğini görüyorsunuz. Örneğin, 2014 yılında İngiltere'nin Harlaxton kasabasında bin yıl önce inşa edilmiş Harlaxton Manor'da organize edilen uluslararası bir konferansa katıldığımda o tarihi eserin nasıl bir hassasiyetle korunmuş olduğunu gördüm. O şatoyu bir üniversite seminerler için kullanıyor. Çivi çakmamışlar. Etraf pırıl pırıl. Batı bunu yapabiliyorsa, tarihi birikimi ve derinliği batıdan daha iyi olan bu medeniyet bunu gayet iyi yapabilir. Hepimizin bu hassasiyetle yaklaşması gerekir. Yere çöp atmak bile çevreye yapılan en büyük saygısızlıktır. O çöpü atarken bütün insanlığı kirletiyoruz aslında.

Harlaxton Manor, 2014. İngiltere, Yapım tarihi: 1042 <http://www.ueharlax.ac.uk/>

Anlatılanlardan hareketle; Bilge bir insan, iyi bir tarih bilgisi ve şuuruna sahip olmalıdır. Sadece kendi tarihiyle ilgili

mi? Hayır. İslam tarihi, dünya tarihi ve güncel tarih gibi alanlarda önemli kırılma noktalarına hâkim olmalıdır. Örneğin, savaşları ve sanayi devrimini bütün yönleriyle kavramalı, kapitalizm ve sosyalizm akımlarını, kavimler göçlerini, Kurtuluş savaşını ve **Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK** önderliğinde kazandığımız bu cumhuriyetin ve özgürlüğümüzün ne anlama geldiğini¹⁴ çok iyi okuyup güncel dünyayla bu olayları ilişkilendirmelidir.

14 19 Mayıs 1919 da Samsun'da Atatürk tarafından yakılan özgürlük ateşinin bütün Anadolu'ya alev alev nasıl yayıldığını ve Kuva-yi Milliye şuuruna nasıl dönüştüğünü anlayabilmek için NUTUK kitabının okunmasını tavsiye ederim.

“Bütün büyük yolculuklar, ilk adımın atılması ile başlar.”

Anonim

6. EYLEME GEÇMEK/ÇALIŞMAK

Değerli dostlar, bilge insan sadece düşünen ve konuşan değil aynı zamanda üreten, çalışan, yapan ve harekete geçendir. Bilge insan gördüğü bir sorun karşısında çaresiz şekilde beklemes, onu çözmek için çaba sarf eder. Yalova ili, Milli Piyango İlköğretim Okulundaki öğrencilerinin eğitimine katkı sağlamak amacıyla okulun bodrumunu temizleyip, çocuklarla birlikte ‘kültür mantarı’ yetiştirip, kilosu 5 TL’den makbuz karşılığı Okul Aile Birliği’ne sattıran ve bu parayla da zihinsel engelli öğrencilere harcayan bilge öğretmen; gördüğü sorun karşısında duyarsız kalmayarak, eyleme geçmiştir. Bu örnekte de olduğu gibi bilge insan yerinden kalkıp harekete geçen ve deniz-yıldızlarını kurtaran kişidir.

“Bir İnsan Köprü Kurar, Bin İnsan Geçer.”

Özbek Atasözü

Balıkesir Atatürk devlet hastanesi acil servisine; 2006 yılında trafik kazası geçirmiş ve her tarafı kırıklar, ezikler ve yaralarla dolu bir çocuk getirdiler. Çocuğa Balıkesir’in bir köyünde araba çarpmış. Durum kritik. Beyin cerrahi doktoru acilen tomografi çekilmesi gerektiğini söyledi. Zamanla yarışıyoruz. Babasının yeşil kartı var. Hastanede tomografi cihazı olmadığı için; özel bir merkeze gönderdik. Özel görüntüleme merkez bizi aradı ve tomografinin 50 TL’ye çekilebileceğini, yeşil kartın geçmediğini söyledi. Babanın cebinde o an için para yok. Bütün acil servis personeli olarak çaresizlik içinde bekliyoruz. Her geçen saniye çocuğun aleyhine işliyor. O an için sanki dünya durmuş ve aklımıza yapacak hiç bir şey gelmiyor. 50 TL için çocuğa film çekilemiyor.

Biz ne yapabileceğimizi çaresizler gibi kara kara düşünürken, Acil serviste görevli Meryem hemşire harekete geçti. *“Arkadaşlar yanınızda Beş lira ya da 10 lira da mı yok? Herkes bana cebinde ne kadar para varsa versin”* dedi. Hepimiz çıkardık 5, 10 neyse verdik. Çok kısa sürede 50 TL’yi topladık. Tomografi merkezini aradık. **Paranız bizde filmi çekin.** Hemen film çekildi. Beyin cerrahi doktoru filmi değerlendirip çocuğu zaman kaybetmeden ameliyata aldı. 4 saatlik bir ameliyat sonunda çok şükür çocuk yaşıyordu. Yoğun bakıma oradan da servise alındı.

Bir hafta sonra o çocuğun fakir ama gönlü zengin vefakâr babası köyden bulmuş buluşturmuş 50TL'yi toplamış, ayrıca her birimize peynir, yumurta vb. hediyeler ile çıkıp geldi. “Geçen hafta siz benim çocuğuma yardım ettiniz. Bu benim borcum, bu hediyeler de sizindir.” dedi. O an için kalplerimiz yerinden fırlamış oracıkta birbiriyle kucaklaşmaktaydı sanki duygu ve hüznün mahzeninde sadece mutlulukla gülümsüyorduk. Evet değerli dostlar. İşte gördüğü sorun karşısında beklemeyerek adım atan ve harika bir çözüm geliştiren Meryem hemşire orada bilgece bir davranış sergilemiştir.

Singapur bundan 60 sene önce dünyanın en fakir ülkesiyken şu anda dünyanın en çok büyüyen ve büyüyen ve refah dolu bir ülkesi haline gelmiştir. Singapur'daki iki üniversite (Nanyang Singapor ve Teknoloji üniversiteleri) dünyadaki en iyi 500 üniversite içinde, ilk 50'de yer almaktadırlar. Fantastik ekonomi makinesine benzetilen Singapur'un akıl hocalığını yapan efsanevi lideri Lee Kuan Yew ülkenin başarısındaki stratejisini oluşturan en önemli kavramların “açıklık, esneklik, aktiflik” şeklinde sıralıyor. Ülkenin başarısında ayrıca bakanlıkların, özel sektör gibi yönetilmesinin de etkili olduğu belirtiliyor. Bakanların şirket üst yöneticileri gibi 1 milyon dolar ücret alması kimseyi şaşırtmıyor. Evet, Singapur yerinde durmuyor inkişaf için bir şeyler yapıyor ve çalışarak üretenler her zaman kazanıyor.

Özetle: Bilge bir insan pasif, tembel ve miskin bir şekilde beklemez. Bilge insan aktif, girişken ve atılgan olup sürekli üreten, katkı sunan ve eylem içinde olan kişidir.

“Taşı delen suyun şiddeti değil, sürekliliğidir”.

Lucretius, M.Ö. 99-55

7. ISRAR/ MÜCADELE

Bütün başarıların ardındaki en önemli faktörlerden bir tanesi ısrardır. Yani; pes etmemektir. Edison ampülü, içine saçının telini bile koyarak; yani bütün seçenekleri deneyerek ve toplamda 900 denemden sonra buldu. Bilge insan, eğer bir şeyi gerçekten istiyorsa sonuna kadar ısrar etmelidir. Ama her seferinde, bir önceki denemesinden daha güçlü ve daha çok çalışarak bunu yapmalıdır.

Aslında tavşan ile kaplumbağanın yarışı önemli bir yaşam deneyimidir. Zira tavşan hızlı olmasına rağmen disiplinsiz davrandığı için yarışı kaybediyor. Kaplumbağa ısrar etmenin, mücadele azminin ve

umudun timsalidir. 2009 yılı, doktora eğitimine başlamam için yabancı dil sınavı KPDS'den 60 almam gerekiyor. Daha önceki notum 54. Bu sınavı bilenler bilir; KPDS'den 10 puan falan artırmak için, ciddi bir şekilde çalışmak gerekir. Ben, bu sınavdan birçok İngilizce öğretmeninin ancak 70-80 aldığını gördüm. Bu bakımdan KPDS, dil bilgisini (gramer) ölçmek için gerçekten belirleyici bir sınavdır. Neyse, 2009 yılı Mayıs ayı, birkaç ay günde bir saat çalışarak sınavı girdim ve 57 aldım. Altı ay sonra tekrar sınav var, tekrar aynı tempoda çalıştım ancak bu seferde 58 aldım. Psikolojim bozuldu; dedim ki galiba benim kapasitem bu kadar, bu iş olmayacak. Sonradan düşündüm ve dedim ki; günde bir saat değil, üç saat çalışırsam istediğimi alırım. Günde 3 saat düzenli çalıştım ve 2010 yılı Mayıs ayında bu sınavdan tam 70 puan aldım.

Aslında bana 60 puan yetiyordu. Ama ısrar edip çalışınca, 70 alabildim ve şu an devletten dil tazminatı alıyorum. Bu başarıdan sonra, şöyle bir inancım oluştu. Eğer ısrar edip çalışırsam 80, hatta 90 bile alabilirim. Hatta eğer istersem ve çalışırsam; Çince bile öğrenebilirim. Zira yapılan araştırmalara göre; eğer insan isterse ve gerekli çabayı gösterirse iki yıl içinde müzik aleti çalmak, dil öğrenmek, pilot olmak gibi üst düzeyde yeni bir beceri kazanabilir. Bence başarmak isteyen önce çalışmalı, sonrada bu amacından vazgeçmemelidir.

Şu sözü düstur edinmeliyiz:

“Zoru hemen başarırız, imkânsız ise biraz zaman alır.”

Anonim

*“Yaşarken, Bir Karıncanın azmi olmalı sende
Bazen, gövdenden büyük yükler almalısın sırtına
Sen kürek çekerken, kopsa da denizde fırtına
Gene de, ulaştırmalısın tekneni rıhtıma”.*

T. KILIÇ

Tarık Bin Ziyad, Cebelitarık Boğazı'nı geçtiği için, buraya O'nun adı verilmiştir. Arapça 'da “cebel” dağ demektir. Cebel-i Târik, “Tarık'ın dağı” anlamına gelmektedir. İspanya'daki karışıklıklardan istifade etmek isteyen Musa bin Nusayr, Tarık bin Ziyad'ı (711) 7000 kişilik bir kuvvetle İspanya üzerine görevlendirdi. 7000 kişilik ordusu ile Cebelitarık Boğazı'nı geçen Tarık bin Ziyad İspanya'ya çıkar çıkmaz askerlerine ilk önce geldikleri **“gemileri yaktırarak”** askerlerinin geri dönme umudunu kırmıştır. Ve şu tarihi sözleri söyledi: **“Arkanızda düşman gibi deniz, önünüzde deniz gibi düşman. Nereye kaçacaksınız? Vallahi sizin için ancak sadakat ve sabır kalmıştır.** Diyerek 90 bin kişilik orduyu yenip İspanyayı fethetmiş ve İspanya yaklaşık 300 yıl İslam dinini yaşamıştır.

Amacına her koşulda ulaşmaya çalışan suya bakalım. Su, denize ulaşmak için, önüne konulan her

engeli aşar. Önüne barajlar yapsanız da, o dolar taşar ve gene amacına yani, denize ulaşır. Martılarda öyledir. Fırtına da çıksa, kar da yağsa onlar denizden asla vazgeçmezler. Benzer şekilde bilge bir insan da, inandığı uğurda asla hedefinden vazgeçmez. Engeller ancak onu yavaşlatır ama vazgeçiremez. Bilakis, bu sözde olduğu gibi: **“Öldürmeyen her şey, bizi güçlendirir”**.

Güçlü insan kimdir, nasıldır?

Herkesi perişan edebilecek durum ve olaylar karşısında etkilenmeyen,

Moralmen ayakta kalabilen kişidir, gerçek Güçlü kişi...

Zor günlerin zor şartların insanı olan,

Tahammülü çok, sabrı çok olan kişi...

Gönlünde korku ve endişe değil, daima sevinç ve huzuru taşıyabilendir.

İnsanların olumsuz davranışlarına ve saldırılarına karşı hoşgörüsünü, Sükûnetini koruyabilen, almak güdüsünü aşmış verebilen kişi...

Tutkularında sıyrılmış, bağımsız özgür kişi, sahiplenmeden sevebilen; **Gönlü sevgi dolu olan kişidir, asıl güçlü kişi...**

8. ALIN TERİ DEĞİL, AKIL TERİ DÖNEMİ

Elleriyle çalışan insan, işçidir.

Elleri ve kafasıyla çalışan insan, ustadır.

*Elleri, kafası ve yüreği ile çalışan insan, sanatkârdır
(Goethe).*

Uluslararası bir bilim konferansı için Türkiye'den
Prof. Temel'i çağırmışlar.

Amerikalı:

- Bizim teknolojimiz çok ileri Mars'a gittik. Orada
insanın yaşayıp yaşamayacağını inceledik, demiş.

Alman:

- Bizim teknolojimiz o kadar ileri düzeyde ki Aya
gittik ve oradan çeşitli numuneler getirdik onları in-
celiyoruz.

Bizim Temel de onlardan geri kalmamak için:

- Diğer arkadaşlar gezegenlere gitmişler, bizim
teknolojimiz daha ileri düzeyde bundan dolayı doğ-
rudan güneşe gittik demiş.

- Güneşe gidemezsiniz, demişler. Çünkü Güneş çok sıcaktır yakar.

Temel gülümsemiş:

- O kadar da enayi değiliz, tabi, **akşam serinliğinde gittik**, demiş.

Bu fıkrada olduğu gibi, artık günümüzde meydan savaşları değil, “**akıl savaşları**” yapılmaktadır. Nasıl mı? Hepimizin bilgisayarlarında **Microsoft** programları var. Bu programları bir kere yazıp, sonra aynı programı milyonlarca kişiye kopyalayıp satılıyorlar. **Google, Facebook** ve **Amazon** gibi firmaların da yaptığı şey aynıdır. Yani, bu firmalar alnını değil, **aklını terletip** milyarlar kazanıyorlar. Siz, Konya ovasında bir ton buğday üreteceğim diye aylarca güneşin altında alnınızı terletirken; ABD’de Silikon vadisinde, Stanford Üniversitesi çevresinde aklını terleten birçok yazılımcı, bize geleceğin teknolojisini satmak için çalışıyor. 1400 kilo domates satıp ancak 1 tablet bilgisayar alabiliyorsunuz. Zira yazılım ve teknolojik ürünler 1/100 hatta 1/1000 kat kar sağlarken, temel ürünler (buğday, üretim vb.) azami 1/2- 5 kazandırabiliyor.

Artık batı, çevreyi kirleten sanayi ürünlerini üretmiyor. Örneğin, arabaları ve televizyonları ucuz iş gücü olan Çin, Türkiye ve Hindistan’a ürettiriyorlar. Kısaca; kendileri patent ve yazılım geliştirip, aklını çalıştırıyorlar ve bu yolla bizleri sermaye bazında

emiyorlar. İşte bu noktada, bilge bir insan ve toplum olacaksak, kendi teknolojimizi kendimiz üretmeli; aklımızı kullanıp kendi patentimizi kendimiz geliştirmeliyiz. Aksi takdirde; tüketim toplumu olmaya devam ederiz ki, bu da bizi asla bilge yapmaz. Gelin nüfus olarak bize benzeyen birkaç ülkenin dünya çapındaki akıl teri markaları ile Türkiye'yi karşılaştıralım ve bazı gerçeklerle yüzleşelim.

KORE: Samsung, LG, Premier, Hyundai, BenQ, Kia, Deawoo, Ssangyong; *Yıllık patent sayısı 125 bin.*

ALMANYA: Adidas, Profilo, Siemens, Bosch, Opel, Porsche, Wosvagen, Audi, Mercedes, BMW ve daha yüzlercesi: *Yıllık patent sayısı 25 bin.*

JAPONYA: Toyota, Mitsubishi, Nissan, İsuzi, Honda, Mazda JVC , Casio, Fijutsi, Canon, Panasonic, Sony, Toshiba, Pioneer ve dahası: *Yıllık patent sayısı 40 bin.*

İNGİLTERE: Aston Martin, Bentley, Jaguar, Land Rover, Lotus, Mini, Morgan, RollsRoyce, Rover ve dahası

İki tanede küçük ülke markası verelim:

İSVEÇ: Volvo – Saab – Daf – Scania

FİNLANDİYA: Nokia

ABD, İsrail, Fransa, İtalya, İspanya, Çin ve birçok ülkeye ait markayı burada yazmıyorum. Ancak siz onların akıl teri markalarını evinizde, masanızda,

cebinizde, ayaklarınızda (Nike), gözünüzde (ray ban) ve âdete her yerimizde olduklarını zaten görüyorsunuz.

TÜRKİYE: Türkiye'nin yukarıdaki markalarla yarışacak çapta markalarını ise gelin birlikte bulup, bu boşluğa yazalım

.....

Bakalım elle tutulur bir şeylerimiz var mı? Örneğin Afrika'da, Asya'da, Singapur'da ve her yerde sattığımız pazar lideri bir markamız var mı? Ne dersiniz.

TV izlemek ve Facebook'ta ilk üç, bilimsel bilgi üretmede dünyada 47. sırada yer alan bir ülke olursak; dizilerle ve futbolla afyonlanırsak, aklımızı çalıştırmakta zorlanırız. Ben herkesin uyanıp kendisine gelmesini, tüketen değil aklını ve gönlünü kullanarak üreten bir millet olmamızı istiyorum. Zaten gönlümüzü ziyadesi ile kullanabiliyoruz; buna aklımızı da eklemeliyiz.

Bilge bir insan, yaşantısının önemli bir bölümünü bilgiyi aramak, aktarmak ve üretmek üzerine kuran kişidir. Özellikle son yıllarda bilgi artık stratejik bir güç haline gelmiştir. Bu nedenle günümüz bilgisi aklının sınırlarını sonuna kadar kullanmalıdır. Peki, akıl nasıl kullanılacak? Gelin hep birlikte aklını terletip, bunu gönülle birleştirenleri ve bu yolla sonuç alanları inceleyelim.

“Akıllı adam aklını kullanır. Daha akıllı adam başkalarının da aklını kullanır.”

Bernard Shaw

Aklını ve gönlünü insanlar için sonuna kadar kullanan tanıdığım bilge insan Dr. Ömer Deveci'dir. Ömer hocam Ankara'da çok başarılı bir şekilde hekimlik görevi yaparken, insanların haksızlığa uğradığında, başvuracağı mercilerin eksikliğini hisseder ve 2001 yılında **“her şikâyet bir semptomdur”** anlayışıyla www.sikayetvar.com'u kurar. Kendisi şuan adeta ikinci hayatını yaşıyor. Zira çok başarılı bir doktor olmasına rağmen, 45 kişinin çalıştığı kliniği kapatıp, günde 90 bin kişinin ziyaret ettiği, bunlardan 2500'ünün şikâyet yazdığı, Türkiye'nin en büyük şikâyet portalını yönetmeye başlar. Burayı yönetirken, şikâyetleri firmalar için fırsata dönüştürür. Birçok firma, her gün Ömer Beyin raporladığı şikâyetleri okuyarak mesaiye başlıyor. Ömer Bey, **“benim amacım şikâyetleri bir yıkım unsuru, firmaların baş belası olarak kullanmak değil, bu şikâyetleri doğru okuyarak müşterilerin istekleri doğrultusunda firmaların gelişim göstermesidir”**, diyor ve bunu çok başarılı şekilde yapıyor.

Ömer bey, sikayetvar.com'u kurduğunda bir çok bankanın dahi çağrı merkezleri yoktu. Şikayetvar.com sayesinde, sahte bal ve ilaç satan dolandırıcılar, artık rahatlıkla bunları yapamıyor. Ayrıca, bu sistem sayesinde kalitesiz mal piyasadan çıkıp; yerine kaliteli olanlar giriyor. Çünkü firmalar rafa ürün koymadan

önce, bu siteyi inceliyorlar. Eğer, o ürünle ilgili çok şikâyet varsa raflarına koymuyorlar. Ömer Bey, gerçek bir insan dostu ve bu anlayışını şirketine yerleştirmiş durumda. Hem ondan hizmet alan firmalar hem de şikâyetle bulunanlar sorunlarına çözüm bulduğu için, mutlular. Ömer Bey, bu yolla adeta üretici ile tüketici arasında gönül köprüsü kurmuş durumda. Bu yönüyle bakıldığında Ömer Bey, aklını ve gönlünü birlikte kullanarak insanlara hizmet etmektedir. Ömer Bey, aynı sistemi gelen talep üzerine Azerbaycan'a da kuracağını söyledi. Bu durum yerli yazılımların sınırları aşması demektir ki, bu yıllardır beklediğimiz bir sonuçtur. Marifet İltifata tabidir. Bu konuda kendilerini tebrik etmek gerekir.

“Düşünmeden konuşmak, hedef almadan atış yapmaya benzer.”

İngiliz Atasözü

Bir gün üniversitede sınav yapıyorum, sınıfta muzipliğiyle bilinen öğrencilerimden birisi şapka ile sınava gelmiş. Ben hayırdır neden şapka takıyorsun? Dediğim de hocam saçlarımda bir sorun var, onu kapatmam gerekiyor, dedi. Bende herhalde saç kıran falan oldu diye düşündüm ve fazla utandırmamak için üstelemedim. Fakat sınav boyunca sürekli yukarı doğru, şapkasının tereğine bakınca yanına gidip neden önüne değil de yukarı bakıyorsun dediğimde -hocam düşünüyorum, dedi. O anda, gözüm şapkasının

tereğine ilişti. Şapkayı kaldırdığımda, şapkanın tereğine kopya yapıştırdığını gördüm. Meğerse yazdığı kopyaları okuyabilmek için sürekli yukarıya bakıyormuş. Ancak, kopyaları şapkaya düz yapıştırmış, sonra şapkayı kafasına geçirince kopyalar ters dönmüş ve acemi kopyacı yazdıklarını tersten okuyamamış. Bu olayda da olduğu gibi, bize verilen akli sonuna kadar kullanmalıyız; ancak bunu doğru bir şekilde sadece etik olaylar için kullanmalıyız. Aklını kullanma ve stratejik düşünme ile ilgili, aşağıda sizlerle birkaç hadiseyi paylaşmak isterim.

Kayserili Tuhafiyeci dükkânından geçimini sağlayabiliyor, bir köşede üç beş kuruş da biriktirebiliyordu. Günün birinde sağındaki dükkân boşaldı, derken orası da tuhafiyeci oldu. Sonra solunda bir tuhafiyeci daha...

Rekabet başladı, isleri kötüye gitti. Ama sonunda bir çözüm yolu buldu: Sağındaki komşusu, dükkânının üzerine, “gerçek ucuzluk burada” yazdırmıştı.

Solundaki, “en büyük tuhafiye mağazası”, yazılı bir bez asmıştı.

Bizimki, ikisinin ortasına su yazıyı koydurdu:

“Mağazaya buradan girilir”.

❖ Tavla ve Satrancın Keşfi

Rivayete göre, eski zamanlarda Hint İmparatoru, satranç oyununu Pers imparatoruna, yanında bir

mektup ile hediye olarak göndermiştir. Mektubun da oyunla ilgili hiç bir izahat yapmazken şöyle bir mesaj yazmıştır.

Pers imparatoruna: *“Kim daha çok düşünüyor, Kim daha iyi biliyor, Kim daha ileriye görüyorsa O kazanır.” İşte hayat budur...*

Pers İmparatoru dönemin en âlim veziri olan Buzur Mehir ile bu mesajı paylaşarak, ondan oyunu çözmesi ve kendisinin de karşılık olarak, Hint İmparatoruna hediye edilmek üzere başka bir oyun icat etmesini ister. Vezir haftalarca çalıştıktan sonra gönderilen satrancın her taş hareketini ve oyunu çözer daha sonra da on günde tavlayı icad eder ve imparatora sunar. Hint İmparatoruna tavla oyunuyla birlikte gönderilmek üzere şöyle bir mesaj hazırlanır;

Hint imparatoruna: *“Evet, Kim daha çok düşünüyor, Kim daha iyi biliyor, Kim daha ileriye görüyorsa, O kazanır”. Ama hayat biraz da şanstır.*

Akıl, insanlara verilen en büyük lütuftur. Bazı toplumlar bunu, en rasyonel şekilde kullanırken, bazı toplumlar akıl tutulmasına yakalanıp, sorunları ve yaşamı sadece hurafelerle, geleneklerle ve duygularıyla anlamlandırmaya çalışırlar.

2012 yılı yazı, İngiltere’nin başkenti Londra’da Richmond parkı civarında bir evde oturuyorum. İlk gittiğim günden itibaren, çevredeki yeşillik ve ıhlamur ağaçlarının fazlalığı ve çevreye yaydığı mis gibi

koku, dikkatimi çekti. Yaz aylarıydı, ıhlamur ağaçlarının üzeri çayla dolu olmasına rağmen, kimsenin bu çayları toplamadığını, dolayısıyla çayların kendiliğinden yere döküldüğünü gözlemledim. Aklıma, acaba İngilizler sütlü İngiliz çayı içmekten, ıhlamur çayının farkında değiller midir? Diye geldi. Komşum Moses'e ıhlamurları neden toplamadıklarını sordum. O da bana, siz Türkiye'de bu çayları kullanıyor musunuz? dedi. Evet, yıllardır kullanırız, hatta bu çay, iyi bir fiyata marketlerde satılır, dedim. Peki, bu çayı neden kullanırsınız? dedi. Bende sağlığa faydalıymış, gribe, mideye falan iyi geliyormuş, dedim. Peki, bu bilgiyi nerden biliyorsun? Bununla ilgili Türkiye'de bilimsel bir çalışma yapıldı mı? diye sordu. Bende yoo sadece büyüklerimizin, atalarımızın bize söylediği bilgileri söylüyorum, dedim.

Moses, ıhlamurlarla ilgili olarak bana çok ilginç bir bilgi verdi: Bak dostum, ıhlamur çayı senin de dediğin gibi, 1980'lere kadar vücuda faydalı diye tüketiliyordu. Bu gördüğün bir sürü ıhlamur ağacı bu amaçla dikilmiş. Ancak 1980'lerde ardı ardına yapılan bilimsel çalışmalar; ıhlamur çayının vücuttan yararlı bir maddeyi dışarı attığını ve bu madde eksikliğinden dolayı, kalp krizi yaşanabileceği ortaya koyulmuş. Bu tarihten sonra artık ıhlamur çayı içme oranı çok azalmış. Sadece, bu çaylar güzel koku yaydıkları için muhafaza edilmektedir, dedi. Evet değerli dostlar, işte bilginin kullanımıyla ilgili bir örnek. Acaba bilgiyi

hayatımızın her alanında kullanacak mıyız? Yoksa huraferelerle ve duyduklarımızla mı, hareket edeceğiz?

“Bir millet irfan ordusuna malik olmadıkça, savaş meydanlarında ne kadar parlar zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin yaşayacak neticeleri vermesi, ancak irfan ordusuyla kaimdir.”

M.K.Atatürk

Bilgi güçtür, bilgi gelişimin lokomotifidir, bilgi hayatımızın merkezinde olmalıdır. Bizler bilgiyi sadece kullanıp ve kitaplar aracılığıyla aktarmamalıyız; aynı zamanda aktif olarak üretmeliyiz. Bilge insan, kurum ve toplumlar bütün dünyanın kullanımı için, bilgi üretirler. Çevrenize ve kitaplarınıza bakın bakalım, evrensel düzeyde kullanılan “biz” kaynaklı bir bilgi kısıntısı var mıdır? diye, ne göreceksiniz?

“Kendini yönetebilenler; dünyayı da yönetebilecek güce sahip olurlar.”

Anonim

8.1. Kapasite Kullanımı

Aslında **“herkes bir dâhidir”**. Kimileri içindeki bu dehayı keşfeder ve hayatını tam kapasiteyle anlamlı işler yaparak geçirir. Kimileri de 50 yaşında kahvede ya da TV başında ölümü bekler. Kaç yaşında olursanız

olun, eğer yapacak bir şey bulamıyorsanız, yedi saat-ten fazla uyuyor, iki saatten fazla TV izliyor ve gün boyu kahvede mesai yapıyorsanız; geçmişinize dönün ve nerede yanlış yaptım diye kendinizi sorgulayın.

❖ Mimar Sinan Süleymaniye Camiini bitirdiğinde 70'i geçmiş, Selimiye'yi tamamladığında 86 yaşındaydı.

❖ Pasteur kuduz aşısını bulduğunda 60 yaşındaydı.

❖ Goethe en büyük eseri Faust'u 82 yaşında bitirdi.

❖ Nelson Mandela 75 yaşında Güney Afrika'ya başkan oldu.

❖ Bayan Nola Och 95 yaşında Kansas'taki Fort Hayes Devlet Üniversitesinden mezun oldu.

❖ Min Bahadur Sherchan 76 yaşında Everest'i tırmandı.

❖ Halen Bilkent Üniversitesi öğretim üyesi olan, Osmanlı tarihçisi Prof. Dr. Halil İnalcık 93 yaşında yeni bir kitap çıkardı.

❖ 100 yaşındaki İtalyan nörolog ve senatör 1986 Nobel tıp ödülü sahibi Rita Levi Montalcini 2012 yılında ölene kadar aktif olarak çalıştı.

“En fazla ileriye giden ok, en fazla geriye çekilmiş yaydan çıkar.”

Çın Atasözü

Bazen duyarız, Edison'un 300 buluşu varmış, fanla yazar 20 kitap yazmış, Mimar Sinan 400 eser

bırakmış, diye. İnsan beyni günde yaklaşık 60 bin fikir üretme kapasitesine sahiptir. Şöyle bir düşünelim,

bu fikirlerin acaba % kaçını, yeni şeyleri düşünmek için kullanıyoruz. Yoksa futbol, diziler, sanatçılar ve dedikodu için mi kullanıyoruz? Eğer, 60 bin fikir üretme kapasitesine sahip bir organı kullanmıyorsak; *tavuklar içinde muhteşem özelliklerinin farkında olmadan, korkak bir şekilde yaşayan kartaldan farkımız kalmaz.*

Belki, yukarıdaki örnekler gibi kalıcı eserler bırakamayabiliriz. Ancak, kapasitemizi kullanmak için şunları rahatlıkla yapabiliriz. 55-60 yaşlarında emekli birinin kahveye gitmek ve TV başında zamanını hunharca israf etmek yerine:

❖ Haftada bir gün hastanelere¹⁵ ya da huzurevlerine gidip; yanında refakatçisi olmayan hastaları ziyaret edebilir (inanın o hastalar çok mutlu olacak ve daha hızlı iyileşeceklerdir).

15 Bu kitabı okuyan İnşaat Mühendisi dostum Fırat Düzce, bir demet çiçek alıp hiç tanımadığı hastaları ziyarete gider. Ziyaret sonrası bana ulaşır, “hocam inanılmaz bir mutluluk yaşadım. Hastaları ziyaret etmem, hayatımda, topluma yaptığım ilk ve en önemli katkıydı” diye paylaşım da bulundu. Bundan sonrası için de bu tür güzel davranışlarda bulunmak istediğini belirtti. Fırat’ı hayata dair güzel şeyler yapma cesareti ve isteği gösterdiği için tebrik derim.

❖ Yetiştirme yurtları, cezaevleri¹⁶ ve yatılı okullara gidilip oralaradaki gençlere yaşam deneyimleri aktarılır. Onların sorunları dinlenip, belediyeye ve devlet kurumlarına iletilip, çözüm geliştirilebilir.

❖ Müzelerde, hastanelerde ve kalabalık yerlerde özellikle engelli vatandaşlar başta olmak üzere herkeşe adres tarifi vb. konularda yardımcı olunabilir.

❖ Mezarlıklara gidilip, orada sähipsiz mezarlara çiçek ve ağaç dikilebilir, camilerin ihtiyaçları varsa bunlar karşılanabilir.

Örneğin, İtalyan emekli öğretmen Antonio La Cava, Boş zamanlarına topluma yarar sağlamak adına köyleri gezerek çocuklara kitap götürüyor. Mustafa Güzelgöz'den esinlenmiş desek yanlış olmaz.

Genelde boş vakitlerimde TV izlemek ve uyumak yerine sosyal faaliyetler yapmayı yeğlerim. Bir grup öğrenci ile birlikte Gümüşhane Cezaevine gidip,

16 Cezaevleri ben Özlemevi diyorum. Adeta bizim arka bahçelerimiz. Kirli çamaşırlarımızı attığımız yerler. -Burada cana kıyan, tecavüzcü ve hakka gasp etmiş kişilerin cezalarını en ağır şekilde sonuna kadar çekmeleri taraftarıyım.- ancak diğer gruplarla mutlaka ilgilenmemiz gerektiğini vurgulamak isterim. İnanın hangimizin oraya ne sebeple gireceği belli olmaz. Hepimizin aracı var, yolda Allah korusun bir anlık dalgınlıkla birisine çarpsak, içeri girmemiz an meselesi. Bu nedenle o insanlar için cezaevi bir eğitim ve ıslah yeri olmalıdır. Bunun için ne yapabilirsek yapalım. Ve parmaklıklar ardında unutulmuş fakat bilgiye susamış binlerce kişiye el uzatalım.

oradaki insanlar, bilinçlensinler, hayata tutunsunlar ve dışarı çıktıklarında tekrar suç işlemesinler diye kitap ve hediyeler götürdük. Ayrıca dilimiz döndüğünce seminer verip onları hayata bağlamaya çalıştık.

Malum, internet çıktı mertlik bozuldu misali; e-mail çıktıktan sonra uzun yıllardır mektup almıyorum. Bir gün odama bir mektup geldi. Mektup, cezaevinde benim kitabımı (bu kitabın 2. baskısını) 3 defa okuyan İsmail'den geliyordu. Üzerinde **“görölmüşdür”** yazıyordu. Mektubu okudum, çok etkilendim. Çünkü İsmail mektubunda *bundan sonra ailesine ve topluma daha yararlı bir birey olacağını belirtiyordu*. Bir kitabın bir hayata pozitif şekilde nüfuz etmesi benim için milyarlık maddi ödülден daha makbuldü. Aslında bu mektupla İsmail bana şunu öğretti. Eğer orada, bizden birileri olan o insanlarla ilgilenebilirsek, ciddi anlamda olumlu dönüşler ve kazanımlar elde edebiliriz. Elde ettiğimiz bu pozitif dönüştten sonra Cezaevi ve yatılı okullara daha sık gitmeye başladım. Aşağıda umut ve hasret kokan mektuptan kısa bir alıntı var:

bir birey olacağıma inanıyorum sayın saygı değer Taktin abi
bazen seviniriz cezaevinde olduğuma bazense sitem ediyorum
niye ben ama hacam inanıyorum ki burdan çıktığı zaman
çok farklı bir İsmail olacağım Kalem daha huzurlu bir insan
topluma faydalı bir insan olacağıma inanıyorum hayatımda
anlamaya başladık ki hacam dışarıdayken bir işe gitmiştik
insanlar falan derdik biz yapamıyız Rasim Efendiyse tek başına
dünya kadar yol açmış ne kadar azimli bir insanmış
hacam sizin saygı dolu kitabınızı okuduktan sonra da beşarımı
coğım hiç bir şey olmadığım kanıt vordim bir insanda azim
olduktan sonra

Kısaca değerli dostlar, yeter ki siz kendinizi bir şeylere adayın; çalışmak ve üretmek isteyin; inanın yapılabilecek ve dokunulacak o kadar çok şey var ki. **“Hiç ölmeyecekmiş gibi bu dünyaya, yarın ölecekmiş gibi ahrete çalış”** hadisi hem ahret için hem bu dünya için durmadan çalışmak gerektiğini bize telkin ediyor. Bu nedenle bilge insan, aklını, gönlünü, enerjisini, bedenini, sözlerini ve iyiliğini sonuna kadar tam kapasiteyle hatta bunu da aşarak kendisi için değil toplum için kullanandır.

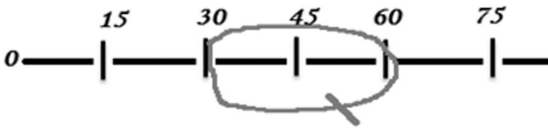
Özetle, bilge insan ya da kurum kendinde var olan kapasitenin %100'ünü, hatta sinerji oluşturarak %110-120'sini de kullanmalıdır. Zira ülke olarak çalışmak ve üretmekten başka sermayemiz yoktur.

8.2. Bilge İnsan ve Zaman Yönetimi

“Her gününüzü hayatınızın son günüymüş gibi yaşayın; bir gün haklı çıkacaksınız.”

Steve Jobs

Yaşam Cetveli..

Yaşam için kalan net kaliteli süre: yaklaşık 20-30 yıl

Zaman, bizlere verilmiş olan sınırlı bir armağandır. Maalesef bu armağanı biriktiremiyoruz. 2013 yılı itibariye Türkiye’de ortalama yaşam ömrü erkeklerde 72, kadınlarda 75’tir (Enteresan, kadınlar bu kadar ezilmelerine rağmen neden erkeklere göre daha uzun yaşıyorlar? izahatı oldukça zor olsa gerek). Dünyada en kısa ömür Afganistan’da (ortalama 48 yaş), en uzun ömür ise Fransa ve Japonya’dadır (82 yaş). Konuya bu yönüyle baktığımızda, sınırlı bir zaman periyoduna sahip olduğumuz görülecektir. Buna ek olarak, toplam yaşama süremizden çocukluk yılları, uykuda, dinlenirken, zorunlu ihtiyaçları giderirken ve eğitim alırken geçirdiğimiz zamanları da düşersek, yukarıdaki şekilde görüleceği üzere, bize neredeyse 20-30 yıl gibi kısa bir zaman kalıyor. Öyleyse, bilge bir insan bu sınırlı süreyi, hem ahret hem de bu dünya için çok etkili kullanmalıdır.

Bir gün, bir kamu kurumuna seminer vermek için gittim. Seminer saat 13.00’te başlayacaktı. Ben, 12.45’te seminer salonuna ulaştım. Seminere sadece görevli personel ve ben erken gelmişiz. Diğerleri ortada yok. Biz gerekli hazırlıkları yaptık, katılımcıları bekliyoruz. Saat: 13.00 oldu, ancak salonun üçte ikisi boş. 13.30’a kadar insanlar gelmeye devam ettiler. En erken gelmesi gereken yönetici bile seminerin ortalarında gelebildi. Seminere katılan 100 kişi vardı. Ortalama 30’dk gecikmeyi, 100 kişi ile çarparsak, toplamda 3.000 dakikayı kaybetmiş olduk. Bu süre, altı kişinin, günlük 8 saat mesaine denk gelmektedir.

Öncelikle, şu tespiti sizlerle paylaşmak isterim. Türkiye’de bilge insanlara yakışmayan bir alışkanlık görmekteyim; o’da hiçbir randevunun, organizasyonun ve toplantının zamanında başlamadığıdır. Nedense? her şeye 15-20 dakika geç başlıyoruz. Hatta gecikmemize dair, güzel bir fıkra dahi geliştirmişiz.

Adamın biri, Türkiye’de her şeyin geç başladığından şikâyetçidir, bu durumu AB’ye bir mektupla bildirir ve der ki: Türkiye’de düğünler, toplantılar ve organizasyonlar zamanında başlamaz; otobüsler, trenler zamanında hareket etmez. Bunun üzerine, AB’den bir heyet, şikâyeti yerinde incelemek üzere, ülkemize gelip Ankara tren garına giderler ve trenlerin kalkış saatlerine uyup uymadığını kontrol ederler. Üç kişi AB heyetinden, iki kişi Türk heyetinden, sabah saat sekizde trenin kalkışını beklerler. Bakarlar ki saat tam sekiz ve Kondüktör treni çalıştırmış gidiyor. AB heyeti şaşırır ve derki. Efendim, AB ülkelerinde bile, 2-3 dakikalık rötarlar normaldir. Siz boşuna ülkenizin günahını almışsınız; bakın tam sekizde tren hareket ediyor. Tam o sırada, Türk heyetten birisi söze karışıp der ki. Efendim, **aslında hareket eden bu tren; dün saat sekizde kalkması gereken trendir.**

Bana göre, zamanı en verimsiz harcadığımız yerlerden birisi televizyon karşısıdır. Türkiye’de günde ortalama, 5 saat 20 dakika TV izlenmekte ve bu oranla dünyada ilk 3’te yer almaktayız. Hani icatlar,

belgeseller ve tartışma programları gibi kaliteli yayınlar izlese de bu 5 saatin boşa gitmediği söylenebilir. Ancak bizler mafya, aldatma, entrika dizileri, evlendirme programları, futbol (sanki spor sadece futboldan ibaretmiş gibi), sabah kadın programları, saçma sapan yarışmalar (kutu açtırma, eş ve gelin-damat yarışmaları) izleyerek pasif, uyuşmuş bir şekilde zamanımızı çöpe atmaktayız.

TV izlemek peki neden bu kadar zararlı? Çünkü sen koltuğunda oturup TV izlerken, yayınlanan kurgu yapımlara müdahale edemiyorsun; sadece düşünmeden ve olaylara katılmadan pasif bekleyerek beyin hücrelerini öldürüyorsun. Uzun süre bilgisayar oyunu oynamakta aynı zararlı etkiyi yapmaktadır. Bu süreçte, beyin uyuşmakta ve hücreler intihar etmektedir. Eski bir bakan; öğrencilere yaptığı konuşmada *“beş dakikasını boşa geçiren ziyandadır”* diye öğüt verdi. Sayın bakan çok haklı, zira boşa geçen zaman, sadece **armutları olgunlaştırıyor**. Örneğin, ben zamanı etkin kullanmak adına araba sürerken, bir taraftan da sesli kitap ya da İngilizce dinliyorum. Spor yaparken de kulaklık sürekli kulağımdadır. Bu şekilde, her saniyemi öğrenmeye ayırabiliyorum.

Türkiye’deki okullar haziran ayının ortalarında tatile girip üç ay sonra eylül ayının ortalarına doğru tekrar eğitime başlamaktadır. Buna ek olarak hem okullar kapanmadan önceki son hafta mezuniyet ya da dönem sonu dolayısıyla ders yapılmıyor. Benzer

şekilde eylül ayında okulların açılması sürecinde birkaç hafta kitaptı, kayıttı derken dersler tatil havasında geçiyor. Sonuç olarak; haziran, temmuz, ağustos ve eylül olmak üzere 4 ay tatil. Bu süreye yarıyıl tatili, ramazan ve kurban bayramları, 29 Ekim, yılbaşı, 23 Nisan, 1 Mayıs, 19 Mayıs gibi tatilleri de eklersek, neredeyse tatil arasında eğitim yapıyoruz. Ve bunun sonucunda yetersiz eğitim çıktısı ile karşılaşp ders-hanelere koşup kucak dolusu para ödüyoruz. Kaybettiğimiz zaman ise cabası. Bana göre; eğitim yılda üç dönem olmalı. Sadece aralarda 10'ar günlük tatiller koyulmalıdır. Böylece uzun tatilin hem öğretmene hem öğrenciye verdirdiği zaman kayıpları ve adaptasyon sorunları minimum seviyeye indirilebilir. Diğer taraftan ne öğreniyorsak onu tam öğreniriz.

Peki, zamanı iyi kullanmak için neler yapılmalıdır? Stephen R. Covey'in önerdiği zaman çizelgesi, zamanı iyi kullanmak için bizlere yardımcı olacak iyi bir araçtır.

	ACİL	ACİL DEĞİL
ÖNEMLİ	İşe Gitmek Fiziksel İhtiyaçlar Faturalar Hastalıklar Belirli tarihe yetiştmesi gereken işler Krizler	Eğitim Dil Öğrenmek Spor Yapmak Kitap Okumak Birikim Yapmak Beceri Kazanmak İnsanlara Yardım Etmek

ÖNEMLİ DEĞİL	Zorunlu Toplantılar Beklenmedik Ziyaretçiler Amacımıza uygun olmayan toplantılar Maça Gitmek	Aşırı TV izleme Chat, Fal Aşırı Uyumak Gereksiz Etkinlikler
-------------------------	---	--

Bilge insan, tabii ki de zamanını en çok **“önemli, ancak acil olmayan”** işlere ayırır. Zira bu bölümde yer alan aktiviteler, bize gelecekte önemli kazançlar sağlar. Ayrıca **“İki günü birbirine eşit olan ziyandadır”** hadisi de zamanı kullanmak adına bize güzel bir yaklaşım sunmaktadır.

“Kazma İle Yorulduysan Küreği Al” Yaklaşımı

Kıymetli meslektaşım ve hocam Yrd.Doç.Dr. Tugut Şahinöz çocukken tarlada kazma ile çalışırken zaman zaman yorulup dinlenmek istemiş. Rahmetli babası ona **“oğlum kazma ile yorulduysan, eline küreği al”** dermiş. Harika bir yaklaşım. Zira bir işten yorulduğumuzda ya da sıkıldığımızda farklı bir işe geçmek beyni dinlendiriyor. Beyin bu yeni durumu böyle algılamakta ve yenilenmektedir. Örneğin, kitap okumadan sıkılan birisinin bu aktiviteyi bırakıp uzanmak yerine kulaklıkla İngilizce dinlemesi ya da bilgisayarda sunum hazırlaması vücudu ve beyne dinlenmek kadar yarar sağlamaktadır. Dolayısıyla zamanımızın çoğunu boş boş durarak geçirmek yerine paralel aktiviteler arasında geçiş yaparak kullanabiliriz. Ben bu

yöntemi yıllardır kullanırım. Makale yazmaktan sıkıldığımda elime bir kitap alırım, onu bırakınca, eğitici bir video izlerim. *Yani kazma ile yarım saat çalıştıktan sonra elime küreği alıyorum.* Dolayısıyla aktivite arası geçişlerde zamanım israf olmuyor (hocam çok abarttın diyenler olabilir, saygı duyuyorum)

8.3. Kariyer Planlama

Konfüçyüs derki; **“Sevdiğin Bir İş Meslek Edinirsen, Ömür Boyu Çalışmamış Olursun”.**

Baktığımızda, Türkiye’de insanların %70’i mezun olduğu alandan, farklı bir işte çalışıyor. Bu ülkede, sosyoloji bitirip pazarlamacılık yapanlar, ziraat fakültesi bitirip sınıf öğretmenliği yapan insanlar görürsünüz. Diğer taraftan, çalışanların, %86’sı yaptığı işi, sevmediğini belirtiyor. Bu oranlarla, kaliteli hizmet vermek ve mutlu insanlar bulmak imkânsızdır. 1990 yılında kredili sistem, akabinde sağlık meslek liseleri açıldı, akabinde meslek liselerinin önü kapandı, daha sonra 8 yıllık eğitim, olmadı 4+4+4, yok ÖSS, olmadı YGS, sınavsız geçiş, DGS, efendim performansla dayalı eğitim, derken şimdi de dershaneleri kapatmaya çalışıyoruz. Son yirmi yılda, inanın eğitimin içinden birisi olarak, bu değişiklikleri takip etmekte zorlanıyorum.

Eğitim sisteminden sorumlu kişilerin oturup; bu ülke için 50 hatta 100 yıllık planlamalar yapması

gerekıyor. Aksi takdirde, bu kadar hızlı değişen bir sistem ancak mutsuz ve amaçsız bireyler ortaya çıkarır. Dershanesi olan bir dostum; üniversite mezunu işsizlere “*Sosyal Atık*” ifadesini kullanmıştı. Gerçekten, 30 yaşına gelmiş halen atama bekleyen, KPSS peşinde koşan ve anne-babasından harçlık alan yüz binlerce genç var. Artık, bu eğitilmiş insan gücünü doğru yöne kanalize etmek ve bunların potansiyellerinden sonuna kadar faydalanmak gerekir. Eğitim sistemi ile ilgili benim önerim şudur: Öğrencilere, anaokulundan itibaren, öğretmenleri tarafından her yıl bir puan verilmeli. Lise sonunda bu puanların ortalaması alınarak, üniversiteye girişte bu puanlar kullanılmalıdır. Böylece, ne dershaneye ne de kutucuk doldurarak yaratıcılıklarımızın öldüğü sonu “S” ile biten sınavlara gerek kalır.

Almanya’da bir lise müdürü, her eğitim öğretim yılı başında öğretmenlerine şu mektubu gönderirmiş.

“Bir toplama kampından sağ kurtulana kadar biriyim. Gözlerim hiçbir insanın görmemesi gereken şeyleri gördü. İyi eğitilmiş ve yetiştirilmiş mühendislerin inşa ettiği gaz odaları, iyi yetiştirilmiş doktorların zehirlediği çocuklar, işini iyi bilen hemşirelerin vurduğu iğnelerle ölen bebekler, lise ve üniversite mezunlarının vurup yaktığı insanlar.

Eğitimden bu nedenle kuşku duyuyorum. Sizlerden istediğim şudur. Öğrencilerinizin insan olması için çaba harcadığınız. Çabalarınız bilgili canavarlar ve becerikli psikopatlar üretmesin. Okuma yazma, matematik, çocuklarınızın daha fazla insan olmasına yardımcı olursa ancak o zaman önem taşır.”

Bilge bir insan ve bilge bir toplum geleceğini doğru planlar. Eğitim ve öğrenmeyi hayatının merkezine koyar. En çok hangi alanda verimli ve mutlu olacaksa o alanda meslek edinir ve öğrenmeyi bıraktığı gün, yaşamın anlamının da biteceğini bilir.

8.4. Bilgelik ve Önyargı

Dünyanın gelmiş geçmiş en önemli fizikçilerinden biri olan Albert Einstein, **“Önyargıları parçalamak atomu parçalamaktan daha zordur”**, diyor. Öne sürdüğü **Görelilik Kuramı** ya da **İzafiyet teorisi** ile hayatta hiç bir şeyin mutlak olmadığını, an, yer, kişi ve duruma göre olay ve olguların değişebileceğini belirtiyor. Yani, siz denizdeki bir gemiyi **“duruyor”** olarak görürken, bir başkası aynı gemiyi **“gidiyor”** olarak görebilir. Benzer şekilde, peronda yan yana duran iki tane otobüsün birisinin içinde otururken aniden sizin bindiğiniz değil de diğeri hareket ederse sanki sizin bindiğiniz otobüs hareket ediyormuş gibi hissedersiniz (birçoğunuzun başına gelmiştir. Gelmeyenler de terminallerde isterlerse bunu test edebilirler).

Dolayısıyla, hiçbir şey bizim gördüğümüz gibi olmayabilir. Örneğin, aşağıda birkaç resim yer almaktadır. Bu resimler, baktığınız açıya göre her birimize farklı anlamlar çağrıştırabilir. Zira konumunuz ve beklentiniz algılarınızı da değiştirir. Dolayısıyla önyargılarda bu şekilde oluşur.

Üç kişinin duvarda yansıyan gölgesi bambaşka bir anlam taşımakta

Aynı rakama, farklı açılardan bakmak, algılarımızı da değiştirir

Bakın, size önyargıyla ilgili yaşanmış bir hadiseyi nakledeyim: Bir hanımefendi, Paris'e gitmek için hava alanına gider. Uçağın kalkmasına yarım saat vardır. Bir büfeye gider ve bir paket kurabiye alıp bir bankta oturur. Az sonra, yanına bir bey gelip oturur ve aralarında duran kurabiye paketini açıp yemeye başlar... Kadın bu duruma şaşırır, canı sıkılır ve içinden “ne kadar terbiyesiz bir adam, izin almadan kurabiyemi yiyor” diye düşünür. Fakat adama bunu söyleyemez.

Adamın kurabiyeleri bitireceğini düşünen kadın aynı kutudan yemeye başlar. Kutuda son kurabiye kalmıştır. İkisi de elini uzatır, ama adam hızlı hareket etmiştir; kurabiyeyi alır, ortadan ikiye böler ve yarısını kadına verir. Kadın yarım kurabiye alır fakat **“ne utanmaz adam”** diye düşünür ve iyice sinirlenip kalkıp uçağa biner. Uçakta, biletini çıkarmak için çantasını açtığı anda şaşırır. Zira büfeden aldığı kendi kurabiyesinin çantasında olduğunu görür. **Meğer kadının adamın kurabiyesini izinsiz yemiştir.** Adam için düşündüklerine üzülür ve pişman olur; fakat iş isten geçmiştir.

Yukarıda yer alan resimler ve yaşanan bu olay, önyargıların hayata yansıyan birer tezahürleridir. Önyargı, kelime anlamı olarak negatif bir çağrışım yapmasına rağmen, bazı durumlarda hayatı kolaylaştıran yönü de vardır. Zira önyargılar aslında olaylara verdiğimiz ani reflekslerdir. Şöyle ki, bir konu hakkında önce verdiğimiz karar, çoğu zaman sonrada geçerlidir. Ya da olay ve durumlar karşısında önceki referans sistemleri kullanılarak hızlı karar vermemize yardımcı olur. Fakat bazen bu kanı bizi yanıltabilir. Örneğin, bir uçuş firması ile yolculuk yaptık, fakat hizmetten memnun kalmadık. Bu deneyim bize, bu firma hakkında yargıda bulunmamızı sağlar ve bu şekilde ön yargılar oluşur. İkinci deneyimde artık olumsuzluk yaşadığımız bu firmayı seçmeyiz. Ancak yanıltmış da olabiliriz. Belki de o firmanın, sadece o günkü

o uçağında olumsuz bir durum vardı ve bu da bize denk geldi. Dolayısıyla genel olarak iyi bir firmayı bir olumsuz deneyim yüzünden tercih etmeyebiliriz. Bu nedenle, bilge bir insan ön yargılardan sıyrılabilmiş, rasyonel, sağduyuyla karar veren ve kanıta dayalı hareket etmeye çalışan kişidir.

Örneğin, ben 33 yaşına kadar hristiyanların hepsini haçlı vb. seferlerden dolayı müslümanların düşmanı zannedirdim ki, onlar da bütün müslümanların cihat için onlara saldıracağını düşünmekte. Ancak İngiltere’de ilginç bir şeyle karşılaştım. Ramazan ayında Londra’da gittiğim İngilizce kursu, gelen müslüman öğrencilerin ramazan bayramını kutlayan bir mesaj yayınladı. Ayrıca ramazan başladığında ilk üç gün, sürekli organize ettikleri eğlence programlarına hiçbir etkinlik koymadılar. Buna ek olarak; Londra’da bir kütüphanede Arapça ve İngilizce (Roehampton-Danbury Avane kütüphanesi) Holy Quran (Kuran-ı Kerim) gördüm ve çok şaşırdım. Kütüphane görevlisine, neden kütüphanede Kuran bulunduruyorsunuz? dedim; “Hristiyanların islamiyet’i merak ettiğini, ayrıca bu kütüphaneye müslüman ülkelere ait vatandaşların geldiğini ve dinlerini öğrenmek isteyebileceklerini”, söyledi. Bu yaşadığım iki hadise, fikirlerimi azda olsa değiştirmeme yetti.

Bir gün Hz. Musa bir ağacın altına oturup hemen yakınındaki çeşmeyi seyrederken, atlı bir savaşçının çeşmeye geldiğini görür.

Savaşçı su içmek için eğildiğinde boynundaki altın kesesini ıslanmasın diye çıkarıp, çeşme başına bırakır. Suyunu içtikten sonra altın kesesini unutur ve yoluna devam eder.

Hemen arkasından hoplara zıplaya bir çocuk gelir. Tam su içecekken altın kesesin fark eder ve hiç düşünmeden alır ve uzaklaşır. Çocuğun arkasından çok yaşlı bir ihtiyar inleyerek su içmeye gelir. Bu arada altın kesesini suyun başında unutan savaşçı keseyi almak için çeşmeye doğru yaklaşır.

Fakat çeşme başında hiç bir şey bulamaz. Hemen yanındaki yaşlı adamın boğazına sarılır ve altın kesesini vermesini ister. İhtiyar ne kadar “ben almadım” dese de savaşçıyı ikna edemez. İyice sinirlenen savaşçı kılıcını çeker ve yaşlı adamı oracıkta öldürür.

Olan biteni gören Musa “Ey rabbim bu nasıl bir adalettir” der.. “ben hiç bir şey bilmiyorum.. Senin hikmetinden sual olunmaz ama ben anlamadım.” der. Bu isyana benzer açıklıktaki sözlere karşılık Cenab-ı Hak, şöyle seslenir:

“Ey Musa; ben sana benim işlerimi anlayacak kadar akıl vermedim ki, sen benim hakkımda yorum yapıyorsun. Ama kalbinin yatışması için gerçek şudur: savaşçı o küçük çocuğun babasının malını yağmalamıştı. Ölen ihtiyar ise gençliğinde çok güçlü bir adamdı ama bir hiç uğruna bir köylüyü öldürmüştü. O ihtiyarı öldüren savaşçı ise, o köylünün oğludur.

Bu hadisede de yaşandığı gibi, hayatta birçok şey görüldüğü gibi değildir. Yaşamda başımıza gelen bazı olumsuz olayların dahi; bizim için hayırlı olabileceğine dair güzel bir kıssa;

❖ Vardır Bunda da Bir Hâyır

Zamanın birinde bir padişah vezirini yanından ayırmaz. Onun özellikle olumsuz ve kötü bilinen olayların ardından “vardır bunda da bir hâyır” deyişini gülücüklerle taltif eder. Bir gün birlikte ava giderler. Padişah tam ateş ettiği anda silahın namlusu ve sol elinin üç parmağı yerinden kopar. Acı içinde vezirinden yardım ister. Vezir gerekeni yapar, yürekten üzülür ama “vardır bunda da bir hâyır” demekten kendini alamaz. Vezir bunu içtenlikle de söylese padişah can acısı ile vezirini azleder ve zindana arttırır.

Aradan zaman geçer. Padişah yeni veziri ile ava gider. Yollarını kaybederler ve yamyamların tuzağına düşerler. Padişah dışında herkesi yamyamlar yer. Kendi kurtuluşuna üzüleceğini mi, sevineceğini mi bilemez padişah. Araştırdığında yamyamların yiyecek sıkıntısı olmadıkça bir organı kesik insanlara dokunmadığını öğrenir. Parmakların eksik olması hayatını kurtarmıştır. Hemen eski vezirinin söylediklerini hatırlar, çok kızdığı bir olayın sonundaki **hâyır**ı görür. Vezirinden helâllik ister. Ne isterse yapacağını söyler.

Vezir; **“Vardır bunda da bir hâyır.”** Padişah yine hiddetlenmeye başlar; **Neresinde bunun hâyır, yıllardır hapiste kaldın, der.**

Vezir; **Padişahım beni cezalandırıp içeri atmasaydınız, ben de sizinle birlikte ava gidecektim ve beni de yamyamlar yemiş olacaktı, der.**

Özetle; Önyargılar çoğu zaman hayatımızı kolaylaştırırken kimi zaman bizi yanıltabilir. Bilge bir insan aklına, sezgilerine ve vicdanının sesini dinleyerek hareket etmeli. Özellikle tek bir bakış açısıyla hareket etmemeli, bir hadiseyi değerlendirirken çapraz sorguya tabii tutup her yönden ele almalı ve buna göre karar vermelidir. Cezaevine seminere gitmişim. Orada karşılaştığım bütün mahkûmlar suçsuz yere içeri tıkdıldıklarını belirttiler. Diğer taraftan olayın mağdurlarını dinleseniz onlar da tam akis yönde beyanda bulunacaklardır. Dolayısıyla her iki tarafı dinlemeden karar vermek bizi yanlış götürebilir.

“Daima ara, bugün altın ararken bakır bulursun,
yarın bakır ararken altın.”

Cenap Şahabettin

9. SÜREKLİ GELİŞİM VE GELECEĞİ OKUMAK

Bizler bu satırları okurken birileri dünyanın farklı yerlerinde yeni teknolojiler, filmler, sanat eserleri, fikirler ve ürünler ortaya koymaktadırlar. İtalyan bilgin **Galileo’nun 1600’lerde söylediği gibi, “hem dünya dönüyor hem de içindeki yaşam çok hızlı değişiyor.”** Bu değişim ve dönüşüm içinde biz insanların ve örgütlerin kapalı bir şekilde beklemesi enerji kaybına ve dolayısıyla (entropiye: bozulma) yok olmasına neden olacaktır. Geçmişte çok büyük şöhrete sahip ancak yeniliğe ayak uyduramayan pek çok işletmenin yok olduğu aşikârdır (RAKS Videokaset firması ve Sümerbank vb.).

Henry Ford diyor ki; “ben insanlara nasıl bir şey istediklerini sorsaydım; muhtemelen daha hızlı koşan bir at isteyeceklerdi; ama ben onları değil kendimi dinledim ve arabayı ürettim”. Henry

Ford'un Yaptığı gibi, en az çevremizdeki değişim kadar, bizde değişmeliyiz ve değişimleri yakından takip etmeliyiz ki yaşamla paralel olalım. Hatta biraz daha öteye gidip, aklın kanıtı, gönlün sezgileriyle dehamızı kullanıp değişimin önünde yer alıp, geleceği doğru öngörmeli ve ona göre yaşamlarımızın rotasını belirlemeliyiz. Aynı konuda kıymetli yazar dostum Murat Avcı, *Yaşam Okyanusu* adlı kitabında **“anda değil; önde olmak gerekir”** diyor.

❖ *Afrika da her sabah bir ceylan uyanır, en hızlı aslandan daha hızlı koşması gerektiğini; yoksa öleceğini bilir.*

❖ *Afrika da her sabah bir aslan uyanır, en yavaş ceylandan daha hızlı koşması gerektiğini yoksa aç kalacağını bilir.*

❖ *Aslan ya da ceylan olmanızın bir önemi yoktur. Yeter ki güneş doğduğunda koşmak zorunda olduğunuzu bilin. (Afrika Atasözü)*

Bilge bir insan, güncel kalmak ve değişimlerin öncüsü olma için, bir ayağı geçmişte, bir ayağı gelecekte, kendisi ise bugünde olacak şekilde konumlanmalı; bilinci ve gönlü hep açık olacak şekilde yaşamalıdır ki güncel kalabilsin; geçmişle-geleceği sentezleyebilsin ve bugünü sağlıklı değerlendirebilsin.

“Göz odur ki dağın arkasını göre; akıl odur ki başa geleceği bile.”

Anonim

Peki, bilge bir insan nasıl güncel kalır ve hangi güncel bilgilere sahip olmalıdır? Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

❖ Bilge insanın kulağı geçmişte, gözü ileride, aklı bugünde, sezgileri ise gelecektedir.

❖ Bilge insan; Din, Felsefe, Psikoloji ve Sosyoloji alanındaki temel öğretileri/kuramları bilir ve bu doğrultuda insan ve toplumları anlamaya çalışır.

❖ Bilge insan; ekonomik sistemleri, ekonomik gelişmeleri ve bu gelişmelerin toplumsal hayata etkilerini kavrayıp değerlendirebilir.

❖ Bilge insan; geçmişten günümüze siyasi ve ideolojik fikir akımlarını ve birbiri ile olan farklarını bilir ve bunlar üzerine yorum yapabilir.

❖ Bilge insan; kendi tarihini, dünya tarihini, coğrafyayı, evreni ve geçmişten günümüze önemli kırılma noktalarını bilir.

❖ Bilge insan; mevcut teknolojik araçları ve medyayı etkin kullanabilen; yeni teknolojileri takip eden ve onlara adaptasyon konusunda sorun yaşamayan kişidir.

❖ Bilge insan, beşikten mezara kadar; öğrenen, öğreten ve bilgi üreten bir yaşam tarzını benimseyen kişidir. “Bilge kişinin en önemli dostu kitaplardır.”

❖ Bilge kişi sanat, edebiyat ve spor alanlarında bilgisi ve yatkınlığı olan, aktif olarak bu alanların bir

kaçıyla ilgilenen kişidir. Örneğin, şiir dağcılık ve tiyatro ile ilgilenebilir ya da enstrüman çalabilir.

❖ Bilge insan; aktif olarak değişik kültürleri ve yerleri gezen, toplantı, seminer ve gösterilere katılan ve bunları organize edebilen kişidir.

❖ Bilge insan bunların da ötesinde, bilgiyi hayatının merkezine koymuş, bu doğrultuda zamanını ve parasını bilgiye yatıran kişidir.

❖ Bilge insan fikirleriyle gündemi belirleyen ve toplumu yönlendiren bir kimsedir.

Van'da evini kütüphaneye çeviren Sulbiye Hanım, günlük kalmaya ve bilgiye verdiği önemden dolayı bilge bir insandır.

Özetle: Bilge insan için, “Öğrenim ve gelişim asla bitmeyecek bir yolculuktur”.

Eğer Merak Etmezsen, Asla Öğrenemezsin...

Eğer varsan, nefes alırsın. Nefes alırsan, konuşursun.

Konuşursan, sorarsın. Sorarsan, düşünürsün.

Düşünürsen, araştırırsın. Araştırırsan, tecrübe edersin.

Tecrübe edersen, öğrenirsin. Öğrenirsen, büyürsün.

Büyürsen, arzularsın. Arzularsan, bulursun.

Ve eğer bulursan... Şüphe edersin.

Şüphe edersen, sorgularsın. Sorgularsan, anlarsın.

Eğer anlarsan, bilirsin. Bilirsen, daha çok bilmek istersin.

Daha fazla bilmek istiyorsan... SORGULARSIN...

National Geographic Channel

10. AŞMAK / ADANMAK (Kendini-Sınırları)

Bilgeliğin son aşaması; **gönlün, bilginin ve bütün hayatın insanlığa açılması**; adeta insanın ego ve nefsinden arınıp; inandıkları uğruna adanması, kendini aşması ve *bilgece bir yaşam sürmesidir*.

Bir kaşık yoğurdu, bir tencere süte katarsanız bir süre sonra bütün sütün yoğurda dönüştüğünü görürsünüz. Bir kaşık yoğurt içindeki hikmetle kendini aşarak, karıştığı şeyi değiştirir ve kendine benzetir. Hatta bu yeni yoğurt, bir önceki yoğurttan daha lezzetli ve tazedir. Mayalanan yoğurt aslında kendini aşmıştır. Bilge insanlar da kendini ve sınırları aşan, adeta dolup taşan kişilerdir. Bugün, Mevlana, Konfüçyüs ve Hz. Ömer gibi bilgelerin sözleri ve yaşam öğretileri sadece kendileri ve yaşadıkları devirlerle sınırlı kalmayarak yüzlerce yıl sonralara ulaşmış, bir kaşık maya da olduğu gibi karıştığı toplumları, ulaştığı insanları etkilemiş ve onları değiştirip kendine benzetmiştir. Bilge insan, inandığı değerlere gönülden bağlanan, kendisini, egosunu ve kişisel beklentisini öteleyip; yerine toplumsal değerleri koymuş ve bunları yaşam biçimine dönüştürebilmiş kişidir.

Hız. Ömer kendisine bağılı olan vilayetlerdeki yöneticilerden, fakir insanların listesini ister. Listenin başında kimin adı vardır dersiniz? Ben bunu öğrenince, günümüz yaşantısından inanın utandım. Evet değerli dostlar, o dönemde fakirler listesinin ilk sırasnda ***O vilayetın valisinin ismi*** yazıyormuş. Değerli dostlar, bu nasıl bir adanmışlık, nasıl bir sadelik ve nasıl bir yöneticiliktir ki? Bugünün zihniyeti ile bunu anlamakta inanın zorlanıyoruz. Hız. Ömer, adalet ve sadeliğe o kadar adanmış ve nefsinin o kadar aşmıştır ki; bu inanış onun bütün yönetim anlayışına yansımıştır. Önsözde belirttiğim gibi, günümüzde Müslüman ülkelerde halk sefillik içinde yaşarken; sırça köşklere israf içinde yaşayan krallar ve bir avuç Arap zengin zümre, özel yetiştirilmiş develer ile yapılan yarışlara son model jeeplerle gidip bahis oynayabilmektedirler (Deve yarışlarını konu alan, “Gizemli Diyar, Arabistan” adlı belgesel, NTV kanalında yayınlandı). Bunlar, Hız. Ömer’in ya da diğer bilgelerin hayatından hiç mi nasiplenmezler?

Sadece Hız. Ömer mi? bilgece yaşamıştır. Hayır, milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy’un hayatında da, o adanmışlığı, sadeliği ve nefisten arınmışlığı görebiliyoruz. Nasıl mı? Ersoy, İstiklal Marşı yazılırken önceleri verilecek ödülde rahatsız olup yarışmaya katılmamıştır. Sonradan ***“ödülü almayın, ancak yarışmaya katılın”*** ısrarı üzerine yarışmaya katılıp; 12 Mart 1921 tarihinde TBMM’de yapılan oylama sonucunda

Mehmet Akif'in şiiri, İstiklal Marşı olarak kabul edilmiştir. Mehmet Akif Ersoy, verilen 500 liralık ödülü **"Ben bu şiiri, para için yazmadım!"** diyerek; Türk ordusuna bağışlamıştır. Mehmet Akif, İstiklal Marşı'nı kitabı "Safahat'a" niçin koydurmadığı sorulduğunda **"O benim değil, milletimindir."** cevabını vermiştir.

Mehmet Akif Ersoy, sadece bu olayda tevazu göstermemiş, aslında onun bütün hayatı bu şekilde geçmiştir. İşte, başka bir örnek daha: Mehmet Akif Ersoy, cumhuriyetin ilk yıllarında devlet görevlisi olarak Almanya'ya gider. Kendisine lüks bir otelde yer ayırılmıştır. Oraya ulaştığında, otelin oldukça lüks olduğunu görür ve belki de birçoğumuzun söyleyemeyeceği şu sözleri söyler; **"Benim ülkemdeki insanlar, yoksulluk içinde yaşarken, ben devletimin parasıyla böyle lüks bir otelde kalamam, bu bana yakışmaz."** Ve o gece o otelde kalmayıp, daha uygun şartlarda bir yer bulur ve orada kalır.

Bundan kısa bir süre öncesine kadar, emekli olurken yolluk alabilmek için; ikamet adresi olarak yaşadığı yeri değil, olabildiğince en uzak mesafeyi (örneğin, İzmir'de yaşıyorsa, ikamet adresi olarak Kars'ı seçiyor) gösterip devletten giderayak hakkı olmadığı parayı alan insanlar ile Mehmet Akif Ersoy'da ve o dönemin toplumunda genel olarak var olan; o güzel değerleri karşılaştırıp, bunları ne zaman ve nasıl kaybettiğimizi düşünüp, tekrar o günlere dönebilir miyiz? Bunun için bir şeyler yapalım. İşte değerli dostlar, Mehmet

Akif üstat hem bilgisi hem de gönlünü bizlere açan gerçek bilge bir insandır. Umarım her birimiz, onun örnek davranışlarını öğrenir ve hayatlarımıza uygularız.

❖ Bilge İnsan, Bilgisini Topluma Adamış Kişidir

Hepimiz Mimar Sinan'ı yaptığı camilerle, hanlarla ve hamamlarla tanırız. Ben Koca Sina'nın bilgin yönünü sizinle paylaşmak isterim.

Süleymaniye Camii'nin yapıldığı dönemde, elektrik olmadığı için cami 275 adet kandil ve bunlara ek olarak mihrabın iki yanına yerleştirilen dev mumlar ile aydınlatılmaktadır. Fakat bir sorun vardır. Kandil ve mumlardan çıkan **“is ve kurum”** caminin duvarlarındaki çinilere zarar vermektedir. Mimar Sinan, çıkan İsin camiye zarar vermemesi için, orta kapının üstünde bir oda ve dört pencere tasarlar. Kandil ve mumlardan çıkan **“is ve kurum”**, meydana gelen hava akımıyla mihrabın aksi yönüne hareket ederek, kapının üstünde dışarıya açılan dört adet küçük pencereden **“is odasına”** çekilir. Bu odada, sıcak su buharı oluşturulup; buharla is birleştirilir ve o dönem **dünyanın en kaliteli mürekkebi elde edilir**. ‘Bu mürekkeple de o günün siyasi, idari ve dini bütün fermanları yazılıyor. Sebebi ise bütün bu el yazması eserler gibi önemli belgelerde bu mürekkep kullanıldığı zaman herhangi bir akıcı maddenin dökülmesiyle yazılar kaybolmuyor. Kaybolması için illa ki o kâğıdın tahrip olması gerekiyordu.

İşte değerli dostlar, kandil yağından çıkan “**is ve kurumu**” dahi telef etmeyen ve onu mürekkebe dönüştüren Mimar Sinan, gerçek bir bilge kişi olarak kendini ve sınırları aşarak günümüze ulaşmıştır. Bu yönüyle Koca Sinan, bütün hayatını, aklını ve gönlünü insanlık için adamıştır. Bence Bütün Mimarlık ve Mühendislik Bölümlerinde Mimar Sinan’ın eserleri ilk yıl ana ve tek ders olarak okutulmalıdır. İşte o zaman hilkat garibesi binalar değil Sinan gibi asırlar boyu ayakta kalacak sanat eserleri ortaya koyabiliriz.

“Bilge insan aklını ve gönlünü bütün insanlığa açmış, adeta dolup taşmış kişidir.”

Taşkın KILIÇ

Bilge insan, maddi / madde olarak en az şeye ihtiyaç duyan, ancak mana ve bilgi olarak sonsuzluğa ihtiyaç duyan kişidir. *Diyojen’in yaşamını anlatan kaynaklara göre; onun bir fıçıda yaşadığı ve sahip olduğu tek eşyasının bir su taşı olduğu ifade edilmektedir... Tek gerekçesi vardır böylesi bir yaşamın; kendini dünya*

malından tamamen izole etmek; şan, şöhret, güç, statü ve paradan olabildiğince uzak durmak!.. Bir gün çeşmeden eliyle su içen çocuğu gören Diyojen, **“artık buna da gerek kalmadı deyip tasını kırıp atar”**. Diyojen, o dönemde, elinde fener, gündüz gözüyle, sokaklarda dolaştığını soranlara; hep aynı yanıtı verirmiş: **“Adam arıyorum adam!..”**

Hangimiz acaba LCD ekranlardan, Facebook'tan, kredi kartlarından, yazlıklarımızdan, kıışlıklarımızdan, Jeeplerimizden ve lüks tüketimimizden vazgeçip, sadece ihtiyacımız olana sahip olabiliyoruz. Eflatun derki; **“Zenginlik çok şeye sahip olmak değil, az şeye ihtiyaç duymaktır.”**

Kendini ve nefsi aşan insan israftan kaçınıp, sade bir yaşamı seçer. Gösteriş, hava ve ön planda olmak derdinde değildir. Zira o bilir ki, **“Buğdaylar başak verdikçe başlarını öne eğerler (Montaigne)”**. Baktığımızda bu gösteriştten uzak sade yaşantının izini bazı padişahlarda da görmekteyiz. Örneğin,

Yavuz Sultan Selim Mısır, Suriye, Yemen ve Filistin gibi önemli yerleri alıp İstanbul'a döndüğünde, halk onu ve ordusunu karşılamak için kutlamalar düzenlemişken; Yavuz, bilhassa şehre gösterişsiz bir şekilde kasten gece gelir. Sebebi, kutlamaların yapılmasına fırsat vermemektir.

❖ Bilge İnsan Kendini Aşma Cesareti Gösterebilir

Kartal, kuş türleri içinde en uzun yaşayanıdır. 70 yıla kadar yaşayan kartallar vardır. Ancak bu yaşa ulaşmak isteyen kartallar, 40 yaşındayken çok ciddi ve zor bir karar vermek zorundadırlar. Kartalın yaşı 40'a vardığında, pençeleri sertleşir, esnekliğini yitirir ve bu nedenle de beslenmesini sağladığı avlarını kavrayıp tutamaz duruma gelir. Gagası uzar ve göğsüne doğru kıvrılır. Kanatları yaşlanır ve ağırlaşır. Tüyleri kartlaşır ve kalınlaşır. Artık kartalın uçuşması iyice zorlaşmıştır. Bu haliyle, avcı kartal, başka hayvanlara av haline gelmiştir. Dolayısıyla kartal burada iki seçimden birini yapmak zorundadır:

- Ya ölümü seçecektir,
- Ya da yeniden doğuşun acılı ve zorlu sürecini göğüsleyecektir.

Bu yeniden doğuş süreci 150 gün kadar sürmektedir.

Eğer kartal, bu yönde bir karar verirse, bir dağın tepesine uçar, bir kayalık bulur ve orada kalır. Bu uygun yeri bulduktan sonra, kartal gagasını sert bir

şekilde üç hafta boyunca kayalara vurmaya başlar. En sonunda, kartalın gagası yerinden sökülür ve düşer. Kartal bir süre, yeni gagasının çıkmasını bekler. Gagası çıktıktan sonra, bu yeni gaga ile pençelerini yerinden söker ve çıkarır. Yeni pençeleri çıkınca, kartal bu kez eski kartlaşmış tüylerini yolmaya başlar. Bu süreçte yeni gaga, pençe ve tüyleri ortaya çıkar. **Beş ay sonra kartal, kendisine 30 yıl veya daha uzun süreli bir yaşam bağışlayan meşhur yeniden doğuş uçuşunu yapmaya hazır duruma gelir.**

Kartal, kendi yaşamında yeniden doğuşu ve dönüşümü başararak, yeni hayatına bambaşka bir şekilde süzülmeyi başardı. Bizlerde kartalın hayatına benzer şekilde, yaşamımızda bizlere acı veren egoyu, hırsı, rekabeti, kini, abartıyı, gururu, israfı, gösterişi ve şöhreti söküp atıp; bilgelige doğru geçiş süreci yaşayıp, kalan yıllarımızı daha sade, ama anlamlı, gönülden ve dopdolu bir şekilde sürdürebiliriz. Zira **“Hırs-
ların sonuna erişmek, gökkuşağının ucuna erişmeye benzer; biz ulaşırken onlar kaçıp gider.”** eğer, hayatımızdaki kişisel ihtirasları minimize edip, toplumsal

konulara duyarlılık gösterir, kendi küçük dünyamızın kapılarını herkese açarsak; hem kendimiz bu sınırlı alandan çıkarız, hem de gönlümüze inanılmaz zenginlikler ulaşır.

1900'lü yıllarda İngiltere'de binlerce asker Tifo hastalığından ölmekteydi. Bunu engellemek için geliştirdiği aşıyı, askerlere yapmayı öneren İngiliz mikrobiyolog Wright, aşısının yan etkileri tam olarak kanıtlanmadığından dolayı, ordu yetkililerinden red cevabı alır. Kendini bilime ve insanlığa adanmış Wright; ordu yetkililerini ikna etmek için ilk aşıyı kendisine yapar. Başarılı sonuç alındıktan sonra, ordu yetkilileri ikna olur ve askerlere aşı yapılır. Ve binlerce asker bu ölümcül hastalıktan kurtulur. Aslında, Wright burada binlerce insanın hayatı için, ilk önce kendi hayatını tehlikeye atmıştır. Ancak, o riskli karar onun adının ve aşısının günümüze kadar ulaşmasına vesile olmuştur. Bu yönüyle Wright, bilime adanmıştır ve kendini aşmıştır.

Bilge İnsan Çorak Toprakları, Sanat ve Bilimle Buluşturandır

Avrupa Birliği 2013 yılı Kasım ayında Avrupa'nın en iyi müzesini seçti. Bu haberin başlığını ilk gördüğümde kesin İngiltere ya da Almanya'daki müzelerden birisinin birinci olduğunu düşündüm. Ancak haberin devamını okuduğumda inanın gördüklerime inanamadım. Zira

2013 yılında Avrupa'nın en iyi müzesi Türkiye'den bir müzeydi. Ancak bu müze ne İstanbul ne de İzmir gibi büyük illerden birindeydi ve dahi il merkezinde bile değildi. Bu ödüllü müze Bayburt ilinin 45 km uzağındaki Bayraktar köyünde Prof.Dr. Hüsamettin Koçan'ın öncülüğünde kurulan Baksı müzesiydi. Bu gerçekten inanılmaz bir ödüldü. Eski adıyla Baksı, bugünkü adıyla Bayraktar köyünde yükselen bu sıra dışı müze çağdaş ve geleneksel el sanatlarını aynı çatı altında yan yana ve iç içe harmanlıyor.

Sergi salonları, atölyeler, konferans salonu, kütüphane ve konuk evleri ile 30 dönümlük bir araziye yayılan Baksı Müzesi Bayburt doğumlu sanatçı ve eğitimci Hüsamettin Koçan'ın bireysel düşü olarak 2000 yılında filizlendi. Bu fikri hayata geçirmek amacıyla 2005 yılında bir vakıf kuruldu. Başta sanatçılar olmak üzere çok sayıda gönüllünün katkısıyla yıllar içinde gerçek bir sosyal sorumluluk projesine evrilen müze, 10 yıllık zorlu bir serüvenin sonunda, bu süreç içerisinde devletten hiçbir maddi yardım almadan 2010

yılında tamamlandı. 2010 yılı Haziran ayında İstanbul Modern Tanıtımı, Temmuz ayında ise müzenin açılışı yapıldı. Müzenin kurucusu Prof. Koçan müzeye yurtiçi ve dışından ilk yıl günde 50-100 kişi, 2013 yılında ise 100-300 kişi geldiğini, bu rakamların giderek arttığını, göç veren köyün yeniden canlılık kazandığını, oradaki kadın ve gençlerin el emeği ürünlerini sergilediklerini ve ekonomik gelir elde ettiklerini belirtiyor. Koçan adeta bu unutulmuş toprakları bütün dünyaya tanıtarak bir rüyayı gerçekleştirdi. Ülkemizde 10 bin profesör var. Hepsi Hüsamettin Koçan hocamız gibi duyarlı ve üretken olsalar, bu ülke bu durumda olmazdı. Aklını, zamanını, birikimi ve hayallerini doğduğu köye aktaran Prof. Hüsamettin Koçan gerçek bir bilgedir.

Bizler, makam mevki peşinde koşarken, başka bir bilge kişi, “Baş Pehlivan” namı diyar “Kel Aliço”, 100 yıl ötelelerden bizlere saygı dersi vermektedir. 27 yıl Kırkpınar’da başpehlivan olup, 27 yıl sonra karşısına çıkan genç pehlivan Koca Yusuf’la berabere kaldığı bir güreş sonucunda, *“Bu meydan bundan sonra senindir. Senin gibi bir pehlivan ortaya çıktıktan sonra, buralardan gözüm arkada kalmadan ayrılacağım. Ödül de, pehlivanlıkta senindir”* diyerek, kendi isteğiyle, şampiyonluğu rakibine tevdi etme olgunluğu gösterir, Kel Aliço. *Şimdi, maçlarda doping yapıp, rakip seyircileri öldürüyoruz.*

Denizli’de maça giden taraftar grubunun sanki savaşa gider gibi silahlarla verdiği poz

❖ Bilge İnsan ve Sevgi

Suyun çevresinde dolaşan bir akrep gören Hintli yaşlı bir adam, akrebi avucunun içine almak istedi. Fakat eline almasıyla birlikte, akrebin adamcağızı sokması bir oldu. Yeniden suya atlayan akrebin peşini bırakmaya hiç niyeti olmayan adam, yılmadan tekrar akrebi suyun dışına çıkarmayı denedi. Fakat akrep, onu tekrar soktu. Adamın hemen yanındaki yaşlı bir adam, onu durdurmak istedi ve adamın akrebi avuçlarının içine alma çabasının boş olduğu, öğüdünü verdi. Fakat Hintli “Hayır” dedi. “*Akrebin kendini koruma içgüdüleriyle sokması doğasında vardır. Benim doğamda olan ise sevgidir. Neden o beni sokup belki de bana zarar vermek isterken, ben ona sevgimi vermeyeyim? Neden onunla iyiliği ve güzelliği paylaşmayayım!*”

Sevginin yalnızca sözünü edenlerle, onu yaşayanlar arasında ne fark vardır? Diye sordular bir bilgeye. Bilge, büyük bir sofraya hazırlandı ve sevgiyi dillerinden eksik etmemelerine karşın, onu günlük yaşamlarında hiç kimseye göstermeyen kişileri yemeğe çağırdı. Sofrada herkes yerini aldıktan sonra, önlerine birer tas sıcak çorba, sonra da derviş kaşıkları denen, sapları bir metre uzunluğunda özel kaşıklar getirildi. Ev sahibi konuklarına bu kaşıkları nasıl tutmaları gerektiğini söyledi Herkes kaşığının ucundan tutmak zorunda kaldı. Konuklar, uçlarından tuttıkları bir metre uzunluktaki kaşıkları güçlkle taslarına daldırıyorlar, fakat kaşıklarına çorba doldurup, ağızlarına götüremiyorlardı. Ağızlarına bir kaşık çorba koyabilmeyi bece-remeyen konuklar, yemekten sonra kalktıklarında, karınlarını doyuramamışlar, kaşıklarından dökülen çorbalarla da sofranın üstünü kirletmişlerdi. Bilge, bir gün sonra ikinci bir yemek daveti verdi.

Bu kez, sevgiyi gerçekten bilen ve her gün sevgiyle yaşayan kişileri çağırdı. Yüzleri aydınlık, gözleri sevgiyle gülümseyen pırıl pırıl kişiler geldiler ve bu kez onlar yerlerini aldılar, sofrada. Önlerine birer tas sıcak çorba ve sapları bir metre uzunluktaki derviş kaşıkları getirildi. Onlara da kaşıkları ancak, saplarının uçlarından tuta bilecekleri kuralı söylendi. Ev sahibi bilgenin Buyurun, afiyet olsun sözünden sonra sofradaki herkes, önündeki kaşığı, sapının ucundan tuttu ve herkes kaşığını, karşısındaki kişinin tasına daldırıp,

kaşığına aldığı çorbayı, karşısındaki kişinin ağzına uzattı. Bu yöntemle herkes karnını doyurabildi. Konuklar sofradan kalktıklarında ise, sofranın üstünde, dökülmüş tek damla çorba yoktu.

Sevginin yalnızca sözünü edenlerle, onu yaşayanlar arasında ne fark vardır sorusunu soranlara bu uygulamayla yanıt verdikten sonra bilge, bir de öğütte bulundu: İşte, dedi. Kim ki yaşam sofrasında yalnızca kendini görür ve yalnızca kendini doyurmayı düşünürse, o kişi aç kalacağını da bilmelidir. Ve kim ki başkalarına da düşünür ve o da kesinlikle doyurulacaktır. Çünkü yaşam denen bu Pazarda, alan değil, veren kazançlıdır her zaman.

Bilge insan fikirlerini isyan ederek, kırıp dökerek aktarmaz. Bilge insan fikirlerini ikna ederek ve gönül dilini kullanarak aktarır. Zira bilge insan bilir ki **“Ağızdan konuşursan kulağa; yürekten konuşursan gönle ulaşırsın”**. Bu nedenle, bilge insan şiddette başvurmaz, onun dili sevgi dilidir.

İnsanlar neden birbirine bağırırlar? Neden tartışırken, seslerini yükseltirler: Bir bilge öğrencileri ile gezinirken Ganj nehri kenarında birbirlerine öfke içinde bağırان bir aile görmüş. Öğrencilerine dönüp;

“İnsanlar neden birbirlerine öfke ile bağırırlar?” diye sormuş.

Öğrencilerden biri “Çünkü sükûnetimizi kaybederiz.” deyince Bilge “Ama öfkelendiğimiz insan yanı

başımızdayken neden bağırırız? O kişiye söylemek istediklerimizi daha alçak bir ses tonu ile de aktarabilecekken niye bağırırız?” diye tekrar sormuş.

Öğrencilerden ses çıkmayınca anlatmaya başlamış:

“İki insan birbirine öfkelenildiği zaman, kalpleri birbirinden uzaklaşır. Bu uzak mesafeden birbirlerinin kalplerine seslerini duyurabilmek için bağırarak zorunda kalırlar. Ne kadar çok öfkelenirlerse, arada açılan mesafeyi kapatabilmek için o kadar çok bağırmaları gerekir.”

“Peki, iki insan birbirini sevdiğinde ne olur?

Birbirlerine bağırarak yerine sakince konuşurlar, çünkü kalpleri birbirine yakındır, arada mesafe ya yoktur ya da çok azdır. Peki, iki insan birbirini daha da fazla severse ne olur? Artık konuşmazlar, sadece fısıldaşırlar çünkü kalpleri birbirlerine daha da yakınlaşmıştır. Artık bir süre sonra konuşmalarına bile gerek kalmaz, sadece birbirlerine bakmaları yeterli olur. İşte birbirini gerçek anlamda seven iki insanın yakınlığı böyle bir şeydir.” Daha sonra Bilge öğrencilerine bakarak şöyle devam etmiş:

“Bu nedenle tartıştığınız zaman kalplerinizin arasına mesafe girmesine izin vermeyin. Aranıza mesafe koyacak sözcüklerden uzak durun. Aksi takdirde mesafenin arttığı öyle bir gün gelir ki, geriye dönüp birbirinize yakınlaşacak yolu bulamayabilirsiniz.”

Özetle: Bilge insan sevgi ve gönöl dilini kullanır. O yapacaklarını bağırıp çağırıp, reklam etmeye gerek duymaz. Bunun aksine sade ve naif bir anlayışa sahiptir. Onun başarılılarında, hep birlikte başardık duygusu, tevazuu ve sevgi hâkimdir; zira o bilir ki “Ateşin alevi büyüdüğü zaman, dumanı azalır (*İ. Pala*)”.

SONSÖZ

“Gönül ile Aklın Buluşması”

Bu kitabın Sönsözünü yazdığım 2013 yılı Temmuz ayında Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Yüksekokulunun sade, gösterişsiz ancak bilge Akademisyeni Yrd. Doç. Dr. Turgut ŞAHİNÖZ’ün yürüttüğü “Engelleri Birlikte Aşarız” projesi kapsamında, Torul ilçesinin Demirkapı köyüne engelli ve yaşlıları ziyarete gittik. Orada ev ev dolaşıp, hastalarla sohbet edip, ihtiyaçlarını tespit ettik. Köyden çıkarken, 70 yaşlarında elinde baston, sığırları sürmekten gelen bir amcaya rastladık. Durup selam verdik. Adının Ali olduğunu öğrendiğimiz, elleri öpülecek amcamız, konuştuğumuz 5 dakika içinde, bize belki 50 yıl boyunca elde edemeyeceğimiz değerde, bilgiler neşretti. Ali Amcaya, “biz üniversiteden, sizlerin bir ihtiyacı/isteği varmı? diye sormaya geldik, dediğimizde; Ali Amca “evladım çok şükür, elim ayağım tutuyor, alnımın teriyle çalışmaktan başka devletimden ne isteyebilirim ki! Devlet bana değil, ben devlete nasıl yardım edebilirim? Onu düşünüyorum. Devlet bize yol yapmış, hastane açmış, elektrik vermiş, askerler bizi düşmandan koruyor,

siz arabanızla gelip halimi hatırlımı soruyorsunuz daha ne olsun? Evladım. Biz ne fakirlikler, yokluklar gördük; bu günümüze binlerce şükür. Bu gün oruç, gitmeyin bu akşam iftarda bana misafir olun”, dedi.

Biz kendisine teşekkür edip Allah’a ısmarladık, dedik ve Ali Amca yanımızdan uzaklaştı. Ali Amca yanımızdan uzaklaşırken, gözüm ayakkabılarına ve çoraplarına takıldı. Sol ayağındaki ayakkabının topuğu yoktu. Giydiği çorabın ise arkası delikti. O yaşta, gidip devletten yardım istemek yerine, **“alın terimle sığırlarımı otlatıp, ekmeğimi kazanmak isterim”**, diyor.

Ali amca sahip olduğu asil ve bilge değerler adına yüreğimize su serpse de, diğer taraflarda bakın bu güzel ülkemde ne hazin öyküler yaşanıyor.

2013 yılında çok kıymetli öğrencim Tuğba, “hocam okuldan arta kalan zamanlardaki boş vaktimi faydalı işler yaparak geçirmek istiyorum” diyerek, bana geldi. Birlikte ne yapabiliriz diye düşünürken, bir köy okuluna gidip oradaki ihtiyaç sahibi öğrencilere maddi ve manevi destek olabiliriz, diye karar verdik. Tuğba, okulu ziyarete gitti. Oradaki öğrenciler, öğretmenler ve müdürle konuştu. Öğrenciler ve öğretmenler gayet makul isteklerde bulunurken (kıyafet, kitap, tiyatro vb.) fakat ne ilginçtir ki, okul müdürü hiç beklemediğimiz bir istekte bulundu. Müdürün bizden tek ve acil isteği, odasında bulunan eski model tüplü

televizyonun, LCD TV ile değiştirilmesi idi. Müdür, Bu televizyon hem çok yer kaplıyor, hem de programları iyi izleyemiyorum, **bana bir LCD TV getirseniz memnun olurum**, diyor. Tuğba, bunu duyunca büyük bir üzüntüyle yanıma geldi. Hocam, orada eğitimle ilgili birçok eksik olmasına rağmen müdürün isteğine bakar mısınız? Bu nasıl müdürdür? dedi.

Bunu duyunca, öğrenciler için değil, kendisi için bir şey isteyen bir eğitimcinin olması karşısında konuşacak kelime bulamadım. Ve Tuğba'nın isteğini kırmamak adına sırf öğrenciler için çalışmalara devam etmesini söyledim. Ve o an Ali amca'yı, LCD isteyen müdürü ve ilk bölümlerde 20 tane Afganistanlı genci kendi çıkarları uğruna kandıran insan tacirini düşündüm. Ali Amca ile diğerlerinin yaşam amacının ne kadar farklı olduğunun idrak ettim. Ali amcalarımızı kaybettiğimizde, geride onlar gibi asil, bilge, gözü tok ve helal ekmek peşinde koşan insanların sayısını nasıl artırdığımızı kendi kendime sordum.

2014 yılında bu sivaları dökülmüş ihtiyar evlerin kırılmış camlarına inat, tertemiz kalpleriyle umuda kanat çırpın birçok insanın halen bulunduğunu bilmenizi isterim.

Değerli dostlar, yeni nesil ile eski nesil arasındaki bu uçurumu nasıl kapatabiliriz, o birikimi günümüze nasıl aktarabiliriz? Bunu mutlaka düşünmeliyiz. Eğer o bilge nesli kaybedersek, çok ama çok yavan kalacağız. Zaman geç olmadan, ne olur dedelerimizden, ninelerimizden, atalarımızda gerekli öğütleri, davranışları ve yaşam felsefelerini öğrenelim.

ABD'nin Pennsylvania eyaletinin Bangor kasabasında Rosetolu İtalyan göçmen köylüleri uzun yaşamları, kalp krizine yakalanmama oranlarıyla dünyanın en sağlıklı köyü olarak bilim insanlarının dikkati çekip araştırmalara konu edinilmişler. Ancak oldukça şaşırtıcıdır ki, bu sağlıklı ve uzun yaşamın sırrı; ne diyet, ne egzersiz, ne gençler, ne de yaşanılan bölgeyle ilgili değildir. Burada mutluluğun ve uzun yaşamın sırrı; kasabada büyük aile dediğimiz üç kuşağın bir arada yaşaması, küçüklerin büyüklere derin saygı duyması ve aileler arasındaki sosyal yardımlaşmaktan kaynaklanmaktadır. Şöyle ki o küçük kasabada 200 civarında dernek ve vakıf gibi yardımlaşma kurumu var. Hem aile yapısı hem de bu sosyal kurumlar aracılığıyla sağlanan dayanışma duygusu oradaki yaşamı inanılmaz şekilde olumlu kılıp; sağlık ve mutluluğu kalıcı hale getiriyor.

Öyleyse, Mesut Seleğ'in dediği gibi; **“Yaşlı çınarların gölgesinde serinlemeyi bilmeyenler, kurak çöllerde perişan olurlar.”** Bizler, büyüklerimizi huzurevlerine ve bakıcılara teslim etmek yerine, onların

deneyimlerinden sonuna kadar istifade edip; onlara saygı göstermeli, küçüklerimize sevgiyi, birbirimize karşılıksız yardımı esirgemedi bilgece yaşamaya devam etmeliyiz.

Hitler, İkinci Dünya Savaşında Polonya'ya girerken; bir bataklıkla karşılaşır. Bataklığı geçmek için, bir grup askeri kasten bataklığa sürer; onlar bataklıkta çamura gömülüp ölünce, diğer askerleri onların üstüne bastırarak geçirir. Aslında bu dramatik hadise, aklın kullanımıyla ilgili çok sıra dışı bir örnektir. Akıl, bize verilen İlahi bir lütuftur; ancak salt akıllı kullanarak ulaşılan çıkarımlar bizi hırsa, rekabete ve felakete götürebilir. Bu nedenle **“gönül ile akı”** birleştirerek hayata basiret ve sağduyu ile bakmamız gerekir. Zira gönül ya da kalp gözü bize neyin iyi, neyin kötü olduğunu gösterirken; Akıl ise ancak gönlün yol göstericiliğinde istenen doğru sonuçları verebilir. Öte yandan bizler, gönlün derinliklerine ancak akıllı kullanarak ulaşabiliriz. Burada, akıldan yoksunluk fanatizme; gönülden yoksunluk ise inançsız, ruhsuz ve mekanik insana götürür.

Bu bakış açısıyla, bilgece bir yaşam inşa etmek için **gönül ve akı** aynı anda ve uyum içinde kullanmak gerekir. Yani vereceğimiz bir kararı önce gönül/vicdan süzgecinden geçirip sonra akıl yoluyla vermiyoruz. Örneğin, iyilik yaparken sadece akıl süzgecini kullanırsak eğer, akıl rasyonaliteyi kullanarak neden iyilik yapayım ki bunun bana faydası var mıdır? Diye,

sorgular. Ancak gönül, iyiliği ve sevgiyi karşılıksız yapar onu sorgulamaz. Zira bilir ki yapılan, kendisi için değil; **insanlık namınadır**.

Batı dünyası, aklını kullanarak teknolojiye hayalleri zorlayacak noktalara ulaştı. Ay'a gidildi, koyunlar kopyalandı, lazer silahları yapıldı. Lakin bunların hepsi dış dünya ile alakalı idi. Dış yani fiziksel dünya, gelişirken, vicdanlar, yani iç dünya kısırlaştı, duygusuz, kuru, yalın ve kör bir toplum zuhur etti. İnsanlar dengesiz, ego denilen canavar ihtirasın koluna girerek, sürekli tüketti ve daha fazlasını almak için saldırganlaşıp nihayetinde enaniyetin pençesine düşmüş, ben merkezli bir dünya oluştu. Yurtdışına gidin, maddi olarak her şeye sahip, fakat değerlerden uzak haz odaklı yaşayan mutsuz ve bitik yığınla insan göreceksiniz.

Doğu'da ise, asırlar öncesinden gelen, kadim kültürle yoğrulup, kutsal miraslarla taçlanan gönüller vardı. Lakin onlar da akılla tam olarak buluşamadığı için; ezildi, hor görüldü, cehalete düşüp, gönlü kırıldı. Sonuç olarak bir taraf "**akla**" diğer taraf sadece "**gönle**" önem verdi. Bunun sonucunda, her iki taraf da dengesini bulamadı. Maalesef ki içtimaî, şahsî huzursuzluklar ve sonrasında savaşlar baş gösterdi. Umarım bizler siyasetten futbola, tarımdan sağlığa, ticaretten aileye her alanda "**gönül ile akıl**" birleştirip, bilgece bir yaşam inşa ederek, mutlu ve mesut yaşarız.

Bu kitabın son bölümünde bilhassa iki temel noktanın altını çizmek isterim. Onlardan birisi yönetim konusudur. Zira toplumun bütün katmanlarının yapacağı bilgelik davranışları ancak toplumu yönetenlerin bakış açısı ve liderliğinde mana kazanır. Bu nedenle özellikle yönetim kademelerine gelen kişilerin mutlaka bilgelik hassasiyeti ve davranışlarına sahip olması ve bu doğrultuda topluma öncülük ederek herkesi kucaklayan bir yönetim modeli geliştirmeleri gerekir. Aksi takdirde kendi çıkarlarını önceleyen, torpili ve adaletsizliği ilke edinmiş insanların yönettiği toplumlar maalesef yozlaşmaya ve bozulmaya mahkûmdur.

Diğer konu ise; ülkemiz için gelişmenin en önemli anahtarı toplum olarak yediden yetmişe adeta düşünce hızıyla disiplinli, planlı ve kolektif şekilde çok ama çok çalışmalıyız. Diğer taraftan yeni nesilleri tüketen değil üreten bir bakış açısıyla eğitmeliyiz. Aksi takdirde top yekûn tüketim toplumu ve gelişmiş ülkelerin pazarı konumuna geliriz ki, bu sonuç asil milletimize reva görülmemeli.

“Siz doğduğunuzda herkes gülüyordu siz ağlıyorsunuz, hayatta öyle bir insan olun ki siz öldüğünüzde herkes ağlasın oysa siz gülün.”

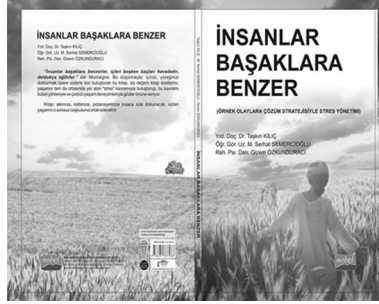
Anonim

İlk bölümlerde, 20 tane Afganistanlı gencin idam edileceğini yazmıştım. 2007’den günümüze kadar

sadece Afganistan’da değil, Filistin’de, Libya’da, Suriye’de ve Türkiye’de maalesef bir hiç uğruna binlerce insanın ölümünü gördüm. Eski dönemlerde İstanbul’a “**Dersaadet**” yani; “*Mutluluk Yurdu*” deniliyordu. Bu kitabı, bütün ülkede ve bütün dünyadaki insanlar mutlu olsun, dostça, kardeşçe, adil bir şekilde, yardımlaşarak, savaşı ve kavgasız yaşasın, hep iyi şeyler olsun, geleceğe aktarabileceğimiz bir şeylerimiz kalsın, bizden sonraki nesiller bizden bahsederken, bizleri saygıyla ansınlar, diye yazdım.

Bu gayeyle, kitap boyunca “**Gönül ile Aklın**” buluşmasından ortaya çıkacak olan “**Bilge**” bir yaşamı ele almaya ve bilgece davranışları süzmeye çalıştım. Umarım meramımı anlatabilmişimdir. Anlatamadıklarımı da aşağıdaki şiirle anlatmaya çalıştım. Gelecek kitabımda buluşmak üzere. Yeryüzünde bilgece düşünüp, bilgece yaşayan insanların çoğalması dileklerimle, Allah’a ısmarladık.

Akılda kalan ilk şey “gülümsemeniz” olsun.

*Nobel Yayınları'ndan çıkan
“İnsanlar Başaklara Benzer” adlı kitabımız.*

Benim Gözümde Yaşamak

Önce, insan kendini tanımalı
Sonra, kendine uygun hedefler koymalı
Bunları tek tek sıralayıp zamana yaymalı
Yazın denize dalmalı, kışın karda kaymalı
Dünyaya gelen herkes, bu hayata doymalı

Sırf meraktan bile çıkılmalı yalçın dağlara
Yalnızca, üzüm yemek için mi girilmeli bağlara
Balık bir lokma yem için düşermiş ağlara
Arzular sınırsızmış, sığmaz olur çağlara

Karanlık gecede, arıyorsan umut, yıldızlara bakmalısın
Küfretmektense karanlığa, bir mum yakmalısın
Korkunun üstüne şimşek gibi çakmalısın
Sıgmayıp bendine, sel olup akmalısın

Renklere, ırklara, kısaca herkese eşit mesafede durmalısın
 Bazen sazın teline bazen de atın beline vurmalısın
 Başına gelen kötü şeyleri, kimi zaman hayra yormalısın
 Hayatın çalar saatini, hep mutluluğa kurmalısın

Bedenini gıdayla, ruhunu fikirlerle beslemelisin
 Bazen hırçın bir deniz, bazen de durulup uslanmalısın
 Yağmuru fırsat bilip, yârinle el ele ıslanmalısın
 Dostlar edinip, zor günlerde onlara yaslanmalısın

Hicivde Nasrettin hocayla, hoşgörüde Mevlana ile
 yarışmalısın
 Küçücük bir dere olsan da, cesurca ummana karışmalısın
 En sevdiklerin çekip gitse de, zamanla buna da
 alışmalısın
 Başlamak istersen bir yerden önce kendinle barışmalısın

Bazen içine bazen de dışına akıtmalısın gözyaşlarını
 Gülerken göstermelisin dişlerini, kızarken çatmalısın
 kaşlarını
 Hep yakut, mercan mı? bazen de toplamalısın çakıl
 taşlarını
 Haklı olsan bile, yine de öne eğdirmemelisin insanların
 başlarını

Aşkın için romanlar, şiirler yazmalısın
 Ağaç dikip, ekin ekip, toprağı kazmalısın
 Kendi koyduğun kuralları kendin için bozmalısın
 Çalışmak bir yere kadar, bazen de gezip tozmalısın

Kimi zaman sevdiklerine çiçekler almalısın
Mutlu ediyorsa seni; şarkılar söyleyip, şiirler yazmalısın
Çakıl taşları yüzeyde, mercanlar derinde olur,
Ulaşmak istersen mercanlara, derinlere dalmalısın

Giderken ardından, eserler bırakmalısın medeniyetine
Bazen tarihine, bazen de edebiyatına
Yaşadığın sürece, hile katmamalısın diyetine
Dualarla uğurlamalısın seni herkes, ebediyetine.

NOTLAR

❖ Bu kitabı tercih eden kıymetli okuyucularımıza, kitabın Sesli Versiyonu hediye edilecektir. taskinkilic@mynet.com adresine bu kitabı nerden ve ne zaman aldığınızı, adınızı soyadınızı ve telefonunuzu mail atarsanız size sesli kitap gönderilecektir.

❖ Görme engelliler, sesli kütüphaneler ve kamu yararına çalışan kurumlar için ise sesli kitap tamamen ücretsiz gönderilecektir.

KAYNAKLAR

Ahmet Şerif İZGÖREN- Moks, Avucunuzdaki Kelebek, Beyaz Uğur Böceği ve Bütün Kitapları

Doç. Dr. Bayram NAZIR, Dersaadet'te Ticaret, 2012

Bandura, A. (1997). Self-Efficacy: The Exercise Of Control. New York: Freeman.

Costa, P. T. Ve McCrae, R. R. (1992), Neo Pı-R. Professional Manual. Odessa, Fl: PsychologicalAssessmentResources, Inc.

Göregenli, M. (1997). Individualist And CollectivistT endencies İn A TurkishSample. Journal Of Cross-CulturalPsychology, 28, 787-793.

Hofstede, G. (2001). Cultures Consequences. Sage Publication, Second Edition.

[http://www.habertoplam.com/tr/53a3839689e6270e28956238-in-dex/ Boyle_imam_dostlar_basina_ZAMAN.html](http://www.habertoplam.com/tr/53a3839689e6270e28956238-in-dex/Boyle_imam_dostlar_basina_ZAMAN.html)

İskender Pala – “Şah ve Sultan”, Kapı Yayınları

Malcolm Gladwel Outliers (çizginin dışındakiler)

www.milliyet.com

Dr. Ömer Deveci, www.sikayetvar.com

Prof.Dr.İhsan GÜNAYDIN,2014 “Akıl Teri” Kavramını Kullanan Gümüşhane Üniversitesi Rektörü